

Załącznik do
Uchwały Nr XXXVIII/314/24
z dnia 08 lutego 2024 r.

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI ŻYTKIEJMY na lata 2024 – 2030

GMINA DUBENINKI

Żytkiejmy, styczeń 2024 roku

Spis treści:

1 . Wprowadzenie	4
2. Komplementarność kierunków rozwoju miejscowości z celami strategicznymi gminy, powiatu i województwa	5
3. Szczegółowa analiza zasobów miejscowości	6
3.1 Żytkiejmy na kartach historii.	6
3.2. Położenie i wygląd miejscowości.	19
3.3. Funkcje, Jakie pełni miejscowość	21
3.4. Parafia rzymsko- katolicka pw. Św. Michała Archanioła	23
3.5. Charakterystyka mieszkańców	25
3.5.1. Liczba ludności i gęstość zaludnienia.	25
3.5.2. Przyrost rzeczywisty	26
3.5.3. Struktura wiekowa i płciowa ludności.	26
3.5.4. Poziom organizacji mieszkańców i ich osiągnięcia	27
3.5.5. Działalność organizacji pozarządowych	34
3.5.6. Cykliczne działanie i ważniejsze imprezy organizowane przy udziale społeczności wiejskiej	39
3.5.7. Formy kultywowania tradycji	41
3.6. Ochrona zdrowia	42
3.7. Bezpieczeństwo publiczne	42
3.8. Edukacja	43
3.9. Stan otoczenia środowiska naturalnego	50
3.9.1. Formy ochrony przyrody	50
3.9.2. Budowa geologiczna i rzeźba terenu	52
3.9.3. Warunki klimatyczne	53
3.9.4 Grunty	53
3.9.5. Wody powierzchniowe	53
3.9.6. Charakterystyka flory i fauny	54
3.10. Sfera gospodarcza.	55
3.10.1. Rolnictwo i rolnicza przestrzeń produkcyjna.	55
3.10.2. Przemysł, usługi, handel	57
3.10.3. Rynek pracy	58
3.10.4. Turystyka.	59
3.11. Infrastruktura techniczna	64
3.11.1 Zasoby i warunki mieszkaniowe	64

<i>3.11.2. Sieć drogowa i dostępność komunikacyjna</i>	64
<i>3.11.3. Sieć kanalizacyjna i wodociągowa</i>	65
<i>3.11.4. Gospodarka odpadami</i>	65
<i>3.11.5. Gazownictwo i ciepłownictwo..</i>	66
<i>3.11.6. Elektroenergetyka i łączność..</i>	66
4. Zestawienie tabelaryczne zasobów miejscowości Żytkiejmy	67
5. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno – przestrzenne.	69
6. Ocena mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (Analiza SWOT)	71
7. Wizja rozwoju miejscowości.	73
8. Zestawienie, opis priorytetów, celów, programów	75
9. Harmonogram wdrażania planu wraz z kosztorysem	78
10. Karty zadań ujętych w Planie Odnowy Miejscowości	80
11. Społeczna analiza zapotrzebowania.	105
12. Sposób monitorowania, oceny i komunikacji społecznej	107

1. Wprowadzenie

Odnowa wsi stanowi proces, którego celem jest poprawa warunków życia i zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców miejscowości. Istotą procesu jest uchwycenie odmienności każdej miejscowości w oparciu o walory dziedzictwa kulturowego wsi zarówno w aspekcie materialnym, jak i niematerialnym. Doświadczenia krajów Unii Europejskiej, oraz polskie dowodzą, że w wyniku realizacji przedsięwzięć ukierunkowanych na odnowę wsi poprawia się standard życia i pracy na wsi, a poprzez rozwój infrastruktury, waloryzację krajobrazu i architektury wzrasta atrakcyjność inwestycyjna miejscowości.

Wachlarz przedsięwzięć możliwych do przeprowadzenia, a przyczyniających się do odnowy wsi jest bardzo szeroki. Elementem spajającym wszystkie te działania jest konieczność włączenia mieszkańców w nurt planowania rozwoju miejscowości. Oznacza to, że wszelkie podejmowane działania mają uwzględniać potrzeby wyrażane przez mieszkańców, a debata lokalna na temat kierunków rozwoju ma być zrealizowana na poziomie sołectwa. Włączenie mieszkańców w proces współdecydowania o kierunkach rozwoju miejscowości przełamuje stereotyp planowania wyłącznie poprzez władze gminne, pobudzając jednocześnie całą społeczność lokalną do bardziej aktywnej pracy na rzecz miejscowości.

Wszechstronna współpraca i partnerskie podejście wszystkich podmiotów zaangażowanych w odnowę wsi, jest ważnym czynnikiem decydującym o sukcesie podejmowanych działań.

Plan Odnowy Miejscowości Żytkiejmy obejmuje lata 2024 - 2030, zawiera priorytety i zadania, które sami mieszkańcy uznali za ważne dla swojej miejscowości, a których realizacja przyczyni się do pokonania barier i osiągnięcia celu, jakim jest:

„Rozwój społeczny i gospodarczy mieszkańców wsi Żytkiejmy, poprzez aktywizację społeczną i rozbudowę infrastruktury, w oparciu o istniejące zasoby kulturowe oraz przyrodniczo - krajobrazowe miejscowości i jej otoczenia. Identyfikację tożsamości i rozwój infrastruktury społecznej i instytucjonalnej w oparciu o zasoby kulturowe oraz przyrodniczo – krajobrazowe”.

Podstawową część dokumentu stanowi opis zasobów miejscowości, tkwiącego w niej potencjału oraz możliwości organizacyjnych mieszkańców. Przeprowadzona analiza metodą SWOT pozwoliła wyznaczyć konkretną wizję rozwoju miejscowości. Na tej podstawie wyznaczono priorytety oraz konkretne działania do realizacji. Dokument jest w pełni komplementarny z dokumentami strategicznymi szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego jak również strategii rozwoju przygotowaną przez

Stowarzyszenie Warmińsko – Mazurskich Samorządów Pogranicza.

Plan Odnowy Miejscowości Żytkiejmy stanowił będzie załącznik do projektów zgłaszanych w celu uzyskania pomocy finansowej w ramach Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur (FEWiM) i innych źródeł finansowania.

W realizacji wyznaczonych celów i priorytetów rozwojowych, w okresie najbliższych sześciu lat, które obejmuje Plan Odnowy Miejscowości Żytkiejmy podejmowane będą zarówno działania inwestycyjne, jak i miękkie o charakterze społecznym i szkoleniowym.

2. Komplementarność kierunków rozwoju miejscowości z celami strategicznymi gminy, powiatu i województwa

Plan Odnowy Miejscowości Żytkiejmy opracowany został zgodnie z celami i wytycznymi określonymi w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz Krajowego Planu Odbudowy.

Plan Odnowy Miejscowości Żytkiejmy na lata 2024-2030 został zatwierdzony Uchwałą Zebrania Wiejskiego nr 01/2024 z dnia 30 stycznia 2024r. w sprawie przyjęcia Planu Odnowy Miejscowości Żytkiejmy.

Plan Odnowy Miejscowości Żytkiejmy zawiera cele, priorytety, działania oraz poszczególne zadania, które są komplementarne i wpisują się w kierunku rozwoju Gminy Dubeninki opisane w dokumencie strategicznym, jakim jest Strategia Rozwoju Gminy Dubeninki na lata 2016-2025 przyjęta uchwałą Nr XII/87/16 Rady Gminy Dubeninki

Plan Odnowy Miejscowości Żytkiejmy jest również zgodny z dokumentami o znaczeniu ponadlokalnym i regionalnym. Są to:

- Warmińsko -Mazurskie 2030 strategia rozwoju społeczno–gospodarczego przyjęta Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 r.
- Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego subregionu EGO 2030 przyjęta Uchwałą Nr 17/W/2021 Walnego Zebrania Członków z dnia 8 grudnia 2021 r.
- Strategia terytorialna dla obszaru Partnerstwa Stowarzyszenie Warmińsko – Mazurskich Gmin Pogranicza, 29.09.2021

3. Szczegółowa analiza zasobów miejscowości

3.1 Żytkiejmy na kartach historii

W zamierzonych czasach obszar Puszczy Rominckiej, w otulinie której znajduje się dzisiejsza miejscowość Żytkiejmy, stanowił pogranicze pomiędzy licznymi kręgami kulturowymi, obszarami plemiennymi i etnicznymi. Stykały się tu kulturowe i osadnicze wpływy z zachodu i południowego zachodu, z Sambii, obszaru Wielkich Jezior Mazurskich oraz Suwalszczyzny. W okresie przypadającym na epokę żelaza, puszcza oraz przyległe do niej obszary znajdowały się między terenami charakterystycznymi dla kultury kurhanów zachodniobałtyjskich a kulturą ceramiki kreskowanej (od wschodu). W czasach późniejszych obszar ten stanowił pogranicze Państwa Zakonnego i Litwy, a później Prus Wschodnich i Rzeczypospolitej Obojga Narodów. W czasach zaborów obszar ten włączony został pod panowanie rosyjskie. W XVI wieku, w okresie kolonizacji zetknęły się tu obszary osadnictwa litewskiego i mazurskiego.

Pochodzenie najwcześniejszych śladów ludzkich na tym terenie datowane jest na okres pomiędzy XIII - XII wiek p.n.e. Ślady pochodzą od łowców reniferów koczujących na obszarze tundry pokrywającej wówczas północno - wschodnią Polskę.

Na przełomie VIII i VII wieku p.n.e. wraz z ociepleniem klimatu przed ludnością pojawiła się możliwość prowadzenia bardziej osadniczego trybu życia. Podstawą funkcjonowania było wówczas zbieractwo, rybołówstwo i myślistwo. Na obszar puszczy dotarli osadnicy ze wschodu, którzy wraz z miejscowymi grupami utworzyli kundajski krąg kulturowy. Należały do niego kultura narvska i niemeńska.

W połowie IV wieku p.n.e. nad brzegami rzek i jezior w rejonie puszczy osadnictwo zaczęło przybierać bardziej ustabilizowane formy. Niemniej jednak przez trzy najbliższe stulecia obszar na wschód od Wielkich Jezior Mazurskich był jedynie okresowo penetrowany przez nieliczne grupy potencjalnych osadników. Większość z nich była pochodzenia fińskiego bądź wywodzili się oni z plemion indoeuropejskich.

Okolo V wieku p.n.e. na obszarze Puszczy pojawiły się grupy osadników, będących protoplastami Bałtów. Podstawą bytu nowych przybyszów była hodowla, w mniejszym zaś stopniu uprawa ziemi.

Surowy klimat wymuszał nieznane dotychczas formy gospodarowania. Hodowano głównie konie i owce. Udomowione owce i tarpany wymagały mniejszych zabiegów niż bydło i trzoda chlewna, którym należało zapewnić codzienną opiekę i schronienie w zimniejszych porach roku.

Na obszarze tym nieco inaczej niż na południu i zachodzie wyglądała uprawa roli. Uprawiano głównie jęczmień, owies, proso i groch. Pszenica na większą skalę pojawia

się dopiero w warstwach kulturowych datowanych na wczesne średniowiecze. Nadal korzystano z zasobów roślin dziko rosnących, zbierając m.in. orzechy leszczyny i kotewki (Antoniewicz 1964 r.)

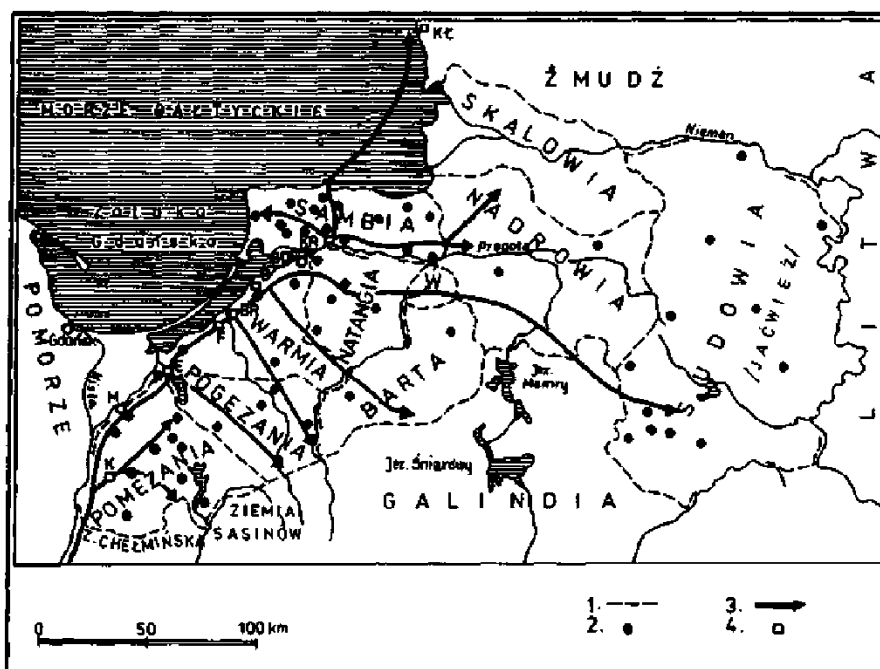
We wczesnym średniowieczu obszar Puszczy Rominckiej i przylegające do niej tereny należały m.in. do Plemienia Jaćwingów. Wczesnośredniowieczne osady Jaćwieży i wschodnich terytoriów pruskich miały charakter dużych gospodarstw otoczonych przysiółkami i rozrzuconymi po lasach budami i szałasami. Osady chronione były częstokołami i zasiekami zbudowanymi przy użyciu polnych kamieni. Wsie nie były w tym czasie zbyt ludne. Prusowie osiedlali zwykle osobne pola (pojedyncza osada nazywana była polem, inaczej lauksem). Gospodarka ekstensywna, jaką prowadzili Prusowie i Jaćwingowie związana była z masowym wypalaniem lasu pod nowiny. Las palono najczęściej w miejscu zrębu, aby stworzyć miejsce pod uprawę żyta owsa i prosa. Lasy i wody odgrywały również dużą rolę w życiu duchowym zamieszkujących ten obszar plemion.

Jak za krzyżackim kronikarzem Dusburgiem podaje Bruckner (1985), istniały na tych ziemiach święte gaje, pola i rzeki, „gdzie ani rąbano, ani orano lub koszone, ani ryb łowiono, ani wody pito, ani do brzegów przybijano, dokąd niepowołany wejść nie śmiał, szczególnie chrześcijanom dostępu broniono. Gaje, pola i wody poświęcone są bóstwom powietrza i wody, ziemi i ognia, ciałom niebieskim, gromowi, ptactwu, zwierzętom czworonożnym i gadom [...]. Bóstwo obierało gaj, pole lub wodę; rękojmią jego obecności było jakieś drzewo lub wyróżniająca się grupa drzew, albo drzewo z gałęziami wrastającymi w pień lub rozszczepione niby i znowu zrosłe, drzewo z niezwykłymi naroślami, bądź też inne przypadkowe znaki; podobnie było z wodą. W znamienitszych miejscach utrzymywał ofiarnik święty ogień, niegasnący żywy ...”

W wyniku podbojów prowadzonych przez Państwo Zakonne, w połowie XI11 wieku rejon Puszczy Rominckiej znalazł się pod panowaniem Krzyżaków.

Jednocześnie obszar ten, podobnie jak całych wschodnich Mazur, został wyludniony na prawie 250 lat. Nie była to całkowita pustka osadnicza. Źródła archeologiczne poświadczają ciągłość osadnictwa w XIV i XV stuleciu, choć zapewne żyły tu głównie niewielkie grupy ludzi związanych bezpośrednio z lasem (smolarzy, myśliwych, itp.).

W czasach panowania Państwa Zakonnego Puszcza wraz z otaczającymi ją terenami włączona została w granice administracyjne Komturstwa w Królewcu. Do Komtura należał m.in. nadzór nad leśnictwem i łowiectwem.

Ryc. 1. Podbój Prus Wschodnich w XIII wieku.

- 1 - granice plemion; 2 - ośrodek włości;
3 - kierunki wypraw krzyżackich; 4 - miasta.

Po zakończeniu przez Krzyżaków podboju Jaćwieży, o obszar ten toczyły się pomiędzy Zakonem a Litwą nieustanne walki. Aby utrudnić przemieszczanie się wrogich oddziałów w przygranicznych puszczech, po obu stronach kładziono zasieki (indagines) z powalonych pni drzew, kopano rowy i sypano wały. „Przez zasieki znajdujące się na wschód od Wystruci wojskom litewskim przyszło torować dwie drogi i budować most [...] Szlaki przez puszcze były słabo wydeptane i trudne do odnalezienia. Musiano ciągle troszczyć się o dobrych przewodników, znających przejścia i w lesie, i w kraju wroga. Zdarzało się, że wojsko zakonne błądziło w puszczy całe dnie, nie mogąc znaleźć właściwej drogi. Wędrowano przez knieje docierając w pobliże nieprzyjacielskich zasieków i osiedli [...] W puszczy, gdy nawet udało się wyszukać odpowiednie miejsce z trawą i wodą na obozowisko, niełatwo było zdobyć obrok dla koni i pożywienie dla ludzi, choćby na kilka dni [...] W niektórych miejscach położonych głęboko w puszczy trzymano ciągle straże [...] Odważni rozbójnicy, tzw. struterzy [...] wędrowali pojedynczo albo w niewielkich grupach po lasach, czerpiąc bogactwo z łupiestw czy grabieży [...] Gromady wojowników wykorzystywały wspaniałą okazję, jaką daje puszcza do polowań, a wyprawy myśliwskie niewiele różniły się od wypadów wojennych” (Toeppen 1998).

Ostateczną granicę pomiędzy Litwą a Państwem Zachodnim wyznaczono dopiero po

bitwie pod Grunwaldem, 27 września 1422 r. nad jeziorem Mełno. Granica ta biegła południowo - wschodnim przedpołem Puszczy i została utrzymana w niemalże niezmiennym kształcie do II wojny światowej.

Intensywny rozwój osadnictwa, jaki miał miejsce w XV i XVI wieku przyczynił się do powstania wielu nowych miejscowości.

Początki wsi

Miejscowość Żytkiejmy utworzył w pasie przygranicznym, na mocy prawa lokacyjnego, Wielki Mistrz Zakonny, a jednocześnie Książę Prus Albrecht von Hohenzollern. W tym samym okresie powstały również wsie Budwiecie i Czarnówko (wówczas Jodupie), Łoje (Uszeżereje), Kiepojcie (Eżergale). Kolonizacja tego obszaru została zakończona w roku 1570 wraz z ulokowaniem na miejscu wsi Szałajty miasta Gołdap. W tym okresie, akcje osadnicze prowadzono również po stronie litewskiej. Osadnictwo po obu stronach miało przyczynić się do uszczelnienia granic i

Ryc. 2. Książę Albrecht Hohenzollern, na podstawie Hartknocha "Alt- und Neues Preussen"

ustanowienia straży.

W Żytkiejmach osiedlono przede wszystkim ludność pochodzenia litewskiego. Granicę pomiędzy osadnictwem polskim a litewskim stanowiła rzeka Gołdapa. Później, bo w roku 1723 zasiedlona przez Litwinów, północno - wschodnia część Prus, wraz z miejscowością Żytkiejmy wydzielona została w odrębną jednostkę administracyjną określaną jako "Litwa Pruska" lub "Mała Litwa". W drugiej połowie XIX wieku odegrała ona istotną rolę w rozwoju ruchu odrodzenia narodowego Litwinów. Główne ośrodki ruchu umiejscowione były w Tylży, Kłajpedzie, Ragnecie, ale też w Królewcu. Celem ruchu była obrona oraz krzewienie języka i kultury litewskiej.

W początkowym okresie wieś Żytkiejmy (Sittkeim) zamieszkiwało od sześciu do siedmiu rodzin. Wieś charakteryzowała regularna, zwarta zabudowa. Działki chłopów były równe, a ich powierzchnia wynosiła jedną włókę (ok. 18 ha). Pola uprawne w układzie niwowym dostosowane były do trójpolowego systemu uprawy. Niwy przeznaczano pod oziminę, jarzynę i pod ugór. Osobną niwę stanowiły siedliska wraz z przydomowymi ogrodami. Zagrody były o szerokości 1 lub 1,5 sznura (ok. 44 - 66m). Okoliczne łąki i pastwiska pozostawały własnością wspólną.

W roku 1589, po trwającej dziewięć lat budowie, w Żytkiejmach powstał kościół ewangelicko - augsburski. Podczas nabożeństw posługiwano się językami rodzimymi (polskim, niemieckim i litewskim). W roku 1634 kościół spłonął. Nowy - okazałszy, o charakterze budowli obronnej (z 4 barbakanami i otworami strzelniczymi) postawiono w 1638 roku. Kościół został gruntownie przebudowany w 1879 roku. W roku 1579 miała podobno

Ryc. 3. Żytkiejmy, budynek byłego nadleśnictwa. (Fot. Arch. biblioteki)

powstać szkoła parafialna, ale jest to mało prawdopodobne. Jak donoszą źródła historyczne, szkoła w Żytkiejmach powstała zapewne dopiero w 1638 roku.

Reformując administrację kraju, Książę Albrecht zastąpił komturstwa trzema obwodami. Żytkiejmy włączone zostały do Obwodu Kaliningrad, a w jego obrębie do starostwa Wystruć.

Już w XVI wieku na terenie Puszczy Rominckiej występowały znaczne ilości zwierzyny łownej. Dwór myśliwski na terenie puszczy istniał prawdopodobnie już we wczesnym

Ryc 4. Żytkiejmy, drewniany budynek (Fot. Arch. biblioteki)

średniowieczu. Na mapie Prus wydanej w 1576 r. w Królewcu zaznaczył go Caspar Henneberg. Mapa tego wybitnego geografa i jednocześnie kartografa stała się ważnym źródłem dla późniejszych opracowań na temat tego obszaru.

W Żytkiejmach powstał w tym czasie młyn wodny wyposażony w urządzenie do przemiału ziarna na mąkę i kaszę.

W okolicach wyrabiano duże ilości miodów pitnych, jak również wytapiano żelazo z rudy darniowej. W okresie potopu szwedzkiego rejon puszczy i jej otuliny spustoszone zostały przez zagony tatarskie. W latach 1708 – 1711 miejscowość, podobnie jak większość osad pruskich, została praktycznie wyludniona przez dżumę, której źródłem mieszkalny. były wojska szwedzkie.

Na wyludnionych przez zarazę terenach rozpoczęto akcję rekolonizacyjną.

W Żytkiejmach zamieszkała grupa emigrantów z arcybiskupstwa salzburskiego, którzy nie chcąc przejść na katolicyzm zmuszeni zostali do opuszczenia rodzimych stron.

Od XVI do XIX w. gospodarka rolna we wsi Żytkiejmy opierała się na systemie trójpolówki. Zniesienie poddaństwa chłopów nastąpiło w 1804 r., uwłaszczenie w 1807 roku. W 1821 r. rozpoczęto tzw. separację gruntów, która polegała na rozdzieleniu własności folwarcznej od chłopskiej oraz na likwidacji wspólnot wiejskich i niwowego układu pól.

W 1818 r. na obszarze Prus przeprowadzono kolejną reformę podziału administracyjnego kraju, wraz z którą nastąpiła reorganizacja administracji leśnej. Utworzono powiat gołdapski. Leśnictwo Żytkiejmy włączono do nadleśnictwa Nassawen (Naszawy, dziś Lesistoje), gołdapskiego okręgu leśnego nadzorowanego przez Wielkiego Nadleśniczego Rejencji Gąbińskiej.

W drugiej połowie XIX wieku w Żytkiejmach funkcjonowało samodzielne nadleśnictwo. Przygraniczne położenie miejscowości sprzyjało rozwojowi działalności przemytniczej prowadzonej przez mieszkańców. W czasie powstania styczniowego przetrucano tu broń do oddziałów polskich operujących w Sejneńskim. Działalnością przemytniczą mieszkańcy trudnili się również następnym stuleciach.

Druga połowa XIX wieku to czas ożywienia gospodarczego Żytkiejm związanego z programem robót publicznych. W tym okresie wybudowano drogę prowadzącą do Żytkiejm z Gołdapi. Miejscowość pełniła również ważną funkcję osady targowej, w której w ciągu roku odbywały się aż cztery targi zwykłe, jak również jarmarki bydłące i końskie. Druga połowa XIX wieku to czas, w którym na obszarze Puszczy Rominckiej rozpoczęto planowaną gospodarkę leśną. W końcu XIX wieku puszcza stała się ulubionym miejscem łowów księcia Fryderyka Karola Pruskiego, a od

1890 r. cesarza Wilhelma II, który ustanowił tu dworski rewir łowiecki. W Romintach na terenie puszczy wybudowano wówczas nowy pałacyk myśliwski oraz kaplicę św. Huberta.

Śladem pobytu i polowań cesarskich w Puszczy Rominckiej są głazy upamiętniające

**Ryc. 5. cesarz Wilhelm II
(Biblioteka PZŁ)**

**Ryc. 6. Głaz Wilhelma
na terenie Puszczy
Rominckiej.
(Fot. T. Rydzewska)**

miejsca, w których władca ustrzelił jelenia. Na glazach jest krótki opis kiedy polowanie miało miejsce i jakie poroże miało ustrzelone zwierzę.

Pomiędzy rokiem 1890 a 1914 w otulinie Puszczy powstało wiele nowych budynków oraz dróg i mostów. Pomiędzy Żytkiejmami a Deguciami ośrodek hodowli ryb.

Ryc. 7. Żytkiejmy, pomnik wojenny

Bitwa pod Żytkiejmami, która rozegrała się podczas I wojny światowej, na przełomie października i listopada 1914 roku doprowadziła do zajęcia miejscowości przez żołnierzy rosyjskich. W zmaganiach wojennych na terenie powiatu goldapskiego zginęło wówczas ok. 1400 żołnierzy niemieckich i ponad 2500 rosyjskich. Polegli

żołnierze spoczywają w 41 mogiłach na cmentarzu wojskowym na północny - wschód od centrum Żytkiejm. W 35 mogiłach pochowano łącznie 116 żołnierzy pochodzenia niemieckiego, natomiast w 1 mogile zbiorowej i 5 mogiłach oficerskich

pochowano łącznie 221 Rosjan. W roku 1997 cmentarz został odnowiony i uporządkowany dzięki wsparciu niemieckich organizacji kombatanckich.

Na początku drogi prowadzącej do kościoła umieszczono pomnik z pamiątkową tablicą upamiętniającą ofiary pierwszej wojny światowej. Z upływem czasu tablica uległa zniszczeniu. W jej miejsce, w roku 1997 umieszczono nową, z napisem w języku niemieckim i polskim:

"Dla upamiętnienia zmarłych w obu wojnach światowych mieszkańców parafii Żytkiejmy".

W roku 1908 ranga Żytkiejm na mapie Prus Wschodnich wzrosła. Stało się to za sprawą połączenia miejscowości koleją z Gąbinem (Gumbinnen, Gusiew). W latach 1912 - 1927 wybudowano linię kolejową łączącą Żytkiejmy z Gołdapią. Uroczyste otwarcie nowej linii miało miejsce 1 października 1927 roku. Pociąg kursował wyłącznie po jednym torze i zatrzymywał się na stacji Żytkiejmy.

Linia kolejowa łącząca Gołdap - Rakówko - Żytkiejmy - Lesistoje - Kalinino - Czystyje Prudy - Gusiew stworzona została głównie w celach strategicznych. Linia była odgałęzieniem powstałej wcześniej, bo w roku 1879 linii Gołdap - Olecko. Budowa była przedsięwzięciem niezmiernie kosztownym, głównie z powodu zróżnicowanej wysokościowo rzeźby terenu. Z uwagi na nierówności terenu konieczne było wybudowanie licznych wykopów, nasypów oraz mostów wybudowanych nad głębokimi dolinami rzek Jarki, Bludzi i Błędzianki. W okresie tym powstały wiadukty kolejowe w Żytkiejmach, które były częścią systemu 13 wiaduktów kolejowych na 35 kilometrowym odcinku Botkuny - Żytkiejmy.

Cztery razy dziennie kursował pociąg z Żytkiejm w kierunku Gołdapi oraz sześć razy dziennie w kierunku Gąbina. Pociągi złożone były z 4-5 wagonów. Linia kolejowa Gołdap - Gąbin zlikwidowana została przez oddziały tyłowe Armii Czerwonej w latach 1945 - 1946.

Zachowaną w Żytkiejmach pamiątką po nieczynnej linii kolejowej jest m.in. budynek toromistrza odcinka drogowego. W latach 60 stały tu jeszcze wagony towarowe, zwrotnica i semafor, a do 1996 roku również wieża ciśnień.

W okresie międzywojennym Żytkiejmy stanowiły prężnie działający ośrodek rzemiosła. Znajdował się tu Szpital Zakonu Joannitów, w którym pracowało 8 lekarzy i 3 położne. Budynek szpitala nawiązywał kształtem do obiektów architektury skandynawskiej (zwieńczenia dachów w kształcie dziobów łodzi, tzw. (drakkarów). Opiekunem placówki szpitalnej był baron

Ryc. 8. Żytkiejmy, nieistniejący Szpital Zakonu Joannitów

Joseph Speck von Sternburg, któremu niedawno poświęcono pamiątkowy głaz w puszczy. W Żytkiejmach, jak donosi Tomasz Krzywicki "Puszcza Romincka bez granic" funkcjonowało 8 restauracji, 2 kina, 2 młyny, warsztaty ślusarsko - kowalskie (...) Turyści mogli się zatrzymać w 5 hotelach. Na terenie miejscowości znajdowała się również mleczarnia, szkoła średnia (Gołdap i okolice, 1995r.) a także remiza straży pożarnej. W roku 1939 w miejscowości mieszkało 1270 osób. Funkcjonowały 92 gospodarstwa rolne (z przewagą małych i średnich) oraz 367 budynków mieszkalnych. Tylko 349 osób utrzymywało się z rolnictwa i leśnictwa, natomiast 417 z przemysłu i rzemiosła, zaś 189 z handlu.

W latach 1935 - 1939 w Hotelu św. Huberta znajdującego się w centrum Żytkiejm (w budynku obecnej świetlicy wiejskiej), mieściła się niemiecka placówka SD (Służba Bezpieczeństwa, wywiad polityczny NSDAP) prowadząca wzmożoną działalność szpiegowską i

Ryc. 9. Żytkiejmy, dawny Hotel Sw. Huberta

dywersyjną na obszarze Białostoczczyzny i Suwalszczyzny. Głównym zadaniem placówki SD było szkolenie dywersantów, a także przerzut broni i materiałów propagandowych na teren Polski. W Żytkiejmach funkcjonował również posterunek żandarmerii oraz liczne organizacje hitlerowskie.

W czasach II wojny światowej w dawnym pałacu w Romintach na terenie puszczy

Ryc. 10. Żytkiejmy, lata 30-te XX wieku

mieściła się kwatera naczelnego dowództwa Luftwaffe.

W latach 1940 - 1944 w okolicy Żytkiejm, Niemcy zbudowali umocnienia tzw. Erich Koch Wall wchodzące w skład Mazurskiej Pozycji Granicznej. Pas umocnień składał się z zasieków, pól minowych, rowu

przeciwczołgowego, systemu rowów strzeleckich, bunkrów i stanowisk artylerii. Umocnienia te nie zatrzymały

naporu Armii Czerwonej, która w październiku 1944 zdobyła Żytkiejmy. W czasie walk z udziałem III Armii Frontu Białoruskiego Żytkiejmy zostały częściowo zniszczone.

W miejscowości zachowało się wiele przedwojennych budynków oraz dawny układ przestrzenny wsi nadający jej charakter małego miasteczka.

Lata Polski Ludowej

Okres powojenny był szczególnie trudny dla całego powiatu gołdapskiego. Peryferyjne położenie, zaminowane pola, duże zniszczenia i dewastacja gospodarstw, brak szkół i komunikacji, niekorzystne warunki naturalne, a także obecność stacjonującej na tym obszarze Armii Czerwonej spowodowały, że wieś nie była atrakcyjnym miejscem do zasiedlenia. Miejscowość Żytkiejmy przedzielona została granicą państwową, a część budynków i cmentarz znalazły się po stronie rosyjskiej. Obszar po polskiej stronie granicy przeczesywały zbrojne grupy organizacji podziemnych. W połowie czerwca 1946 roku rozbrojony został posterunek MO w Żytkiejmach. Dokonał tego 12 - osobowy oddział pod dowództwem Kazimierza Bartnika "Młota" z ugrupowania Wolność i Niezawisłość (WiN) działającego na obszarze sąsiedniej Suwalszczyzny.

W roku 1946 w Żytkiejmach rozpoczęła działalność Szkoła Podstawowa. Nauka odbywała się w jednym zaledwie pomieszczeniu. Jednostka OSP Żytkiejmy powstała w 1947 roku w miejscu przedwojennej remizy straży pożarnej z 1922 roku. Ówczesna OSP dysponowała jedynie wozem konnym z przedwojenną oraz ręczną sikawką strażacką. Również rolnictwo stało wówczas na bardzo niskim, a wręcz prymitywnym poziomie.

Po wojnie zaczęły powstawać pierwsze obiekty, których zadaniem było krzewienie kultury. W roku 1949 utworzono punkt biblioteczny w Żytkiejmach, będący filią Biblioteki Gminnej w Dubeninkach. W roku 1949 zaczęły funkcjonować połączenia autobusowe PKS na trasie Gołdap - Żytkiejmy. Mieszkańcy korzystać mogli z oferty kulturalnej oddalonej o 30 km Gołdapi. W miejscowości od 1950 roku funkcjonowało kino oraz Powiatowy Ośrodek Kultury. Od 1 stycznia 1955 roku, wraz z nowym podziałem administracyjnym kraju, Żytkiejmy stały się miejscowością gromadzką. Gromady powstały w miejscu zlikwidowanych wówczas gmin. Były to jednostki mniejsze, słabsze, o ograniczonych kompetencjach i całkowitym podporządkowaniu administracyjno - politycznym władzom powiatu. Funkcjonowały do roku 1973, w którym to ponownie, najmniejszymi jednostkami administracyjnymi Polski stały się gminy. W roku 1963 w Żytkiejmach otwarto nową bibliotekę. W miejscowości utworzono również ośrodek zdrowia. W późniejszym okresie powstał tu także punkt apteczny.

Gmina Dubeninki pełniła w tamtym okresie funkcję rolniczą. Na terenie gminy funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne. W skład PGR w Dubeninkach wchodziło pięć zakładów rolnych: Degucie, Wobały, Przerośl Gołdapska, Łoje i Bludzie. W Żytkiejmach powstał Zakład Usług Remontowych i Rekultywacyjnych. Pracownicy kombinatu ulokowani zostali w nowopowstałych osiedlach m.in. w Żytkiejmach, w których zakwaterowano 290 osób. Do PGR Dubeninki należały również: rzeźnia sanitarna, zajazd w Stańczykach, przedszkole, stołówka, kawiarnia oraz kolejne osiedle mieszkaniowe w Dubeninkach.

Żytkiejmy nigdy nie stanowiły znaczącego ośrodka przemysłowego. W miejscowości działał jedynie zakład obuwniczy, od 1980 roku będący filią Augustowskich Zakładów Obuwia. Zakład produkował ok. 150 par obuwia dziennie. Oprócz tego kilka mniejszych podmiotów prowadziło działalność o charakterze handlowo - usługowym.

Lata siedemdziesiąte to w powiecie gołdapskim okres dynamicznego rozwoju kultury. Pod patronatem GOK w Dubeninkach w Żytkiejmach reaktywował się zespół folklorystyczny "Okaryna", wcześniej działający przy PGR. W repertuarze zespołu znalazły się pieśni z różnych regionów, najczęściej jednak spod Augustowa i z Mazur. Przez wiele lat "Okaryna" należała do najlepszych zespołów w województwie. Świadczą o tym liczne nagrody i wyróżnienia, jakie otrzymywał na festiwalach i przeglądach muzycznych. W roku 1973 gmina Dubeninki administracyjnie włączona została do województwa suwalskiego i pozostała w jego obszarze aż do roku 1998.

Okres transformacji ustrojowej, który nastąpił po roku 1989 negatywnie odbił się na sytuacji społeczno - gospodarczej Żytkiejm i całej gminy Dubeninki. Likwidacja nierentownych Państwowych Gospodarstw Rolnych oraz Filii Augustowskich Zakładów Obuwniczych spowodowały lawinowy wzrost bezrobocia na wsi. W roku 1993 stopa bezrobocia w gminie Dubeninki wynosiła 41,6% ludności czynnej zawodowo. Nastąpiła pauperyzacja a nawet degradacja społeczna byłych pracowników popegeerowskich i ich rodzin. Doszło do tego rozkradanie, niszczenie i degradacja budynków mieszkalnych i gospodarczych po byłych zakładach uspołecznionych. Pozostałości po PGR-ach (ziemię i budynki) przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa. Do dnia dzisiejszego większość tego majątku została wydzierżawiona przez spółki prywatne lub rolników indywidualnych, niewielka zaś część sprzedana.

Sławni ludzie mieszkający w Żytkiejmach:

- Andreas Gautschi (ur. 1956) szwajcarski leśnik, autor szeregu publikacji w języku niemieckim o historii leśnictwa i łowiectwa w Puszczy Rominckiej.
- baron Joseph Speck von Sternburg (ur. 1863, zm. 1942), opiekun szpitala w

Żytkiejmach, nadleśniczy w Puszczy Rominckiej, właściciel dworu „Vierlinden” w Żytkiejmach.

Nazwa miejscowości na przestrzeni wieków:

- Żydkiejmy, Sittkeim, Sittkeimen, Schittkehmen, Szittkehmen, Wehrkirchen (nazwa nadana przez nazistów, funkcjonowała od 1938 roku), Żydkińy (po roku 1945), Żytkiejmy (obecnie).

Etymologia nazwy miejscowości:

Nazwa Żytkiejmy pochodzi z języka litewskiego i nawiązuje do topografii terenu.

Żytkiejmy, dawniej Szittkehmen pochodzi od litewskich słów sitas "o to ten" i kaimas, kiemas "wieś", co oznacza "ta sama wieś".

Zabytki archeologiczne umiejscowione w Żytkiejmach:

Na terenie miejscowości umiejscowione jest wczesnośredniowieczne, jaćwieskie lub staropruskie cmentarzysko grobów popielnicowych i jamowych, z ceramiką zdobioną stempelkowo i darami grobowymi.

Około 1,5 km na północny wschód od miejscowości, tuż poza granicą państwa, toponomastyczny ślad zabytku - na Górze Szańcowej (Schanzenberge) prawdopodobnie cmentarzysko kurhanowe.

Obiekty wpisane od rejestru zabytków:

- Kościół rzymsko - katolicki pw. Św. Michała, murowany z około 1580 roku, przebudowany w 1879 roku. Kościół usytuowany jest na wysokiej skarpie nad stawem młyńskim. Z przedwojennego wyposażenia zachował się fragment ołtarza, ambona i organy.
- cmentarz wojskowy z I wojny światowej – odrestaurowany

Ryc. 11. Żytkiejmy. Kościół rzymsko - katolicki pw. Św. Michała Archanioła. Widok od strony prezbiterium i wnętrze kościoła (Fot. z lewej A. Naruszewicz)

- trzy cmentarze ewangeliczne z XIX wieku (jeden przy Osadzie Leśnej, drugi przy ul. Wojska Polskiego, trzeci przy cmentarzu katolickim) - o słabo czytelnym układzie przestrzennym, silnie zarośnięte, nagrobki częściowo zniszczone, cmentarze te wymagają przeprowadzenia niezbędnych prac porządkowych i renowatorskich.

Pozostałe obiekty o walorach zabytkowych:

- Dom przy ul. Wojska Polskiego 8 z początku XX w.
- Dom mieszkalny przy ul. Konopnickiej 9 z początku XX w.
- Dom mieszkalny przy ul. Konopnickiej 6, z I połowy XIX w.
- Dom przy ul. 1-go Maja 7 z początku XX w.
- Domy przy ul. Wolności 4, 10 z końca XIX i początku XX w.
- Domy przy ul. Lipowej 8, 9, 11, 12, 17, 24, 26 z początku XX w
- Dawny dwór Vierlinden barona J. Speck von Sternburga przy ul. Lipowej 30 z początku XX w.
- Dom mieszkalny przy ul. Krótkiej 2 z końca XIX w.
- Dom w Żytkiejmach przy ul. Pl. Wolności 2, z przełomu XIX i XX w.
- Dawny budynek toromistrza odcinka drogowego z początku XX wieku - typowy przykład pruskiej architektury. Zachował się napis stacji Szittkehmen na elewacji bocznej budynku.

- Dwa wiadukty kolejowe i dwa drogowe w Żytkiejmach, czas powstania - 1907, 1910 i 1927 r.
- Remiza Strażacka w Żytkiejmach, lata 30-te XX w.

Ryc. 12. Żytkiejmy, dworzec kolejowy w czasie I wojny światowej. Fotografia obok - zachowany do dziś budynek toromistrza.

- Gajówka na terenie Osady Leśnej w Żytkiejmach z końca XIX w.
- Budynek dawnego nadleśnictwa w Żytkiejmach z lat 80 XIX w.
- dwa cmentarze ewangelickie z XIX wieku nie ujęte w rejestrze zabytków, w tym jeden z grobem kapitana A. Lascecka odnowiony i uporządkowany w 2007 roku przez młodzież z Żytkiejm i wolontariuszy Fundacji Borussia.

Aleje drzew:

- aleja dębowa przy budynku dawnego nadleśnictwa - uznana za pomnik przyrody
- aleja lipowa wzdłuż drogi prowadzącej do granicy państwowej

W celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej Żytkiejm, należy podjąć działania w kierunku oznakowania i opisania miejsc związanych z historią miejscowości.

3.2 Położenie i wygląd miejscowości

Żytkiejmy to malownicza wieś położona w północno wschodniej części gminy Dubeninki, w powiecie gołdapskim województwa warmińsko - mazurskiego. Wieś znajduje się na samym skraju Puszczy Rominckiej przy drodze Gołdap - Szypliszki, bezpośrednio przy granicy z obwodem kaliningradzkim. Nieopodal zbiegają się granice Polski, Litwy i Rosji.

W Żytkiejmach zachował się dawny układ przestrzenny wsi i wiele przedwojennych budynków. Miejscowość prezentuje charakter małego miasteczka. Zabudowa

Ryc. 13. Lokalizacja Żytkiejm na tle województwa i gminy.

usytuowana jest przy biegnącym przez miejscowość układzie dróg tworząc tzw. system wielodrożnicy. Większość budynków to obiekty zabytkowe nawiązujące stylem do tradycyjnego budownictwa pruskiego. Na terenie miejscowości zachowało się kilka budynków drewnianych o wyjątkowych walorach historycznej architektury. Większość zabytkowych budynków mieszkalnych jest w średnim i złym stanie technicznym.

Ryc. 14. Żytkiejmy, zabytkowa kamienica narożna przy głównym skrzyżowaniu (Fot. T. Rydzewska)

Poza tym miejscowość jest bardzo estetyczna i zadbana. Ulice i miejsca publiczne utrzymane są w należyтым porządku.

Zadbane i schludne są również obejścia przy domostwach mieszkańców. Władze gminy, a także sami mieszkańcy czynią starania, aby

utrzymać w dobrym stanie budynki użyteczności publicznej. Skala potrzeb jest jednak w dalszym ciągu

ogromna, co uwidacznia dokładniejsza analiza stanu technicznego obiektów.

Działania renowacyjne należy podjąć w szczególności w odniesieniu do obiektów zabytkowych o dużej wartości, wpisanych do rejestru zabytków.

Ryc. 15. Żytkiejmy, zabudowa wzdłuż ul. M. Konopnickiej z początku XX wieku.

Ze względu na zły stan techniczny, modernizacji wymagają także ogólnie

dostępne boiska i obiekty sportowe. Konieczne jest doposażenie świetlicy i biblioteki wiejskiej oraz adaptacja na cele publiczne innych niewykorzystanych obiektów.

W ostatnim okresie wymieniono nawierzchnię

na części chodników i traktów pieszych, co ułatwia przemieszczanie się oraz poprawia wygląd estetyczny wsi. Nie udaje się jednak zaspokoić wszystkich potrzeb w tym zakresie. Mieszkańcy wskazują m.in. na konieczność modernizacji ciągu pieszego oraz uporządkowania terenów zielonych w obrębie prowadzącej do centrum miejscowości dawnej alei parkowej. Zły jest również stan nawierzchni większości dróg gminnych, które wymagają ciągłych zabiegów naprawczych.

Niedostateczne jest oświetlenie uliczne na obszarze miejscowości. Uzpełnienia wymaga oświetlenie na osiedlu byłych pracowników PGR i ulicy Partyzantów, prowadzącej do centrum wsi. Są to szczególnie licznie zamieszkałe obszary miejscowości.

Najbliższe jezioro (Poblędzie) znajduje się w odległości 5 km od Żytkiejm. Jedynym akwem wodnym na terenie miejscowości jest

Ryc. 16. Żytkiejmski skwerek w centrum wsi (Fot. T. Rydzewska)

malowniczy staw młyński, który jest potencjalnym miejscem spotkań i rekreacji. Teren wokół stawu wymaga zagospodarowania. Brakuje tu bowiem wydzielonego miejsca na plażę, a także niezbędnej infrastruktury rekreacyjnej (m.in. pomostu, wiat, stolików, ławek) oraz stołu do tenisa stołowego na wolnym powietrzu, który posłuży mieszkańcom do organizacji zawodów w tej dyscyplinie sportu. Dno stawu jest pokryte mułem. Możliwe jest utwardzenie fragmentu dna i przystosowanie akwenu do pełnienia funkcji kąpieliska wiejskiego. W centrum miejscowości zamontowane zostały siłownie zewnętrzne, oraz zagospodarowany dawny park wraz z wiatą i ławkami „Żytkiejmski skwerek”. Z uwagi na ciągły brak wystarczającej ilości miejsc spotkań społeczności wiejskiej w połączeniu z wypoczynkiem i rekreacją, należy przystosować nowe obszary do tej funkcji.

3.3 Funkcje, jakie pełni miejscowość

- mieszkalna,
- rolnicza,
- turystyczna (*potencjalna*),
- kulturalno - oświatowa.

O wyborze poszczególnych funkcji, jakie pełni miejscowość przesądza:

- Funkcja mieszkalna. Wielkość miejscowości, liczba ludności (druga co do liczby ludności miejscowość gminy Dubeninki), dostępność komunikacyjna, występowanie obiektów użyteczności publicznej oraz urządzeń infrastruktury technicznej.
- Funkcja rolnicza. Na obszarze miejscowości działa 38 gospodarstw rolnych o łącznym areale 475 ha. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi 12,5 ha.
- Funkcja turystyczna (potencjalna). Na możliwość rozwoju funkcji turystycznej wskazuje położenie miejscowości w otulinie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej, stanowiącej obszar o wybitnych walorach przyrodniczo - krajobrazowych, spuścizna historyczna, bogactwo zachowanej architektury, korzystne usytuowanie (30 km od Gołdapi). Dla mieszkańców rozwój funkcji turystycznej miejscowości oznaczać będzie możliwość uzyskania dodatkowego źródła dochodu, przyczyniając się tym samym do pobudzenia aktywności gospodarczej miejscowości. W tym celu konieczna będzie rozbudowa niezbędnej infrastruktury oraz zaplecza, bez którego niemożliwe stanie się sprostanie wymaganiom rynku stawianym przed branżą turystyczną.
- Funkcja kulturalno - oświatowa. Prężnie działają instytucje i organizacje krzewiące rozwój kulturalny lokalnej społeczności to: biblioteka i świetlica wiejska, władze sołectkie, parafia rzymsko - katolicka, Stowarzyszenie „Żytkiejmska Struga”, Ochotnicza Straż Pożarna oraz Koło Gospodyń Wiejskich „Sękacz” w Kiekskiejmach. Mieszkańcy przejawiają znaczną aktywność w kierunku pielęgnowania kultury i lokalnych tradycji włączając się w inicjatywy podejmowane przez instytucje i organizacje lokalne. Są to m.in. cykliczne działania: od 2006

Ryc. 17. Kościół rzymsko-katolicki w Żytkiejmach (Fot. T. Rydzewska)

wystawa połączona z warsztatami Wielkanocnymi „Spotkanie z pisanką”, od 2010 roku cykliczna impreza plenerowa „Święto Sękacza”, a od 2012 r. prowadzone jest Ekomuzeum „Żytkiejmski Trójstyk”. Lokalna społeczność chętnie uczestniczy w organizowanych warsztatach np.: kulinarnych, rękodzielniczych, artystycznych, imprezach

okolicznościowych.

Działalność oświatowa i wychowawcza prowadzona przez Szkołę Podstawową, Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej w Żytkiejmach i Fundację Puszczy Rominckiej wpływa na poziom wykształcenia dzieci i młodzieży oraz zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

3.4 Parafia rzymsko - katolicka pod wezwaniem Św. Michała Archanioła w Żytkiejmach

Parafia ewangelicka w Żytkiejmach została utworzona w 1579 roku. W tym właśnie czasie, z rozkazu księcia Albrechta Fryderyka, wybudowano późnogotycki kościół. Pastorami byli tu najprawdopodobniej Litwini (np. Mykolas Sapunas), choć też i Polacy (np. Kytlikowski czy Ciborovius). W 1634 roku spalił się kościół. Nowy, okazałszy, o charakterze budowli obronnej (z 4 rondlami, czyli barbakanami, i otworami strzelniczymi), postawiono w roku 1638.

Obecny wygląd kościół uzyskał po przebudowie i gruntownym odnowieniu w roku 1879. Do XVI11 wieku nabożeństwa odprawiano tylko po litewsku, potem również po niemiecku. Litewskie nabożeństwa przetrwały do I wojny światowej. W XIX wieku osiedliła się tu ludność katolicka. Opiekę duszpasterską sprawował nad nimi proboszcz olecki. Po 1853 roku kapłani z Olecka kilka razy w roku odprawiali w Żytkiejmach Mszę św. w domach prywatnych, a potem w drewnianej kaplicy pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny.

Po II wojnie światowej napłynęli tu w większej ilości katolicy, którzy przejęli kościół będący wcześniej własnością ewangelików. Kościół został poświęcony dla kultu katolickiego 29 października 1946 roku. Upamiętnia to napis na kapliczce maryjnej wzniesionej vis a vis kościoła w 25-tą rocznicę jego poświęcenia (1971 roku). Opiekę duszpasterską sprawowali najpierw księża z parafii Wiżajny, a potem z Dubeninek. Od 1952 roku przy kościele w Żytkiejmach zamieszkał na stałe kapłan. Utworzono stały wikariat parafii Dubeninki. Już od 1956 roku prowadzone są księgi chrztów, małżeństw i zgonów. Parafię erygowano kanonicznie 20 kwietnia 1972 roku.

Proboszczami w Żytkiejmach byli kolejno: ks. Jan Zimolong SVD (1967-1975), ks. Franciszek Starzec (1975-1983), ks. Wiesław Jan Bednaruk (1983-1994), ks. Wacław Karawaj (1994-1995), ks. Mirosław Mścichowski (1995-2002), ks. Jan Chrapowicki (2002-2004), ks. Czesław Król (2004-2009). Od 2009 roku do końca lipca 2014 r. proboszczem był ks. Marcei Ogar, a od 01 sierpnia zastąpił go ks. Aleksander Korczak. Parafia obejmuje swym zasięgiem miejscowości Żytkiejmy oraz wsie Degucie, Kiekskiejmy, Lenkupie, Łysogóra, Pobędzie, Przesławki, Skajzgiry i Wobały. Na

terenie parafii mieszka ok. 1050 wiernych. Odpust parafialny ma miejsce we wspomnienie św. Michała Archanioła (29 września) oraz w Uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Kościół nie posiada stylu. Jest budowlą halową bez wyodrębnionego prezbiterium, bez wieży, z niewielką kruchtą. Urządzenie wnętrza świątyni odpowiada posoborowym normom liturgicznym.

Nawę świątyni wypełniają dwa rzędy nowych dębowych ławek wykonanych przez Pana Jerzego Orłowskiego w 2006 r. Konfesjonały, w sumie 4, rozmieszczone są wzdłuż ścian. Ozdobę wnętrza stanowią ołtarze i ambona, wykonane w drewnie, a

Ryc. 18. „Missale Romanum” z 1884 r.

także 16 witraży i stacje Drogi Krzyżowej. Ołtarze, wykonanych w stylu przypominającym barok jest trzy. W nastawie głównego mieści się obraz św. Michała Archanioła, patrona kościoła, umieszczony w ołtarzu w październiku 2002 roku. Obraz namalowany przez miejscowego malarza amatora Zenona Kraczała zastąpił dotychczasowy krzyż, który obecnie wisi na ścianie kościoła.

Jego pierwowzorem był obraz św. Michała Archanioła w kościele na Wigrach. W ołtarzach bocznych są figury: Matki Bożej Niepokalanie Poczętej (prawy) i Najświętszego Serca Pana Jezusa (lewy). Teren przykościelny jest ogrodzony, ozdabia go estetyczna aleja wykonana z kostki granitowej. Przy kościele w 2006 roku został posadzony dąb upamiętniający pontyfikat

Ryc.19. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży

naszego Rodaka - Sługi Bożego Ojca Świętego Jana Pawła II.

W sąsiedztwie kościoła stoi dom parafialny. Został on zbudowany w 1920 roku. Po wojnie mieszkały w nim trzy rodziny. W całości dom został przekazany parafii w 1980 roku. Do tej pory służy jako plebania. W parafii zachowały się Mszały Rzymskie ("Missale Romanum") pochodzące z początku XX wieku, a jeden z nich aż z roku 1884.

Parafia odgrywa ważną rolę w życiu wsi. W latach 2004-2010 przy parafii działało Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży. Na początku oddział liczył 44

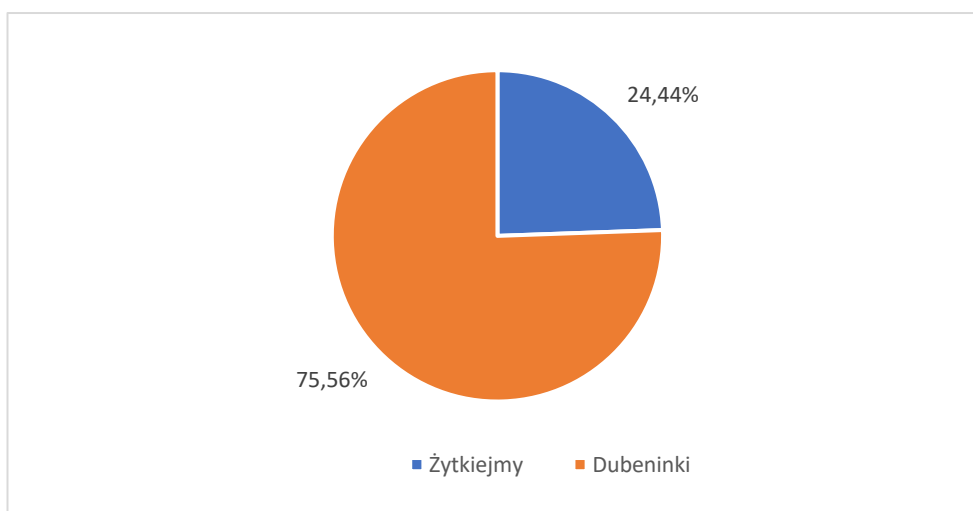
członków. W ramach KSM działał zespół gitarowy, który grał w każdą niedzielę na Mszy Św., a także na mszach młodzieżowych w sobotę. W miarę jak zespół się rozwijał rozpoczęły się występy najpierw lokalne m.in. podczas dożynek parafialnych, balów charytatywnych na rzecz parafii, później podczas wyjazdów krajowych i zagranicznych (m.in. do parafii w Niemczech i Stanach Zjednoczonych).

3.5 Charakterystyka mieszkańców

3.5.1 Liczba ludności i gęstość zaludnienia

Żytkiejmy są największą pod względem wielkości zaludnienia miejscowością gminy Dubeninki. Według danych na dzień 1 stycznia 2024 r. liczba ludności miejscowości wynosi 676 osób. W Żytkiejmach mieszka 24,45 % całej populacji gminy Dubeninki. Żytkiejmy wraz z 13 innymi miejscowościami położonymi wzdłuż 30 - to kilometrowego odcinka drogi krajowej Gołdap - Szypliszki tworzą główną oś osadniczą, którą zamieszkuje blisko 66% ludności gminy. Można przyjąć, że jest to również obszar o wyraźnie większych predyspozycjach rozwojowych niż pozostała część gminy.

Gęstość zaludnienia w gminie jest bardzo niska i wynosi 13,85 os/km². Jest to najniższy wskaźnik w całym województwie warmińsko - mazurskim, gdzie gęstość zaludnienia wynosi 59 os/km² (średnia dla Polski 120 os/km²). Wskaźnik ten jest również o połowę niższy od średniej dla powiatu gołdapskiego (34,6 os/km²). O niskiej gęstości zaludnienia decyduje usytuowanie gminy w strefie przygranicznej oraz duży udział obszarów leśnych (40%).

Ryc.20. Udział ludności Żytkiejmy w całej populacji gminy Dubeninki

3.5.2 Przyrost rzeczywisty

W ostatnich latach w Żytkiejmach występuje ujemne saldo przyrostu naturalnego. Na koniec 2023 roku, przyrost naturalny na obszarze miejscowości był dodatni i wyniósł - 8.

Brak perspektyw zarobkowania w rodzimej miejscowości zmusza osoby młode, które aktualnie szukają swojego „miejsca w życiu” do emigracji z Żytkiejm.

Tabela 1. Liczba ludności w miejscowości Żytkiejmy na przestrzeni ostatnich 5-ciu lat. (wg. stanu na dzień 31.12 każdego roku)

Rok	Liczba osób
2019	736
2020	721
2021	696
2022	684
2023	676

3.5.3 Struktura wiekowa i płciowa ludności

Strukturę wiekową społeczeństwa charakteryzują trzy grupy ekonomiczne:

1. wiek przedprodukcyjny - osoby w wieku 0-17 lat,
2. wiek produkcyjny - osoby w wieku 18-65 lat (mężczyźni 18-65 lat, kobiety 18-60 lat)
3. wiek poprodukcyjny - mężczyźni po 65 roku życia, kobiety po 60 roku życia.

W Żytkiejmach największy udział w społeczeństwie stanowią osoby w wieku produkcyjnym 60,79% ogółu. Jednocześnie ludność w wieku pozaprodukcyjnym (przed i poprodukcyjnym) stanowi 39,21% całej populacji.

Tabela 2. Żytkiejmy, Struktura wiekowa ludności według grup ekonomicznych.

Rok	Ogółem	Dzieci	Mężczyźni	Kobiety	Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
					M	K	M	K
					2023	676	97	321

Znaczny udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, a jednocześnie stosunkowo niewielki (19,3%), w porównaniu do średniej wojewódzkiej udział dzieci dowodzi faktu, że miejscowość się starzeje.

Według danych na dzień 01.01.2024 r. mężczyźni stanowili 47,49 %, kobiety 52,51 % osób. Tym samym na 100 mężczyzn przypada 110 kobiet. Struktura zatrudnienia,

bezrobocie i problemy społeczne.

Nie prowadzone są badania statystyczne obrazujące rzeczywistą stopę bezrobocia na obszarze miejscowości Żytkiejmy. Dane pochodzące z Powiatowego Urzędu Pracy w Gołdapi dotyczą całej gminy Dubeninki. Wynika z nich, że w roku 2023 (dane za II półrocze 2023 r.) w PUP w Gołdapi zarejestrowanych było 515 bezrobotnych. W porównaniu do roku 2022, skala bezrobocia uległa zmniejszeniu, pomimo, że nie znana jest skala zjawiska, jakim jest bezrobocie ukryte - dość powszechne na wsi.

Mieszkańcy Żytkiejm do najbardziej dotkliwych problemów społecznych występujących w ich miejscowości zaliczają brak dobrze płatnej pracy, bezradność życiową oraz zjawiska z kręgu patologii społecznych. Ze względu na usytuowanie miejscowości w pasie granicznym, zagrożenie alkoholizmem jest tu znacznie większe niż w innych rejonach województwa. Problemy te dotyczą w szczególności osób o niskim wykształceniu i kwalifikacjach zawodowych, również osób które pracowały niegdyś w licznych na tym obszarze gospodarstwach uspołecznionych (PGR-ach). Wśród pracowników byłych PGR-ów występuje bardzo często brak jakiegokolwiek motywacji do podniesienia kwalifikacji i podjęcia zatrudnienia.

Wszystkie te problemy przekładają się na jakość życia wielu rodzin, które funkcjonując stale na pograniczu ubóstwa, nie są w stanie zabezpieczyć swoich najbardziej podstawowych potrzeb.

Mieszkańcy miejscowości korzystają z pomocy, jakie oferuje im Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Pomoc udzielana jest w następujących formach:

- pomoc finansowa w formie zasiłków stałych dla osób niepełnosprawnych,
- zasiłków okresowych dla osób i rodzin, gdzie występuje bezrobocie i długotrwała choroba,
- zasiłków celowych na zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych,
- pomoc rzeczowa,

Na terenie miejscowości Żytkiejmy 45 osób jest objętych pomocą społeczną. Oznacza to, że z zasiłków i innych form pomocy korzysta 6,66% ludności.

Należy podjąć wszelkie możliwe działania ukierunkowane na aktywizację zawodową i społeczną, a także dostosowanie kwalifikacji zawodowych mieszkańców do wymogów lokalnego rynku pracy.

3.5.4 Poziom organizacji mieszkańców i ich osiągnięcia

Społeczność Żytkiejm łączy dobrze wykształcone więzi społeczne przejawiające się w aktywności na rzecz lokalnego środowiska i zachowaniu walorów dziedzictwa

kulturowego. Z całą pewnością można stwierdzić, że mieszkańcy Żytkiejm to grupa bardzo zorganizowana, a podejmowane na terenie wsi inicjatywy i działania stanowiąc mogą wzór dla innych miejscowości.

Żytkiejmianie z zaangażowaniem uczestniczą w życiu wsi. Podczas zebrań wiejskich oraz spotkań z radnymi i przedstawicielami instytucji organizowanymi przez Radę Sołecką, na bieżąco omawiane są problemy i wątpliwości mieszkańców.

W czerwcu 2014 r. zawiązała się Grupa Odnowy Wsi, która w ramach Programu Odnowy Wsi Województwa Warmińsko- Mazurskiego, podjęła się utworzenia ścieżki historycznej, zgodnie z inicjatywą mieszkańców podczas wcześniejszego zebrania dotyczącego przystąpienia do Programu.

Sołtysem Żytkiejm jest Pan Marian Czarniewski Rada Sołecka liczy 3 członków

- Alina Bułajewska,
- Grzegorz Jankowski,
- Marcin Jabłoński.

Miejscowość posiada liczną reprezentację w Radzie Gminy Dubeninki, w której z ramienia Żytkiejm zasiadają:

- Stanisław Rudziewicz,
- Czesław Jan Kramkowski,
- Elżbieta Kondrat.

W miejscowości działa szereg instytucji i organizacji, których działalność w dużym stopniu przyczynia się do aktywizacji społeczności wsi. Są to:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Dubeninkach. Filia Żytkiejmy,
- Gminne Centrum Kultury w Dubeninkach. Świetlica Wiejska Żytkiejmy,
- Parafia Rzymsko - Katolicka pw. Św. Michała,
- Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna w Żytkiejmach,
- Stowarzyszenie „Żytkiejmska Struga”,
- Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej,
- Fundacja Puszczy Rominckiej,
- Fundacja na Rzecz Pomocy Dzieciom z Grodzieńszczyzny,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Sękacz” w Kiekskiejmach

Filia Biblioteczna i Świetlica Wiejska w Żytkiejmach

działają w ramach Gminnego Centrum Kultury w Dubeninkach. Podstawowym zadaniem GCK jest zaspokajanie i rozwijanie potrzeb w zakresie kultury, czytelnictwa i wiedzy społeczeństwa poprzez tworzenie i

upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz promocja kultury lokalnej w kraju i za granicą.

Do podstawowych zadań GCK należy w szczególności:

1) w dziedzinie kultury:

- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych,
- edukacja kulturalna i wychowanie poprzez sztukę,
- gromadzenie, dokumentowanie, ochrona i udostępnienie dóbr kultury,
- tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowań wiedzą i sztuką,
- tworzenie warunków do rozwoju folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego,
- opieka nad amatorskim ruchem artystycznym i twórczością ludową
- popularyzacja walorów rekreacji ruchowej poprzez organizowanie zajęć, zawodów i imprez rekreacyjno - sportowych i turystycznych,

Ryc. 21. Żytkiejmy. Zajęcia podczas ferii zimowych w bibliotece (Fot. T. Rydzewska)

2) w dziedzinie bibliotekarstwa:

- gromadzenie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych społeczeństwu, oraz prowadzenie działalności informacyjnej, edukacyjnej i popularyzatorskiej,
- organizowanie i popularyzowanie czytelnictwa,
- współdziałanie z innymi bibliotekami, placówkami oświatowo-wychowawczymi, organizacjami i instytucjami
- prowadzenie działalności bibliograficznej, dokumentacyjnej, edukacyjnej, i popularyzatorskiej,

- aktywizacja lokalnego społeczeństwa

Gminna Biblioteka Publiczna Filia Biblioteczna w Żytkiejmach.

Ryc. 22. Biblioteka i świetlica w Żytkiejmach, dawny Hotel Św. Huberta (Fot. T. Rydzewska)

Placówka obok statutowych zadań podejmuje się innych działań na rzecz lokalnego środowiska ukierunkowanych na pobudzenie i rozwijanie aktywności społecznej zarówno dorosłych jak i młodszych mieszkańców Żytkiejm, ochrony dziedzictwa kulturowego, podtrzymania tradycji, i edukacji. W tym celu pozyskuje środki finansowe z funduszy grantowych na realizację autorskich projektów.

Projekty finansowe są m.in. ze środków Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego w ramach Programu Rozwoju Bibliotek, Fundacji Orange, Funduszy Unijnych w ramach Programu Integracji Społecznej PPWOW, Polskiej Akademii Rozwoju Filantropii, Gołdapskiego Funduszu Lokalnego w ramach programu „Pracownia umiejętności” oraz Fundacji Wspierania Przedsiębiorczości Regionalnej w Gołdapi

Filia Biblioteczna organizowała warsztaty z malarstwa, witrażu, warsztaty komputerowe dla młodzieży i osób starszych, plastyczne, fotograficzne, ceramiczne, rękodzielnicze (wikliniarskie, witki brzożowe, róże z drewna). Kultuwując lokalną tradycję organizuje,

Ryc. 23. „Wiosenne inspiracje”- wystawa prac uczestników zajęć podczas „Spotkania z pisanką”. (Fot. T. Rydzewska)

co roku, warsztaty z tradycyjnego pisania pisanek zakończone wystawą „Spotkanie z pisanką”. Impreza zaistniała w 2006r., realizując m.in. malarski projekt „Artystą każdy być może” oraz „Pisanki, kraszanki, malowanki- powrót do tradycji”. Przedsięwzięcie dało początek kultywowania tradycji zdobienia pisanek do dziś kontynuowanych w okresie przedświątecznym w filii bibliotecznej w formie warsztatów „Wiosenne inspiracje”. Głównym

kontaktów międzypokoleniowych.

Przy bibliotece działały dwie nieformalne grupy młodzieżowe, „za lasem” i „Wirtu@lni”, które przy współpracy filii realizowały projekt „Komputerowy zawrót głowy”. Celem

projektu było przeprowadzenie warsztatów komputerowych dla mieszkańców Żytkiej i okolic. Uczestnicy poznali podstawy obsługi komputera i Internetu.

Ryc. 24. Turniej sołectw Gminy Dubeninki (Fot. T. Rydzewska)

Przedsięwzięciem o podobnej tematyce był projekt „Internet - lepsza perspektywa” realizowany latach 2007- 2008 wspólnie z OSP. W ramach działań zorganizowano również pierwsze w okolicy warsztaty wikliniarskie, w których udział wzięło ponad 40 osób. W latach 2008-2010 w ramach Programu Integracji Społecznej Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich filia podjęła się realizacji kilku projektów podczas których zorganizowała warsztaty dla rodzin: z ceramiki, rękodzieła z witek brzoźowych, wióra drewna oraz fotografii i plastyki. Koordynowała festyny rodzinne w tym „Turniej Sołectw. W roku 2013 i 2014 realizowała projekt „O finansach w... bibliotece” skierowany do osób 50+. Organizuje zajęcia w ramach zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży podczas ferii zimowych i wakacji.

Od 2013 roku bierze udział w akcji „Narodowe

Czytanie”, aktywizując w działanie szkołę, lokalne instytucje i organizacje pozarządowe i mieszkańców. W latach 2011-2015 roku wspólnie z Klubem wolontariusza

Ryc. 26. Zbiórka WOŚP (Fot. T. Rydzewska)

organizowała zbiórkę podczas akcji WOŚP na terenie Żytkiej i okolic. Filia biblioteczna oferuje również bezpłatny dostęp do Internetu. Do dyspozycji użytkowników posiada 5 zestawów komputerowych. Przy stanowiskach możliwe jest drukowanie, kopiowanie i skanowanie dokumentów lub nagranie na nośniki zewnętrzne. Na rzecz

Ryc. 25. Narodowe czytanie „Nad Niemnem” E. Orzeszkowej 2023r. (Fot. T. Rydzewska)

organizowała zbiórkę podczas akcji WOŚP na terenie Żytkiej i okolic. Filia biblioteczna oferuje również bezpłatny dostęp do Internetu. Do dyspozycji użytkowników posiada 5 zestawów komputerowych. Przy stanowiskach możliwe jest drukowanie, kopiowanie i skanowanie dokumentów lub nagranie na nośniki zewnętrzne. Na rzecz

lokalnej społeczności Filia Biblioteczna

współpracuje z lokalnymi instytucjami i organizacjami na szczeblu gminnym jak i powiatowym. - Informacje na temat działalności biblioteki są zamieszczane na stronie www.gckdubeninki.pl.

Od 2007r. współorganizuje z gminą podejmowane działania na rzecz lokalnej społeczności w ramach konkursu „Aktywna wieś Warmii, Mazur i Powiśla”. Od 2014 r. aktywnie angażuje się w koordynowane przez Gminę Dubeninki w ramach Programu Odnowy Wsi: w 2014 r. 2014r- Ścieżka historyczna „Dziedzictwo kulturowe Żytkiejm”, 2015- „Wzmacniamy miejsce spotkań, scena na lato, scena na lata” W 2016r. aktywnie uczestniczyła w realizacji projektu „Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum wsi w ramach projektu „Żytkiejmski skwerek” oraz „Założenie ogródka przyrodniczego/remizy przyrodniczej”, mającym na celu stworzenie „Remizy ptasiej” tuż przy siedzibie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej.

Świetlica Wiejska w Żytkiejmach

Przy Świetlicy Wiejskiej w Żytkiejmach organizowane są:

- zajęcia w ramach zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży podczas ferii zimowych i wakacji,
- imprezy okolicznościowe tj. „Dzień Babci”, „Dzień Matki”, „Dzień Dziecka”, bal sylwestrowy, bal przebierańców dla osób dorosłych,
- gry i zabawy integracyjne, ruchowe dla dzieci,
- zajęcia rękodzielniczo - manualne dla dzieci, młodzieży i dorosłych- cyklicznie.

Ryc. 27. Dzień Babci i Dziadka w świetlicy (Fot. T. D. Hołodowska)

Ryc. 28. „Czerwony kapturek” - grupa młodych aktorów (Fot. D. Hołodowska)

Ryc. 29. „Fantazje ze sznurka” - prace uczestników warsztatów (Fot. D. Hołodowska)

Organizację w/w działań świetlicę wspierają: filia biblioteczna w Żytkiemach, Ochotnicza Straż Pożarna w Żytkiemach, Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga, Szkoła Podstawowa w Żytkiemach, Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej.

Na realizację podejmowanych działań świetlica pozyskuje środki finansowe m.in. z: Polskiej Akademii Rozwoju Filantropii, Fundacji Wspomagania Wsi Gołdapskiego Funduszu Lokalnego i Fundacji Wspierania Przedsiębiorczości Regionalnej w Gołdapi. Grupa „Młodzi Zdolni” działająca przy Świetlicy Wiejskiej w Żytkiemach realizowała projekt „Fantazje ze sznurka”, podczas których można było nauczyć się makramy.

Ryc. 30. Zajęcia w Świetlicy Wiejskiej (Fot. D. Hołodowska)

Projektem promującym wieś był projekt „Miejsce, w którym mieszkamy” podczas którego odbyły się warsztaty fotograficzne. W ramach projektu wydany został folder o miejscowości oraz 3 wzory pocztówek. Dzięki projektowi finansowanego przez Polską Fundację Dzieci i Młodzieży "Teatr Młodego Aktora" odbył się spektakl "Czerwony kapturek" zorganizowany przez dzieci i młodzież zrzeszone w Grupie "Aktywni to my". Po zakończeniu projektu grupa realizowała kolejne przedsięwzięcia aktorskie m.in. spektakl "Staś i Zosia", którego celem było przeciwdziałanie uzależnieniom. Scenariusz do spektaklu napisała żytkiejmska młodzież.

Aby pobudzić aktywność kulturalną, twórczą i sportową mieszkańców należy wyposażyć świetlicę wiejską w dodatkowy sprzęt i urządzenia, przed budynkiem ułożyć kostkę brukową umożliwiającą prezentację twórczości lokalnej szerszemu audytorium. Trwałość budynku zapewni opaska betonowa otaczająca budynek. Konieczne wręcz jest dostosowanie odpowiedniego oświetlenia w pomieszczeniach świetlicy. Ze względu na wysokość pomieszczeń zainstalowane oświetlenie jest stanowczo niewystarczające. Zaprojektowanie odpowiedniego oświetlenia, dostosowanego do różnego typu zajęć, spotkań i imprez zapewni odpowiedni komfort użytkownikom i spełni wymogi BHP. Prace modernizacyjne i wyposażenie świetlicy wiejskiej przyczynią się do rozwoju kulturalno- edukacyjnego oraz aktywności sportowej całej społeczności. Rozszerzy się tym samym oferta spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Żytkiem.

Stan infrastruktury obiektów kulturalnych

Władze gminy przy pomocy środków własnych i zewnętrznych poczyniły część prac modernizacyjnych w obiekcie, w którym mieści się świetlica wiejska i biblioteka. Wymieniono stolarkę okienną i stolarkę drzwiową, instalację CO, instalację elektryczną wraz z oświetleniem (które okazało się niedostateczne ze względu na wysokość pomieszczeń) i instalację sieci komputerowej. Odnowiono salę główną świetlicy wraz z posadzką, zakupiono stoły i krzesła. Modernizacja budynku objęła również montaż drzwi ewakuacyjnych w świetlicy wraz z podjazdem dla osób niepełnosprawnych. malowanie ścian wewnętrznych, wykonanie przewodów wentylacyjnych. Do pełnego wykorzystania obiektu niezbędne jest dostosowanie budynku do standardów bezpieczeństwa i poprawa jego funkcjonalności m.in. dostęp dla osób niepełnosprawnych w bibliotece. Biblioteka dysponuje 5- cioma komputerami z bezpłatnym dostępem do Internetu. Aby zaspokoić potrzeby i pobudzić aktywność kulturalną, twórczą i sportową mieszkańców należy doposażyć bibliotekę i świetlicę wiejską w dodatkowy sprzęt i urządzenia. Prace modernizacyjne i doposażenie świetlicy wiejskiej oraz biblioteki przyczynią się do rozwoju kulturalno- edukacyjnego oraz poprawy aktywności całej społeczności. Rozszerzy się tym samym oferta spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Żytkiejm.

3.5.5 Działalność organizacji pozarządowych

Ochotnicza Straż Pożarna w Żytkiejmach.

Z inicjatywy mieszkańców wsi Żytkiejmy w 1947 r. powołana została Ochotnicza Straż Pożarna w Żytkiejmach. Pierwszymi założycielami jednostki byli wówczas obecnie nie żyjący już druhowie: Józef Walendykiewicz Stefan Jabłoński - pierwszy naczelnik OSP, Jan Karejwo i Władysław Stachniewicz. Ciężka sytuacja powojenna nie pozwalała na stworzenie dogodnych warunków do działania. Przedwojenny drewniany budynek wybudowany w 1922 r. również był za czasów niemieckich. Zniszczony działaniami

Ryc. 31. OSP Żytkiejmy (Fot. T. Rydzewska)

wojennymi potrzebował remontu. Widząc potrzebę, mieszkańcy nie czekali na pomoc władz. Budynek odnowiono w ramach czynów społecznych.

Z biegiem czasu w szeregi jednostki wstępowała, większość mężczyzn ze wsi, a w późniejszym okresie także kobiety. Pierwszy wyposażeniem

jednostki OSP były pospolite, jeszcze do

dziś stosowane bosaki, toporki, drabiny, wiadra, później pompa ręczna z węzami i sikawkami. Do przewożenia wyznaczono parokonne wozy na drewnianych kołach. Alarmy ogłaszano używając trąbki oraz pospolitej felgi metalowej. Po kilku latach zaczęto używać syreny ręcznej. Również nie zapomniano o działalności kulturowo - rozrywkowej jak zabawy taneczne, obchody dnia strażaka, itp. Wszelkie dochody przeznaczano na zakup sprzętu pożarowego, ubrań ochronnych i wyjściowych. Po kilku latach jednostka posiadała już pompę spalinową, kaski ochronne oraz wiele innego sprzętu.

Około roku 1950 w posiadaniu OSP znalazł się samochód strażacki ze skrzynią, który był wykorzystywany do akcji. Z roku na rok jednostka swoją działalnością, zdyscyplinowaniem drużów oraz działaniem w terenie, stawała się bardziej prężna i mobilna.

Z upływem lat przybywało więcej nowoczesnego sprzętu. Problemem w tym przypadku był drewniany, od wielu lat nie remontowany budynek remizy. Ze względu na bardzo zły stan techniczny istniejącej remizy, w dniu 06.08.1998 r. została rozpoczęta budowa nowej.

Nowy budynek remizy, to murowany parterowy obiekt niepodpiwniczony z poddaszem użytkowym, nakryty dachem kopertowym. Powierzchnia użytkowa to 119.40 m². Na program funkcjonalny budynku składa się: w części przyziemnej 2 stanowiska na wozy bojowe, magazyn podręczny i klatka schodowa. Na poddaszu zlokalizowano pomieszczenie świetlicy, pokój komendanta i WC. Budynek oddany do użytku w 2001

**Ryc. 32. 60-lecie działalności OSP-
wręczenie sztandaru (Fot. Archiwum OSP)**

r. jest ogrzewany centralnym ogrzewaniem, co znaczy, że jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej spełnia pełną gotowość bojową. W tym samym roku jednostka została włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego (KSRG) i otrzymała samochód bojowy STAR 244. W kolejnych latach OSP została wyposażona w taki sprzęt jak: torba medyczna PRS 1, sprzęt hydrauliczny VEBERA i agregat prądotwórczy.

Jednostka liczy 36 czynnych strażaków i 6 honorowych. Prezesem OSP jest Marian Czarniewski, pełniący również funkcję Sołtysa Żytkiejm. OSP Żytkiejmy aktywnie włącza się w życie miejscowości. Przy jednostce działają Młodzieżowe Drużyny

Pożarnicze i zespół muzyczny. OSP jest też realizatorem kilku projektów m.in. przy współpracy z biblioteką „Internet - lepsza perspektywa”, warsztatów muzycznych „Z muzyka w świat” oraz dwóch projektów dotyczących utworzenia Ekomuzeum.

Aktualnie w historycznym, drewnianym budynku dawnej remizy strażackiej jedno pomieszczenie zostało zaadoptowane na działania związane z kultywowaniem lokalnej kultury i tradycji. Od 2012 r. mieści się tam Centrum Informacji Ekomuzeum „Żytkiejmski Trójstyk”, pozostała część oczekuje na dalszą adaptację.

W 2007 r. OSP Żytkiejmy obchodziła 60 rocznicę działalności. Z okazji Jubileuszu 9 września odbyło się poświęcenie i uroczyste wręczenie sztandaru Ochotniczej Straży Pożarnej. OSP została odznaczona Srebrnym Medalem za Zasługi dla Pożarnictwa w 2007 r. i medalem "Za zasługi dla Powiatu Gołdapskiego" w 2013 r.

Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga powstało w grudniu 2007 r. z inicjatywy ówczesnego proboszcza. Jest jednym z najprężniej działających stowarzyszeń na terenie gminy. W skład stowarzyszenia wchodzi 17 członków o różnych zainteresowaniach i zdolnościach rękodzielniczych, kulinarnych, artystycznych. Swoją pracę stowarzyszenie opiera na promowaniu tradycyjnej kuchni i rękodzieła, pielęgnowaniu historii i tradycji regionu.

Kultywowanie tych tradycji prezentuje poprzez różnego rodzaju warsztaty kulinarne (pieczenie chleba, robienie sera) oraz rękodzielnicze (wikliniarstwo, biżuteria i inne). Pod nazwą „Chata wiejska” organizuje pokazy dawnych prac tj. pranie na tarze, maglowanie, bicie masła.

Ryc. 33. Warsztaty rękodzieła - wikli brzoźowe. (Fot. D. Hołodowska)

Członkowie stowarzyszenia założyli również chór i kabaret „zza lasu”. Stowarzyszenie jest realizatorem wielu projektów, które wpływają na aktywizację i integrację międzypokoleniową oraz wzrost świadomości mieszkańców dotyczący pielęgnowania dawnych tradycji kulinarnych i rękodzielniczych.

Ponadto stowarzyszenie jest koordynatorem Ekomuzeum Żytkiejmski Trójstyk- wieś za lasem. Szeroka oferta Ekomuzeum pozwala poznać pasje ludzi, historię regionu oraz spróbować lokalnych tradycyjnych smakołyków.

Funkcjonuje od września 2012r. w pomieszczeniu starej remizy strażackiej. Przygotowanie pomieszczenia odbyło się dzięki dofinansowaniu ze środków Działaj Lokalnie programu Polsko-Amerykańskiej

Ryc. 33. Warsztaty wyplatania wikliny

Fundacji Wolności realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce i Gołdapski Fundusz Lokalny. Działania projektowe realizowała Ochotnicza Straż Pożarna w Żytkiejmach oraz Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga. Stowarzyszenie było również uczestnikiem projektu „Ekomuzea Mazur” dofinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich 2013, Samorządu Województwa Warmińsko- Mazurskiego realizowanego przez Gołdapski Fundusz Lokalny, a w wyniku jego działań powstała oferta dla grup i osób indywidualnych, która poprzez różnego rodzaju działania pozwoli uchronić tradycję i historię naszego regionu, kultywować i prezentować dziedzictwo naszego obszaru w sposób „żywy”. W ofercie Ekomuzeum zwolennicy tradycyjnej kuchni mogą spróbować specjałów wiejskich gospodyń tj. Sękacz z ognia, chleb, kartacze i inne. Pasjonaci rękodziela mogą wziąć udział w różnego rodzaju warsztatach (witki brzożowe, biżuteria, decoupage i inne). Miłośnicy historii i przyrody również znajdą ciekawy kąsek dla siebie, gra terenowa „Śladami Żytkiejmira” jest doskonałą zabawą pełniącą funkcję edukacji regionalnej.

Ryc. 34. Żytkiejmy, jubileuszowe Święto sękacza 2019r.

Od 14 lat stowarzyszenie przy wsparciu partnerów organizuje 15 sierpnia „Święto sękacza”, już nie o zasięgu ogólnopolskim ale też zagranicznym, gdyż na to święto ściągają turyści z odległych zakątków świata. Wspaniały klimat wiejskiej imprezy przygotowany z wielkim sercem i zaangażowaniem członków stowarzyszenia przeplata

się aktywnością uczestników w przygotowanych konkursach, degustacją regionalnych potraw i przysmaków m.in. pieczonego na ogniu podczas imprezy sękacza, który później jest rozdany publiczności, zupy gotowanej w kuchni polowej i występami kapel i zespołów. Na jubileusz 10-lecia imprezy upieczony został sękacza „gigant” mierzący 500 cm, na którego zużyto 1000 jaj. Jednym z konkursów przeprowadzonych podczas imprezy jest konkurs na najlepiej upieczonego sękacza. Festyn kończy się zabawą pod gwiazdami. Stowarzyszenie wspiera działania lokalnych instytucji, włącza się w akcje charytatywne na rzecz potrzebującym dzieciom. Było organizatorem balu charytatywnego na potrzeby kościoła.

założona w 2006 roku przez cztery osoby, w tym dwóch mieszkańców Żytkiej. Głównymi celami Fundacji jest inicjowanie i wspieranie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i zwiększanie świadomości ekologicznej społeczeństwa, podejmowanie działań na rzecz ochrony historycznego dziedzictwa kulturowego, podtrzymywania i kultywowania tradycji, promocja i rozwój turystyki przyjaznej środowisku, wspieranie i rozwijanie aktywności środowisk lokalnych. Fundacja organizuje konferencje, szkolenia, warsztaty, zajęcia, wyjazdy studyjne, publikuje materiały, zdobywa fundusze na opracowania naukowe, inwentaryzacje. Wiele działań Fundacji skierowanych jest do mieszkańców Żytkiej i całej Gminy Dubeninki. W 2012 roku Fundacja otrzymała medal "Za Zasługi dla Powiatu Gołdapskiego", a w 2013 roku została laureatem konkursu "Godni Naśladowania" w kategorii na najlepszą inicjatywę województwa warmińsko- mazurskiego o charakterze międzynarodowym.

Fundacja na rzecz Pomocy Dzieciom z Grodzieńszczyzny

Od 2003 r. działa w Żytkiejmach Dom Polonii Fundacji na Rzecz Pomocy Dzieciom z Grodzieńszczyzny. Fundacja powstała w lutym 2001 r., a jej podstawowymi celami są:

- udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej dzieciom polskiego pochodzenia z Republiki Białoruś,
- organizacja integracyjnego letniego i zimowego wypoczynku dla dzieci polskiego pochodzenia z Republiki Białoruś oraz dzieci z polskich domów dziecka i placówek opieki społecznej, skupianie wokół idei fundacji osób w

kraju i za granicą.

Swoje cele fundacja realizuje przez organizowanie zbiórek i imprez publicznych, współpracę z podmiotami gospodarczymi oraz działalność propagatorską, informacyjną i wydawniczą w zakresie swych podstawowych celów.

Ponadto fundacja nawiązuje współpracę z instytucjami publicznymi i organizacjami

Ryc. 35. Dom Polonii w Żytkiejmach - siedziba Fundacji na Rzecz Pomocy Dzieciom z Grodzieńszczyzny. (Fot. T. Rydzewska)

pozarządowymi działającymi w zakresie objętym celami fundacji, nawiązuje współpracę krajową i zagraniczną z instytucjami oraz osobami fizycznymi wykazującymi zainteresowanie celem

fundacji. Corocznie, w czasie letnich wakacji do domu Polonii w Żytkiejmach przyjeżdżają dzieci polskiego pochodzenia mieszkające na Białorusi. Podczas wypoczynku w Domu Polonii polskie dzieci z Białorusi podnoszą poziom znajomości języka polskiego, poznają fakty z historii Polski, poznają polskie przysłowia, tradycje i obrzędy. Fundacja zbiera polskie książki (wydane w języku polskim), które przekazuje polskim dzieciom z Białorusi oraz polskim szkołom i bibliotekom. W okresie przedświątecznym w trakcie karnawału fundacja organizuje imprezy - bożonarodzeniowe i noworoczne spotkania w największych ośrodkach polskości na Białorusi. Co roku w Domu Polonii na koloniach organizowanych przez Fundację na rzecz Pomocy Dzieciom z Grodzieńszczyzny wypoczywa około 250 dzieci.

Koło Gospodyń Wiejskich „Sękać” w Kiekskiejmach

Swoją działalność koło rozpoczęło w 2018r. Ideą koła jest kultywowanie lokalnej tradycji, a głównie tradycyjnej kuchni.

Angażuje się w działania innych organizacji i instytucji. Organizuje różne zajęcia dla dzieci, dorosłych oraz międzypokoleniowe.

Dotychczas zrealizowały 8 projektów w ramach których wyposażyły swoją siedzibę, przeprowadziły kilka warsztatów rękodzielniczych i kulinarnych. Realizując podjęte działania skupiają wokół siebie osoby starsze, które bardzo chętnie uczestniczą w działaniach, a jednocześnie czują się potrzebne i spełnione.

3.5.6 Cykliczne działania i ważniejsze imprezy organizowane przy udziale społeczności wiejskiej

Dzięki zaangażowaniu lokalnych instytucji i organizacji pozarządowych w Żytkiejmach organizowane są:

- Spotkania autorskie z twórcami i pisarzami (Gminna Biblioteka Publiczna w Dubeninkach. Filia Żytkiejmy),
- Narodowe Czytanie – ogólnopolska akcja popularyzacji czytelnictwa i polskiej Literatury
(Filia biblioteczna w Żytkiejmach)
- Spotkania kultywujące tradycję i dziedzictwo kulturowe regionu (Świetlica Wiejska, Filia Biblioteczna w Żytkiejmach, Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga),

- Zajęcia rękodzielnicze i artystyczne (Świetlica Wiejska, Filia Biblioteczna w Żytkiejmach, Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga),
- Ferie zimowe dla dzieci i młodzieży (Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej, Fundacja Puszczy Rominckiej, Świetlica Wiejska, Filia Biblioteczna w Żytkiejmach),
- Spotkanie z pisanką- warsztaty połączone z wystawą (Gminna Biblioteka Publiczna w Dubeninkach. Filia Żytkiejmy),
- Festyn „Święto Sękacza w Żytkiejmach” (Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga, OSP),
- Imprezy okolicznościowe tj. „Dzień Babci”, „Dzień Matki”, „Dzień Kobiet” (Świetlica Wiejska, Filia Biblioteczna, Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga, Szkoła Podstawowa w Żytkiejmach),
- Ekomuzeum „Żytkiejmski Trójstyk”, (Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga),
- Gry i zabawy sprawnościowe dla dzieci, (Świetlica Wiejska, Filia Biblioteczna, Szkoła Podstawowa),
- Zajęcia plenerowe i stacjonarne - organizacja czasu wolnego dla dzieci w okresie wakacji (Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej, Fundacja Puszczy Rominckiej, Świetlica Wiejska, Filia Biblioteczna, Fundacja na Rzecz Pomocy Dzieciom z Grodzieńszczyzny),
- Dożynki parafialne (parafia, Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga, OSP),
- Konkursy wiedzy i sprawnościowe (Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej, Fundacja Puszczy Rominckiej, Filia Biblioteczna),
- Wyjazdy studyjno-integracyjne,
- Wyjazdy, których celem jest promocja Żytkiejm oraz lokalnych produktów turystycznych i wyrobów kulinarnych m.in. podczas Mazurskiego Korowodu w Krainie Spotkań - Idziemy na Plon, dożynki powiatowe, wojewódzkie i inne imprezy na terenie gminy, powiatu i województwa (Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga, Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej, Fundacja Puszczy Rominckiej, Świetlica Wiejska, Filia Biblioteczna),

Powyższe działania realizowane są z własnych środków finansowych organizatorów i innych podmiotów: Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko- Mazurskiego, Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Fundacji Wspomagania Wsi, Polskiej Akademii Rozwoju Filantropii, Fundacji Orange, Gołdapskiego Funduszu Lokalnego, Fundacji Wspierania Przedsiębiorczości Regionalnej w Gołdapi, Gminę Dubeninki.

W Żytkiejmach stałym miejscem wypoczynku i rekreacji mieszkańców na wolnym powietrzu jest boisko o nawierzchni gruntowej przy sali gimnastycznej i park przy ośrodku zdrowia, gdzie od kilku lat odbywają się festyny m.in. Święto Sękacza - impreza skupiająca ok. 4000 osób. Równie atrakcyjnym miejscem byłby teren, przy dawnej remizie OSP obecnie częściowo wykorzystanej na siedzibę Ekomuzeum oraz przestrzeń publiczną tuż za dawną remizą. W sąsiedztwie tego terenu znajduje się świetlica i biblioteka oraz nowy budynek OSP. Ze względu na usytuowanie tych instytucji, w tej części wsi mieszkańcy prowadzą życie kulturalne uczestnicząc w różnorodnych formach aktywności. Naturalnym jest, że miejsce to mogłoby być również wykorzystywane, jako miejsce spotkań i wypoczynku mieszkańców. Zagospodarowanie tego miejsca poprawi estetykę wsi przyczyniając się do rozwoju funkcji turystycznej. Miejsca te wymagają modernizacji, która poprawiłaby ich funkcjonalność, jako miejsca aktywnego wypoczynku mieszkańców wsi.

3.5.7 Formy kultywowania tradycji

Ryc. 36. Zespół „Okaryna” 1990 r (fot. „Gołdap i okolice” pod red. J. Kopciała, 1995.)

W latach 1965 - 98 działał w Żytkiejmach Zespół „Okaryna”. Składał się z dwóch solistek i 6-cio osobowej kapeli. Prezentował repertuar charakterystyczny dla Puszczy Augustowskiej i Suwalszczyzny (swoich terenów rodzinnych). Od początku istnienia działał pod patronatem PGR, a od 1973 roku opiekę nad nim objął

Gminny Ośrodek Kultury w Dubeninkach. Zespół reprezentował województwo suwalskie w Kazimierzu Dolnym podczas Ogólnopolskiego Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych, natomiast w 1990 i 1992 r. koncertował w Niemczech. Od początku istnienia kierownikiem zespołu była Helena Matyszczyk.

Od 2007 r. na terenie miejscowości działa Stowarzyszenie Żytkiejmski Struga, które kultywuje lokalną tradycję poprzez prowadzenie w Ekomuzeum, różnego rodzaju pokazów dawnych prac, rękodzieła i dawnej kuchni oraz „chaty wiejskiej” m.in. podczas imprez plenerowych. Tradycje wielkanocne podtrzymuje Filia biblioteczna organizując od kilku lat warsztaty tradycyjnego zdobienia pisanek połączonych z kiermaszem.

3.6 Ochrona zdrowia

*Ryc. 37. Żytkiejmy, Ośrodek Zdrowia.
(Fot. T. Rydzewska)*

W Żytkiejmach w 2023 roku przestał funkcjonować Ośrodek Zdrowia prowadzony przez Spółkę cywilną "CORDIS". Mieszkańcy miejscowości oraz okolicznych wsi korzystać mogli z porad w gabinecie lekarza Podstawowej Opieki Zdrowotnej. Obecnie zmuszeni są korzystać z poradni w Ośrodku Zdrowia w Wiżajnach lub korzystać z porad lekarskich w Ośrodku Zdrowia w oddalonych o 14 km Dubeninkach. W Ośrodku Zdrowia w

Dubeninkach przyjmuje lekarz rodzinny, stomatolog, ponadto działa tu punkt zabiegowy oraz punkt apteczny. Najbliższe poradnie leczenia otwartego znajdują się w oddalonej o 28 km Gołdapi gdzie działalność leczniczą od 2013 r. prowadzi Spółka z o.o GoldMedica. Opieka medyczna sprawowana jest w poradniach specjalistycznych, które mają zawarte umowy z NFZ: internistycznej, ortopedycznej, kardiologicznej, chirurgii ogólnej i urazowo ortopedycznej, preluksacyjnej, ginekologiczno-położniczej i neurologicznej. Specjalistyczne usługi medyczne świadczą również lekarze prowadzący indywidualne praktyki lekarskie jako lekarze rodzinni. Lecznictwo zamknięte realizowane jest na oddziale szpitalnym wewnętrznym i dziecięcym. Rejestracja do poszczególnych poradni odbywa się osobiście lub telefonicznie w Centralnej Rejestracji. W ramach GoldMedica działa również chirurgia jednego dnia, rehabilitacja pulmonologiczna oraz Stacjonarny Zakład Pielęgnacyjno- Opiekuńczy, który ma zawartą umowę z NFZ wraz z działającym na terenie powiatu hospicjum domowym.

3.7 Bezpieczeństwo publiczne

Nad bezpieczeństwem publicznym mieszkańców Żytkiejm nadzór sprawuje Komenda Powiatowa Policji w Gołdapi. Mieszkańcy Żytkiejm mają możliwość spotkania się raz w tygodniu z Dzielnicowym Rejonu nr 4 przyjmującym interesantów w Komisariacie Policji w Dubeninkach.

Oprócz tego nadzór prewencyjny nad obszarem w obrębie pasa granicznego sprawuje Warmińsko- Mazurski Oddział Straży Granicznej w Kętrzynie, Placówka Straży Granicznej w Dubeninkach.

3.8 Edukacja

Szkoła Podstawowa w Żytkiejmach

Ryc. 38. Szkoła Podstawowa w Żytkiejmach (Fot. T. Rydzewska)

W Żytkiejmach funkcjonuje Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przedszkolnymi. Szkoła Podstawowa w Żytkiejmach powstała w roku 1947. Na początku zajęcia prowadzone były w prywatnym domu przy ulicy Wiżańskiej. Po roku szkoła została przeniesiona do budynku, w którym obecnie ma swoją siedzibę Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej. Od roku szkolnego 1977/1978 do dnia dzisiejszego szkoła

znajduje się w centrum wsi, w budynku po dawnym hotelu, przy ulicy Plac Wolności 1. Do 31 stycznia 2016 r. organem prowadzącym szkoły była Gmina Dubeninki. 1 lutego 2016 r. szkoła została przekazana Społeczno – Oświatowemu Stowarzyszeniu Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym „EDUKATOR” w Łomży. Obecnie w szkole zatrudnionych jest 15 nauczycieli, w tym 8 dyplomowanych, 3 mianowanych, 4 początkujących. Obsługę administracyjno-gospodarczą szkoły zapewnia 3 pracowników. Do szkoły uczęszcza 85 uczniów w tym 29 do oddziałów przedszkolnych, 56 do szkoły podstawowej, z których 5 uczniów realizuje obowiązek szkolny poza szkołą w systemie nauczania domowego. Przeważająca większość uczniów pochodzi z Żytkiejm (60%). Pozostali uczniowie dojeżdżają do szkoły z miejscowości: Degucie, Dubeninki, Kiekskiejmy, Lunkupie,

Łysogóra, Przesławki, Redyki, Skajzgiry, Wobały i Gołdapi. Dowóz uczniów do szkoły zapewnia Gmina Dubeninki.

Baza szkoły to:

1. główny budynek szkolny przy Placu Wolności 1, który jest obecnie w przebudowie,
2. budynek oddziałów przedszkolnych przy ul. Marii Konopnickiej 7, które po zakończonym remoncie zostaną przeniesione do budynku głównego a lokal po przedszkolu zostanie zwrócony Gminie Dubeninki,
3. budynek przy ul. Szkolnej 1, w którym mieści się sala gimnastyczna,
4. boisko nieutwardzone przy sali gimnastycznej,
5. boisko trawiaste i plac zabaw przy głównym budynku,
6. 1 grudnia 2023 r. szkoła przejęła lokal w budynku przy ulicy Marii Konopnickiej 1 z przeznaczeniem na salę zajęć sensorycznych i terapii pedagogicznej.

Po zakończonym remoncie szkoła będzie dysponować 2 salami dydaktycznymi dla przedszkola oraz 9 salami dydaktycznymi dla szkoły podstawowej w tym 3 sale nauczania początkowego, 1 pracownia informatyczna z 16 terminalami jako stanowiska

Ryc. 39. Konkurs „Mam talent”
(Fot. R. Dutkiewicz)

dydaktyczne dla uczniów, 1 sala do nauki języka angielskiego i niemieckiego z 16 stanowiskami dydaktycznymi, 1 sala przyrodnicza wyposażona w pomoce dydaktyczne do nauki przyrody, biologii, geografii, chemii i fizyki, 1 sala polonistyczna, 1 sala matematyczna oraz 1 sala przystosowana do realizacji programu Laboratoria Przyszłości.

W szkole działa samorząd uczniowski, który aktywnie włącza się w życie szkoły poprzez organizację różnych imprez i akcji charytatywnych z udziałem uczniów, rodziców, dziadków oraz mieszkańców. Uczniowie chętnie biorą udział w konkursach przedmiotowych i tematycznych..

„Szkoła zapewnia uczniom dodatkowe zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, logopedyczne oraz dydaktyczno – wyrównawcze. W ramach zajęć dodatkowych realizowany jest projekt „Mam talent”, w którym uczestniczą uczniowie klas 1-3 ora projekt adresowany do uczniów klas 4-8 „Jestem stąd”.

Projekt „Tego jeszcze nie było! Rewolucyjne zajęcia w naszej szkole”

W latach 2013-2015 . w Szkole Podstawowej w Żytkiejmach był realizowany projekt „Tego jeszcze nie było! Rewolucyjne zajęcia w naszej szkole”. Tematyką projektu było zorganizowanie zajęć pozalekcyjnych w formie kół zainteresowań i pozaszkolnych

Ryc. 40. Żytkiejmy, Szkoła Podstawowa - wystawa prac plastycznych uczniów.(Fot. Arch. szkoły)

(zajęcia terenowe i wyjazdy edukacyjne). W ramach projektu realizowane były: zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka angielskiego, gimnastyka korekcyjna, doradztwo logopedyczne, Innowacyjny Program Rozwojowy „Wyrzucić siebie”, koło przyrodniczo-chemiczne, koło dziennikarsko-językowe (j. angielski), koło z języka angielskiego, zajęcia edukacyjno-sportowe, koło plastyczne, doradztwo zawodowe grupowe.

Projekt realizowany był przez Forum Rozwoju Regionalnego Polska Wschodnia w partnerstwie z Gminą Dubeninki w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, priorytet IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach”, działanie 9.1. „Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty”, poddziałanie 9.1.2 „Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych”. Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Plac zabaw dla oddziału przedszkolnego

Ryc. 41. Plac zabaw dla dzieci na boisku szkolnym (Fot. T. Rydzewska)

W 2014 r. Gmina Dubeninki podjęła się realizacji projektu w ramach Priorytetu IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.1 Wyrównywanie szans Edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty. Poddziałanie 9.1.1 Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechniania edukacji przedszkolnej w

Gminie Dubeninki. Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Głównymi działaniami przedsięwzięcia była organizacja placu zabaw dla dzieci, dostosowanie toalet w placówkach

przedszkolnych, wyposażenie oddziałów przedszkolnych w meble, zabawki i wyposażenie dydaktyczne oraz inne niezbędne doposażenie oddziałów .

Największą inwestycją projektu było utworzenie bezpiecznego placu zabaw dla dzieci wraz z jego wyposażeniem. Zakupiono wielofunkcyjny zestaw zabawowy, sprężynowiec, karuzelę, huśtawki, W ramach projektu oddział przedszkolny został doposażony w sprzęt multimedialny (projektor, ekran, urządzenie wielofunkcyjne), nowe mebelki (stoliki, krzeselka, pufy z granulatem, zestaw siedzisk piankowych, szafki, zestaw meblowy z aplikacjami malarskimi, biblioteczkę), zabawki pomoce dydaktyczne oraz artykuły plastyczne.

Ryc. 42. Oddział przedszkolny w Żytkiejmach (Fot. T. Rydzewska)

Zakupiono również zmywarko- wyparzarzkę, pralkę automatyczną, odkurzacz z funkcją prania, stół przyścienny. Wymieniono również wyposażenie szatni i armaturę łazienkową.

Projekt: Kompetencje kluczem do sukcesu

Był realizowany w latach 2018-2020 w ramach Priorytetu Inwestycyjnego: 10i - Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem

Ryc. 43. Pracownia terminalowa (Fot. R. Dutkiewicz)

Ryc. 44. Pracownia językowa (Fot. R. Dutkiewicz)

formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia, Działanie: RPWM.02.02.00 Podniesienie jakości oferty edukacyjnej ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych uczniów

Celem projektu było:

1. Podniesienie kompetencji kluczowych szkół podstawowych z terenu Województwa Warmińsko – Mazurskiego prowadzonych przez Społeczno - Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym "Edukator" w Łomży. Były to szkoły w Cichym, w Choszczewie, w Kozłowie, w Mazurach, w Lisach, w Spytkowie, w Uścianach i Żytkiejmach
2. Rozwój zindywidualizowanego podejścia do specjalnych potrzeb edukacyjnych.,
3. Utworzenie warunków do nauczania opartego na metodzie eksperymentu poprzez doposażenie pracowni przyrodniczych i matematycznych szkół uczestniczących w projekcie.
4. Udostępnienie uczniom i nauczycielom nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Zadania, które zostały realizowane w projekcie:

1. Kształtowanie i rozwój u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności, w tym w zakresie przedmiotów przyrodniczych i matematycznych.
2. Realizacja zajęć dodatkowych w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych., warsztatów, kółek oraz laboratoriów.
3. W ramach zadania zrealizowano 3 wyjazdy pozaszkolne do Olsztyna, Warszawy i Ełku.
4. Zakupiono pomoce dydaktyczne do nauki matematyki, przyrody, biologii, chemii, geografii, fizyki i informatyki.
5. Stworzono pracownię wyposażoną w piloty interaktywne, tablety oraz ekran multimedialny, pracownię językową oraz terminalową pracownię komputerową.
6. Doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli.
7. Projekt skierowany był do wszystkich uczniów i nauczycieli szkoły.

Charakterystyka boisk sportowych:

Szkolne obiekty sportowe (boiska) są publicznie dostępne i chętnie wykorzystywane przez mieszkańców miejscowości, która w sporcie upatruje możliwość ciekawego spędzania wolnego czasu. Niestety stan techniczny obiektów sportowych jest zły i wymaga pilnej modernizacji.

1. Boisko mineralne, ogrodzone, wykorzystywane obecnie jako plac zabaw dla dzieci. Boisko wyposażone w wielofunkcyjny zestaw zabawowy, huśtawki, karuzele i sprężynowce. Nawierzchnia amortyzująca ewentualne upadki na placu wykonana ze żwirku zaokrąglonego. Ogrodzenie obiektu wymaga podwyższenia i uzupełnienia. Brakuje ławek oraz oświetlenia obiektu. Wskazane jest również uzupełnienie placu o nowe elementy zabawowe, co uatrakcyjni miejsce zabaw i wypoczynku dzieci i opiekunów.

Zwiększy się tym samym liczba spędzania czasu wolnego mieszkańców w gronie rodzinnym.

2. Boisko trawiaste, przeznaczone go gry w piłkę nożną wymaga niezbędnych nakładów inwestycyjnych w przypadku potrzeby wykorzystania na potrzeby rozgrywek sportowych. Na dzień dzisiejszy niezbędna jest renowacja murawy, zakup bramek (umocowanie i konstrukcja obecnie wykorzystywanych nie spełnia warunków technicznych dla). Należałoby wymienić ogrodzenie wokół obiektu kompletując i dostosowując je do wymaganej wysokości.

Ryc. 45. Boisko trawiaste
(Fot. Arch. szkoły)

Dla zapewnienia właściwego komfortu

zawodników oraz kibiców konieczne jest wyposażenie obiektu w ławeczki, zadaszoną wiatę dla zawodników oraz oświetlenie.

3. Boisko o nawierzchni gruntowej,

Charakter występującej nawierzchni całkowicie

dyskwalifikuje obiekt do wykorzystania go do bezpiecznego uprawiania sportu oraz znacznie ogranicza funkcję obiektu w niesprzyjających warunkach atmosferycznych. Miętkość podłoża oraz

Ryc. 46. Boisko gruntowe
(Fot. Arch. szkoły)

znajdujące się w nim zanieczyszczenia stwarzają znaczne zagrożenie urazami (obtarcia, stłuczenia, złamania).

Umocowanie oraz budowa konstrukcyjna bramek stwarza istotne zagrożenia dla

użytkowników. Brakuje ławek, oświetlenia oraz ogrodzenia. Usytuowanie przy sali sportowej determinuje rozwój funkcji sportowej obiektu. Niezbędne są tu jednak pilne prace inwestycyjne, które umożliwią bezpieczne wykorzystanie boiska do rozwoju sportu amatorskiego na terenie Żytkiej. W tym celu należałoby wyłożyć nawierzchnię boiska nowoczesnym tartanem. Zakupić bramki, nowoczesne słupy do koszykówki, wyposażać obiekt w ogrodzenie, ławeczki, oświetlenie. Wielofunkcyjny charakter obiektu nadałoby tworzenie tartanowej bieżni o dł. 200 m oraz tartanowego rozbiegu do skoków w dal.

Obecnie w Żytkiej funkcjonuje szkolny klub sportowy. Po przeprowadzeniu modernizacji istniejących boisk, możliwość uprawiania sportu, na poziomie amatorskim wpłynie aktywizująco na młodzież szkolną, mieszkańców Żytkiej i okolicznych miejscowości. Krzewienie kultury fizycznej, szczególnie wśród najmłodszych mieszkańców, wpłynie pozytywnie na stan zdrowia całej społeczności Żytkiej.

Edukacja w Parku Krajobrazowym Puszczy Rominckiej

Edukację ekologiczną dzieci i młodzieży prowadzi także Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej z siedzibą w Żytkiej, która mieści się w dawnym budynku szkolnym przy ulicy Szkolnej 1.

Na parterze w siedzibie Parku, oprócz pomieszczeń biurowych, znajduje się multimedialna sala lekcyjna „Mokradła Puszczy Rominckiej” z dioramami przedstawiającymi rośliny i zwierzęta oraz sala dydaktyczna wzbogacona o liczne pomoce dydaktyczne. Poddasze wyremontowane w 2012 roku mieści salę wykładową, w której odbywają się konkursy, seminaria, warsztaty oraz wystawy. Przy siedzibie Parku znajduje się otwarty w 2019 roku Ogród Dydaktyczny „Romintarium”

z plenerową ekspozycją przyrodniczą, piwniczką nietoperzową, wiatą i miejscem ogniskowym.

Za prowadzoną działalność Park nie pobiera żadnych opłat. Uczniowie Szkoły Podstawowej w Żytkiej są ważnym odbiorcą edukacji prowadzonej przez Park, chętnie i często uczestniczą w różnych formach aktywności.

Do głównych form edukacji realizowanych przez Park należy:

- prowadzenie dla całych klas zajęć terenowych na obszarze Puszczy Rominckiej

**Ryc. 47. Ogród-Romintarium
(Fot. A. Naruszewicz)**

oraz zajęć stacjonarnych w oparciu o zaplecze dydaktyczne Parku.

- organizacja cyklicznych zajęć przyrodniczych „Wakacje z przyrodą” i „Ferie z przyrodą” dla dzieci i młodzieży pozostających na czas wakacji/ferii w domach lub przyjeżdżających do Żytkiejm.

- organizacja konkursów przyrodniczych.

Ponadto Park współpracuje ze szkołami w ramach kampanii i akcji na rzecz ochrony środowiska, edukuje dzieci i młodzież w czasie festynów i pikników ekologicznych, organizuje szkolenia dla nauczycieli i innych grup zawodowych związanych z przyrodą, realizuje warsztaty przyrodniczo-naukowe, wyjazdy studyjne, praktyki studenckie oraz publikuje materiały edukacyjne, przyrodnicze i turystyczne.

3.9 Stan otoczenia środowiska naturalnego

3.9.1 Formy ochrony przyrody

Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej

Żytkiejmy leżą w otulinie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej. Obszar chroniony, jakim jest Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej, został powołany w 1998 roku Rozporządzeniem nr 6/98 Wojewody Suwalskiego z dnia 14 stycznia 1998 r. Park został utworzony w celu zachowania wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych, krajobrazowych i rekreacyjnych Puszczy Rominckiej i jej okolic. Obejmuje głównie lasy Puszczy Rominckiej na powierzchni około 14620 ha. Północną granicę Parku wyznacza granica polsko-rosyjska. Z pozostałych stron otacza go otulina o powierzchni około 7942 ha. Stanowią ją tereny otwarte, w tym wsie i okoliczne jeziora.

Zasady gospodarowania oraz zasady i ograniczenia jakie obowiązują na obszarze parku i w jego otulinie określa Rozporządzenie Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 27 września 2005 roku w sprawie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej. Zgodnie z rozporządzeniem ustalono następujące szczególne cele ochrony Parku dotyczące:

Ryc. 48. Żytkiejmy, siedziba Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej (Fot. A. Naruszewicz)

- 1) wartości przyrodniczych:
 - a) zachowanie kompleksu leśnego Puszczy Rominckiej, bogactwa szaty roślinnej obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych;
 - b) zachowanie bogactwa przyrodniczego terenów przyleśnych, w szczególności obszarów podmokłych oraz ekstensywnych łąk;
- 2) wartości historycznych i kulturowych:
 - a) zachowanie swoistego charakteru zabudowy wiejskiej;
 - b) zachowanie tradycyjnej funkcji wsi oraz rozwój rękodzielnictwa ludowego;
- 3) walorów krajobrazowych:
 - a) zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego,
 - b) zapobieganie wznoszeniu budowli niezharmonizowanych z otoczeniem.

Ryc. 49. Ptasia-Remiza
(Fot. A. Naruszewicz)

Park realizuje szereg projektów z zakresu czynnej ochrony przyrody. W ostatnim czasie na terenie lub w okolicach Żytkiej m.in. odtwarzane były zbiorniki wodne dla płazów, budowane pod drogami przepusty dla płazów, remontowane piwnice na potrzeby zimowania nietoperzy, powstał też system zastawek na dawnych rowach melioracyjnych odwadniających cenne

zbiorniska leśne na obszarze sąsiadującego z miejscowością rezerwatu przyrody „Struga Żytkiejmska”.

Park prowadzi także na szeroką skalę działalność edukacyjną, która skierowana jest do dzieci, młodzieży i dorosłych z Polski i zagranicy. Działania edukacyjne Parku podejmowane na rzecz lokalnego środowiska zostały omówione w rozdziale 3.6.

Ważnym zadaniem Parku jest także promocja turystyki i rozwijanie form turystyki przyjaznych środowisku - działania te zostały przedstawione w rozdziale 3.9.4.

Rezerваты przyrody

Na terenie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej i jego otulinie utworzonych jest 8 rezerwatów przyrody, z czego 6 położonych jest na terenie Gminy Dubeninki („Boczki”, „Czarnówko”, „Czerwona Struga”, „Dziki Kąt”, „Mechacz Wielki”, „Struga Żytkiejmska”, „Czarcia Kępa”, „Uroczysko Kramnik”, „Czarcia Kępa”).

Najbliżej Żytkiejem, w odległości 2 km od wsi, znajduje się rezerwat „Struga Żytkiejmska” obejmujący dolinę rzeczną i obszary leśne o pow. 467 ha. Rezerwat ten stanowi ważną ostoję zwierząt, m.in. żyje tu wilk, łoś, wydra, żuraw, orlik krzykliwy. Rezerwat ten, podobnie jak pozostałe rezerwatu w puszczy, jest objęty ochroną czynną, nie jest udostępniony dla turystów.

Ryc. 50. Rezerwat przyrody „Struga Żytkiejmska” (Fot. A. Naruszewicz)

W promieniu 5 km od Żytkiejem położony jest także rezerwat leśny „Dziki Kąt” o pow. 35 ha, obejmujący starodrzew świerkowo-sosnowy oraz rezerwat torfowiskowy „Uroczysko Kramnik” o pow. 76 ha z jednym z nielicznych w Polsce stanowisk maliny moroszki.

Pomniki przyrody

Na terenie Gminy Dubeninki zewidencjonowano 14 pomników przyrody, w tym: 2 pojedyncze drzewa, 5 grup drzew, 3 aleje drzew i 4 głązy narzutowe. Dwa pomniki przyrody znajdują się na terenie Żytkiejem przy siedzibie dawnego nadleśnictwa. Jest to aleja 19 dębów szypułkowych (obwody drzew 200-260 cm) i grupa 3 buków zwyczajnych (obw. 139-219 cm). W okolicach Żytkiejem do ciekawych pomników przyrody należy ponadto: sosna pospolita „Piękna Sosna” (obw. 270 cm) oraz grupa 12 lip odroślowych (obw. łączny 377 cm), które znajdują się na terenie Puszczy Rominckiej. Stan pomników przyrody w Żytkiejmach i okolicach jest dobry.

3.9.2 Budowa geologiczna i rzeźba terenu

Obszar Puszczy Rominckiej leży na Platformie Wschodnioeuropejskiej w strefie granicznej między syneklizą perybałtycką (obniżenie w obrębie platformy) a wyniesieniem mazursko-suwalskim (wyniesienie w obrębie platformy). W Żytkiejmach (koło dawnego nadleśnictwa) oraz w lesie, 2 km na północ od Maciejowięt, wykonano trzy otwory wiertnicze sięgające osadów kredy, czyli podłoża podczwartorzędowego. Profile tych otworów dały podstawę do poznania budowy osadów czwartorzędowych. Osady czwartorzędu to przede wszystkim osady zlodowaceń plejstoceniowych, czyli gliny zwałowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe, mułki i ily zastoiskowe oraz osady je rozdzielające - mułki, ily i piaski jeziorne oraz rzeczne powstałe w okresach ciepłych zwanych interglacjami. W rejonie Puszczy Rominckiej naliczono 9 poziomów glin zwałowych powstałych w okresie zlodowaceń: najstarszych

(Narwi), południowopolskich (Nidy, Sanu, Wilgi), środkowopolskich (Liwca, Odry, Warty) oraz zlodowacenia bałtyckiego (Wisły). Prócz glin zwałowych stwierdzono tu w wielu miejscach osady wodnolodowcowe i zastoiskowe należące do różnych zlodowaceń. Osady interglacjalne nie są nigdzie udokumentowane paleontologicznie, można więc jedynie na podstawie przesłanek geologicznych domniemywać ich wiek.

Olbrzymią rolę rzeźbotwórczą spełniały również wody roztopowe, powstające w trakcie topnienia lodowców. Były ich ogromne ilości, ponieważ lodowiec w pewnych okresach miał ponad trzy kilometry grubości. Wody żłobiły więc rynny polodowcowe, głębokie doliny oraz pradoliny będące śladem po gigantycznych rzekach polodowcowych. Ponadto wody tworzyły sandry, piaszczysto - mułkowe wzgórza zwane kemami oraz długie, wąskie wały ozów. Ciekawe ukształtowanie terenu występujące w okolicach Żytkiej, wyróżniające się krajobrazem pagórkowatym, powoduje iż obszar ten jest niezwykle cenny krajobrazowo. Obniżenia terenu w większości są wypełnione bagnami. W bagnach tych znajdują się torfy, które są jednym z nielicznych surowców odnawialnych w środowisku. Innymi występującymi tu surowcami mineralnymi są surowce związane bezpośrednio z akumulacyjną działalnością lodowca oraz lodowcowych wód roztopowych. Są to gliny i margle oraz piaski i żwiry.

3.9.3 Warunki klimatyczne

Żytkiejmy położone są w jednym z najzimniejszych obszarów kraju. Klimat kształtowany jest oddziaływaniem kontynentalnym. Średni okres wegetacji wynosi 185-195 dni i jest o 2-4 tygodnie krótszy niż w południowo-zachodniej Polsce. Teren wyróżnia się mniejszym nasłonecznieniem, większym zachmurzeniem (36 dni pogodnych w skali roku przy średniej krajowej 45 dni). Niższa jest też średnia temperatur (przeciętnie o około 1,9 - 2 stopnie). Średnie opady roczne wynoszą 550-750 mm, z rzadka występują posuchy, duża jest wietrzność.

3.9.4 Grunty

W miejscowości Żytkiejmy dominują grunty klasy IVa i IVb. Polodowcowe ukształtowanie terenu, warunki klimatyczno - glebowe, jak i silnie zróżnicowana rzeźba terenu ograniczają możliwości upraw i doboru roślin.

3.9.5 Wody powierzchniowe

Na terenie miejscowości znajduje się staw młyński o powierzchni 2 ha powstały w czasach przedwojennych przez spiętrzenie wody na Żytkiejmskiej Strudze. Zbiornik zasila małą elektrownię wodną w Żytkiejmach. Teren przylegający do zbiornika pełni funkcję rekreacyjną. W celu przystosowania akwenu do pełnienia funkcji kąpieliska

wiejskiego należy utwardzić dno stawu, wydzielić miejsce na plażę, zagospodarować otoczenie oraz wyposażyć je w niezbędną infrastrukturę rekreacyjną (m.in. wiaty, stoliki, ławki, stół do tenisa stołowego na wolnym powietrzu).

Najbliższe Żytkiejm jezioro Poblędzie znajduje się 5 km na południowy - wschód od miejscowości, we wschodniej części otuliny Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej. Z jeziora tego bierze początek Dybowska Młynówka, w dolnym biegu zwana Żytkiejmską Strugą. Aktualnie jezioro jest wykorzystywane m.in. jako kąpielisko dla mieszkańców Żytkiejm i okolicznych wsi.

Rzeka Żytkiejmska Struga jest prawobrzeżnym dopływem Błędzianki. Jej całkowita długość wynosi 26,4 km, z tego 15,4 km - na terenie Polski. Żytkiejmska Struga trzykrotnie opuszcza granicę państwa, wpływając na teren Federacji Rosyjskiej. Bystry nurt i kamieniste dno Żytkiejmskiej Strugi przypomina górski potok. W dolnym odcinku, podobnie jak Błędzianka, Żytkiejmska Struga płynie płaską, zatorfioną doliną. Rzeka posiada dwa lewobrzeżne dopływy - Duży Budier i Pstrążna, charakteryzujące się dużymi spadkami, stromymi, cienistymi dolinami, przypominającymi górskie potoki.

3.9.6 Charakterystyka flory i fauny

Charakterystyka flory

Ryc. 51. Wielosił błękitny.
(Fot. K. Siwak)

Większość flory występującej na terenie Żytkiejm, będących częścią otuliny Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej to gatunki rodzime. Stanowią one 84% wszystkich roślin naczyniowych, które tu występują. Świadczy to o wysokim stopniu naturalności szaty roślinnej tego obszaru. W okolicach Żytkiejm spotkać można wiele gatunków chronionych związanych z siedliskami łąkowymi np. kukułka krwista, wielosił błękitny, turzyca oścista. W Na obszarach leśnych w rejonie

Żytkiejm występują gatunki rzadkie wpisane do Polskiej czerwonej księgi roślin” m.in. brzoza niska, fiołek

torfowy, konietlica syberyjska.

W samej Puszczy Rominckiej dominuje drzewostan świerkowo-sosnowy. Występują tu rzadkie zbiorowiska leśne jak np. świerczyna borealna na torfie charakterystyczna dla obszaru tajgi.

Obszar puszczy jest w administracji Lasów Państwowych Nadleśnictwa Gołdap. Prowadzenie gospodarki leśnej stwarza warunki stałego lub okresowego zatrudnienia dla części mieszkańców Żytkiejm i okolicznych miejscowości. Mieszkańcy korzystają

też z lasu zbierając grzyby i jagody.

Charakterystyka fauny

Na terenie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej i jego otuliny występuje 876 gatunków zwierząt stale przebywających na tym obszarze. Ze względu na leśny charakter Parku dominują tu gatunki leśne i eurotypowe (wszędobylskie). Stosunkowo liczne są gatunki związane z różnego rodzaju mokradłami, terenami podmokłymi, zabagnieniami, zarówno na terenach leśnych, jak i otwartych. W składzie fauny widać

*Ryc. 52 Żubry w Pszczy Rominckiej
(Fot. K. Naruszewicz)*

pozytywny efekt stosunkowo dużej ilości martwego drewna pozostającego w lesie.

Natomiast dużo gorzej przedstawia się liczebność gatunków związanych ze starymi drzewostanami. Lasy w okolicach Żytkiejm zasiedlają wilki, rysie, łosie, jelenie, dziki, bobry, różne gatunki nietoperzy. Spośród ptaków na uwagę zasługuje duża populacja żurawia oraz bociana białego (w Żytkiejmach jest zlokalizowanych 18 gniazd z 29 młodymi, najwięcej z całej gminy). Z gatunków rzadkich w rejonie miejscowości spotykany jest rybołów, włośchatka, orlik krzykliwy. W Żytkiejmach i okolicach występują także chroniona w skali całej Europy traszka grzebieniasta i kumak nizinny.

Bliskość terenów leśnych i duża liczba

zwierząt dziko żyjących powoduje czasem konflikty na linii człowiek-przyroda. Bobry podtapiają tereny pól, dziki powodują szkody w uprawach, a wilki atakują zwierzęta gospodarskie pasące się na pastwiskach. Rolnikom za wyrządzone szkody wypłacane są rekompensaty pieniężne.

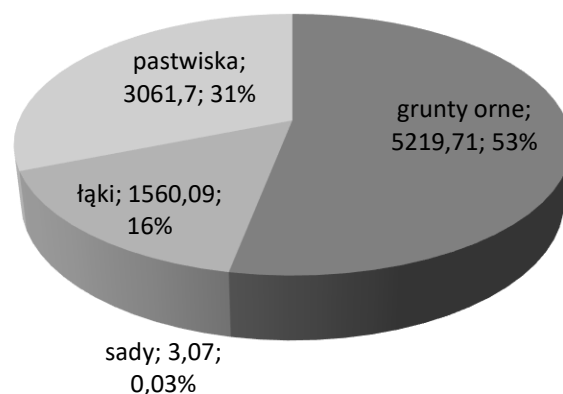
3.10 Sfera gospodarcza

3.10.1 Rolnictwo i rolnicza przestrzeń produkcyjna

Żytkiejmy są typową wsią rolniczą, na obszarze której do podstawowych form zagospodarowania zalicza się produkcję roślinną oraz zwierzęcą. Grunty orne stanowią tu 53% obszaru, na którym prowadzona jest działalność rolnicza. Pozostałą część stanowią pastwiska (31%) oraz łąki (16%). Marginalną wartość stanowią sady (0,03%). Grunty rolne o najniższej klasie stanowią zaledwie 4% powierzchni rolnej. Na pozostałym obszarze występują głównie grunty klasy IVa i IVb. Działalność rolniczą na łącznym obszarze 475 ha prowadzona jest w 38 indywidualnych gospodarstwach rolnych. Uprawia się głównie zboża, ziemniaki. W mniejszym zaś stopniu rośliny

pastewne i inne. Największy udział w pogłowie zwierząt gospodarskich ma trzoda chlewna i bydło.

Struktura użytków rolnych

Profil gospodarki rolnej realizowanej na terenie wsi wykształcił się pod wpływem oddziaływania różnorodnych czynników: przyrodniczych, ekonomicznych i społecznych. Spośród elementów determinujących rodzaj produkcji należy wskazać unikalny charakter miejscowego krajobrazu, którego walory winny być chronione przed szkodami wynikającymi z prowadzenia nieodpowiedniej polityki rolnej.

Surowy klimat, niskie średnioroczne temperatury, a przez to skrócony okres wegetacyjny ograniczają dobór roślin zmniejszając możliwości uprawy poplonów. Gleby użytkowe, okolic Żytkiej nie sprzyjają prowadzeniu uprawy ornej.

Wyjątkowe bogactwo przyrodnicze, które zachowało się do chwili obecnej, to również wynik często ekologicznego prowadzenia upraw w zasięgu terytorialnym Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej i jego strefy ochronnej. Sposoby prowadzenia gospodarki rolnej na terenie Żytkiej wyróżniają się niskim zużyciem środków ochrony roślin, nawozów sztucznych i stymulatorów wzrostu a także ostrożnością w stosowaniu nowych technologii opartych na modyfikacjach genetycznych. Rolnictwo jest tu w zasadniczej części przyjazne środowisku, organiczne, czerpiące wprost z zasobów naturalnych. Wszystkie te cechy warunkują koegzystencję dzikiej przyrody z produkcją rolniczą.

Nie oznacza to jednak całkowitego wykluczenia zagrożeń dla stanu środowiska przyrodniczego. Jednym z nich jest tu gnojowica spływająca z pól do cieków wodnych. Chów zwierząt gospodarskich powinien się cechować umiarkowaną koncentracją z ograniczeniem spływu bezściekowego. Należy promować produkcję rolną przyjazną dla środowiska, wykraczającą poza zwykłą dobrą praktykę. Uwzględniając zagrożenia jakie niesie ze sobą intensyfikacja rolnictwa oraz wartość przyrodniczą obszaru należy

włączyć jak najwięcej liczbę producentów rolnych do programów rolnośrodowiskowych. Ponadto, w celu podniesienia jakości produkcji, rolnicy z Żytkiem powinni nieustannie wzbogacać wiedzę nt. kierunków rozwoju gospodarstw rolnych. Należy również dążyć do powstania w Żytkiem grup producentów rolnych. Organizacja rynku produktów rolnych i dostosowania produkcji do wymagań odbiorcy z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska, przechowywania i dystrybucji produktów, jakie oferują grupy producenckie są istotnym elementem dostosowywania się polskiego rolnictwa do wymogów gospodarki rynkowej. Wdrażane mechanizmy pozwolą rolnikom poprawiać ekonomiczną efektywność gospodarowania, a konsumentom zapewnią dobry jakościowo i stosunkowo tani produkt.

W Żytkiem występują gospodarstwa, których areal i wysoka kultura prowadzenia produkcji wskazuje na dobre perspektywy rozwoju. Część słabszych ekonomicznie gospodarstw o mniejszym areale i gorszych warunkach produkcji ulegnie likwidacji. Infrastruktura techniczna gospodarstw rolnych w Żytkiem wymaga modernizacji, by móc dostosować produkcję do wymogów dotyczących ochrony środowiska naturalnego, standardów sanitarnych, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz warunków utrzymania zwierząt. Niezbędne jest wsparcie inwestycyjne w gospodarstwach rolnych. Należy dążyć do podniesienia wiedzy rolników w zakresie możliwości pozyskania dodatkowych środków z Unii Europejskiej na inwestycje w gospodarstwach rolnych.

Należy również dostosowywać kwalifikacje zawodowe osób odchodzących z rolnictwa do skutecznego zaistnienia na rynku pracy. W celu zapobieżenia wzrostowi bezrobocia, należy jak najszybciej podjąć działania ukierunkowane na reorientację zawodową tych osób w kierunku branż, w przypadku których występuje wzrost zatrudnienia.

3.10.2. Przemysł, usługi, handel

Struktura działalności gospodarczej na terenie miejscowości Żytkiem w przeważającej mierze opiera się na sektorze usługowym. W ewidencji Urzędu Gminy Dubeninki zarejestrowanych jest 9 podmiotów handlowych oraz po 1 w sektorze produkcji i gastronomii. W Żytkiem funkcjonują 2 sklepy spożywczo - przemysłowe oraz 1 sklep przemysłowy. Usługi gastronomiczne świadczy sezonowy „Bar Pod Lwami”. Na terenie miejscowości zlokalizowano także zakład produkcji zniczy PPHU „Płomyk” oraz zakład wyrobów metalowych „SPAWTECH”. Lokalna struktura gospodarcza w Żytkiem dostosowana jest do możliwości popytowych mieszkańców. Przepisy w zakresie ochrony środowiska, jakie obowiązują w otulinie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej oraz usytuowanie wsi z dala od miast i głównych szlaków komunikacyjnych sprawiają, że na obszarze miejscowości nie

ulokował się żaden większy zakład produkcyjny. Rozwój funkcji turystycznej, szczególnie w zakresie tworzenia obiektów turystyki wiejskiej, oferujących miejsca noclegowe dla przyjezdnych korzystających z atrakcji gminy, spowodowałby zwiększenie liczby firm prowadzących działalność około turystyczną. Do tego potrzebne są jednak działania ukierunkowane na pobudzenie postaw przedsiębiorczych mieszkańców.

3.10.3 Rynek pracy

Największym pracodawcą na terenie miejscowości są podmioty działające w ramach sektora publicznego (PKPR, szkoła, Gminne Centrum Kultury w Dubeninkach, leśnictwa, poczta, spółdzielnia mieszkaniowa). W instytucjach publicznych fluktuacja kadr praktycznie nie występuje, podobnie jak nie tworzone są nowe miejsca pracy. Sektor prywatny działający na obszarze miejscowości nie jest w stanie zasymilować nadwyżki wolnej siły roboczej. Ze względu na słabą kondycję ekonomiczną nabywców i związane z tym zagrożenie brakiem popytu na towary i usługi, zakładanie działalności gospodarczej obarczone jest znacznym ryzykiem niepowodzenia. Sytuacja taka nie wskazuje na możliwość wzrostu zatrudnienia w sektorze prywatnym.

Usługi i naprawy mogłyby się okazać branżą, w której może dojść do wzrostu zatrudnienia pod warunkiem rozwoju tej branży w kierunku usług dla rolnictwa i poprawy opłacalności produkcji rolnej. Rozwój rynku pracy, mógłby napędzać rozwój turystyki, do której ze względu na bogactwo lokalnych atrakcji, obszar ten jest przystosowany. Należy jednak zakładać, że część dochodów z tego rodzaju działalności uzyskiwana byłaby jedynie sezonowo.

Znaczną pozycję w strukturze zajmują podmioty prowadzące usługi na rzecz leśnictwa. Jednakże są to przedsiębiorstwa, które działają albo na zasadzie samozatrudnienia ich właścicieli albo zatrudniają znikomą liczbę pracowników. Mają one niewielkie możliwości rozwoju i zwiększenia zatrudnienia.

W tej sytuacji część mieszkańców zmuszona jest szukać zatrudnienia w oddalonej o 28 km Gołdapi lub też w innych miastach regionu Warmii i Mazur oraz Podlasia. Osoby mniej mobilne zawodowo, które jednocześnie nie znajdują zatrudnienia na obszarze miejscowości, zasilają najczęściej szeregi osób bezrobotnych i korzystających z różnych form pomocy społecznej. Osoby te, ze względu na brak aktywności zawodowej i marginalizację na rynku pracy są najbardziej narażone na rozwój patologii społecznych.

3.10.4 Turystyka

Żytkiejmy położone w otulinie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej stanowią dobre miejsce do rozwoju turystyki i rekreacji. Do głównych czynników sprzyjających rozwojowi turystyki na tym terenie należą:

- mnogość występujących form ochrony przyrody oraz innych obiektów nie objętych dotychczas ochroną prawną, a cennych przyrodniczo;
- bogactwo świata roślin i zwierząt;
- zróżnicowanie morfologiczne i urozmaicone ukształtowanie terenu;
- położenie w regionie należącym do najczystszych w kraju;
- jeziora w okolicy,
- liczne miejsca historyczne, związane z dziejami regionu, a także unikalne zabytki;
- kultywowanie tradycji,
- małe zaludnienie terenu, sprzyjające wędrownikom na łonie natury;
- brak uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych i innych obiektów zniekształcających naturalne krajobrazy.
- liczne szlaki piesze, rowerowe i ścieżki edukacyjne w okolicach.

- wieże widokowe i miejsca wypoczynku nad jeziorami.

Dużą rolę w promocji i udostępnianiu turystycznym Żytkiejm i okolic odgrywa Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej. Zapoznaje turystów z atrakcjami i infrastrukturą turystyczną prowadząc stronę internetową pkpr.warmia.mazury.pl, profil na Facebooku, oraz oferując bezpłatną mobilną aplikację turystyczną „Polska Tajga” opracowaną w trzech językach: polskim, angielskim i niemieckim. W siedzibie Parku w Żytkiejmach działa punkt informacji turystycznej. Park opracowuje i wydaje mapy i inne publikacje turystyczne. Opracował quest po Żytkiejmach zapoznający z dziedzictwem kulturowym miejscowości. Tworzy nową infrastrukturę turystyczną na obszarze Puszczy Rominckiej i okolic, m.in. w okolicach Żytkiejm utworzył kilka ścieżek przyrodniczo-historycznych, wybudował 2 wieże widokowe, wiaty turystyczne oraz miejsca wypoczynku nad jeziorami.

W 2012 roku powstało w Żytkiejmach Ekomuzeum „Żytkiejmski Trójstyk”. Centrum informacyjne, gdzie można uzyskać informacje na temat oferty, mieści w jednym z pomieszczeń dawnej remizy. Można też tam obejrzeć wystawę starych narzędzi i fotografii oraz nabyć produkty wykonane przez rękodzielników. Ekomuzeum posiada bogatą ofertę tradycyjnych lokalnych kulinariów: sękacz „zza lasu”, chleba Zdzicha, krokietów z kapustą i mięsem, kartaczy, karkówki z grzybami, babki z cukinii, serów podpuszczkowych, tradycyjnych wafli, drożdżówki z kruszonką, mrowiska i wiele innych. Dostępne są także warsztaty: wikliniarskie, plecionkarskie, wykonywania biżuterii, wykonywania stroików okolicznościowych, pieczenia sękacza na ogniu i wypieku chleba oraz skorzystać z gry terenowej „Śladami Żytkiejmira”, która jest doskonałą zabawą i lekcją.

Ryc. 53. Dawna remiza strażacka obecnie siedziba Ekomuzeum „Żytkiejmski Trójstyk” (Fot. T. Rydzewska)

Koordynatorem Ekomuzeum Żytkiejmski Trójstyk jest Stowarzyszenie Żytkiejmska Struga.

Ze względu na nieinwazyjny charakter dla środowiska i znaczne skupisko gospodarstw rolnych, w Żytkiejmach istnieją warunki do rozwoju turystyki wiejskiej. Dobre miejsce do wypoczynku przede wszystkim dla osób lubiących ciszę i spokój, wycieczki piesze z mapą, rowerowe, narty biegowe, grzybobrania, wędkowania, wycieczki historyczne, wycieczki przyrodnicze itp. oferuje „Chata na końcu świata”, położona nad stawem młyńskim w Żytkiejmach. Gospodarstwo agroturystyczne prowadzą tam państwo Mazurowie. Żadne inne gospodarstwo rolne w Żytkiejmach nie prowadzi dodatkowej działalności agroturystycznej. Tymczasem obsługa ruchu turystycznego i obiektów wypoczynku letniego stanowi dodatkowe, niekiedy znaczne źródło dochodów dla ludności wiejskiej. Rozwój ruchu turystycznego w Żytkiejmach zwiększyłby tym samym popyt na artykuły rolne nie wymagające przemysłowego przetwarzania, takie jak: mleko i jego gospodarcze przetwory, ziemniaki wczesne i późne, warzywa i owoce. Łączenie funkcji rolniczych i rekreacyjnych na terenie Parku może być realizowane bez uszczerbku dla każdej z tych funkcji, a przy umiejętnym wykorzystaniu rezerw siły roboczej, zasobów lokalowych i produktów rolnictwa, korzystnie wpłynie na rozwój obu tych działań.

W Żytkiemach nie funkcjonuje żaden obiekt gastronomiczny. Znając potencjał kulinarny mieszkańców Żytkiem oraz ich sukcesy w promowaniu regionalnej kuchni, wydaje się, że obiekt taki w sezonie wakacyjnym miałby szansę się utrzymać. Tym bardziej, że turyści odwiedzający region Puszczy Rominckiej i północnej Suwalszczyzny mogą zjeść jedynie w oddalonych od Żytkiem o 9 km Stańczykach lub znajdującej się w odległości aż 20 km Rutce-Tartak lub Wiżajnach.

Preferowane formy turystyki

Miejscem o szczególnej koncentracji turystycznej w gminie Dubeninki są mosty

Ryc. 54. Stańczyki, zabytkowe mosty kolejowe (Fot. T. Rydzewska)

kolejowe w oddalonych od Żytkiem o 9 km Stańczykach. Turystom nie przeszkadza fakt, że gmina usytuowana jest z dala od głównych szlaków komunikacyjnych na krańcach województwa. Aby na własne oczy zobaczyć słynne w całej Polsce "wiadukty północy" choć faktycznie są to mosty, gotowi są na wielogodzinną podróż i związane z tym niedogodności. Zasadne wydaje się więc poczynienie takich działań, które

pozwolą zatrzymać turystę na dłużej. Zabytkowe mosty kolejowe stanowią bowiem jedynie drobną część istniejących tu atrakcji historycznych oraz przyrodniczo - krajobrazowych.

Większość z nich jest nadal nie odkryta przez turystów. Istniejąca baza noclegowa i gastronomiczna nie stwarza warunków pobytowych powodując tym samym, że szansa na wzmocnienie gminnej gospodarki jest bezpowrotnie tracona.

Położone na skraju Puszczy Rominckiej Żytkiem mogłyby stanowić bazę noclegową oraz dawać początek wielu formom turystyki aktywnej związanym z tym miejscem.

Istnieją tu dogodne warunki do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i konnej. Jest to także doskonale miejsce do rozwoju turystyki krajoznawczej i przyrodniczej, w tym także obserwacji zwierząt dziko żyjących.

Rosnące znaczenie stanu środowiska dla społeczeństwa i kraju będzie coraz bardziej

Ryc. 55. Szlak-Green-Velo (Fot. Alicja Harcińska)

zwiększać zainteresowanie terenami o niezdegradowanych walorach naturalnych i mało przekształconym, harmonijnym krajobrazie. Właściwymi formami turystyki krajoznawczej są więc piesze i rowerowe wycieczki.

W Żytkiejmach i okolicach utworzonych jest 6 ścieżek turystyczno-edukacyjnych („Dziedzictwo kulturowe Żytkiejm”, „Do cesarskiego głazu”, „Golubie -wieś której nie ma”, „Na tropie”, „Włóczykij”, „Niezapominajka”). W okolicach wyznaczone zostały trzy szlaki turystyczne piesze oraz pięć rowerowych. Najbardziej uczęszczanym i najlepiej zagospodarowanym jest Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo. Niestety szlak ten położony jest w odległości 4 km od Żytkiejm, dlatego dobrym rozwiązaniem byłoby wybudowanie szlaku rowerowego łącznikowego, który umożliwiłby turystom przejazd przez same Żytkiejmy

Wciąż jednak istnieje możliwość wytyczenia nowych szlaków i rozwijanie w ich obrębie produktów, które przyczynią się do wydłużenia sezonu turystycznego. Takimi produktami mogą być zorganizowane wyprawy konne w siodle lub zaprzęgu, narciarstwo oraz psie zaprzęgi. Te ostatnie zgodnie z przepisami, a w szczególności z "Ustawą o lasach" nie mogą przebiegać drogami leśnymi. Szlak ten mógłby więc prowadzić poprzez nasyp dawnej linii kolejowej Żytkiejmy – Gołdap, a także niektóre drogi publiczne.

Należy podjąć działania ukierunkowane na stworzenie:

- produktów turystycznych w oparciu o istniejące walory historyczne, przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe w tym o istniejące i projektowane szlaki turystyczne i ścieżki dydaktyczne,
- infrastruktury towarzyszącej poprzez inicjowanie powstawania podmiotów działających branżach turystycznych i okołoturystycznych (wypożyczalnie rowerów, lokali gastronomicznych i innych świadczących usługi dla turystów),

Poprzez system szkoleń, należy wskazać:

- rolnikom - korzyści wynikające z prowadzenia turystyki wiejskiej i agroturystyki, praktyczne zasady tworzenia oraz finansowania (w tym ze środków UE) inwestycji w ramach różnicowania w kierunku działalności nierolniczej,
- mieszkańcom - kierunki możliwych działań gospodarczych w ramach usług okołoturystycznych oraz zasad prowadzenia i finansowania przedsiębiorstw (w tym ze środków UE) na obszarach wiejskich,

Lokalna Grupa Działania dla obszarów wiejskich Subregionu EGO "Lider w EGO"

Unia Europejska koordynuje szereg działań ukierunkowanych na rozwój obszarów wiejskich poprzez Lokalne Grupy Działania, których tworzenie i funkcjonowanie, w latach 2004 - 2006 finansowane było w ramach Programu SPO ROL (Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich). Gmina Dubeninki od 2008 r. należy do

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Lider w EGO".

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Lider w EGO" prowadzi działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich dla gmin położonych na terenie trzech powiatów: ełckim, gołdapskim i oleckim. W ramach projektu "Aktywizacja społeczności lokalnej oraz rozwój obszarów wiejskich na obszarach atrakcyjnych turystycznie w EGO (Ełk, Gołdap i Olecko)" finansowanego przez UE w ramach Działania 2.7 SPO ROL "Pilotażowy Program Leader+" opracowano Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich. Strategia zawiera szereg działań ukierunkowanych m.in. na rozwój rolnictwa i turystyki wiejskiej. Ponadto Stowarzyszenie aktywnie promuje obszary wiejskie położone w gminach oraz mobilizuje ludność do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich m.in. poprzez

spotkania i szkolenia. Mieszkańcy Żytkiem aktywnie włączają się w inicjatywy stowarzyszenia.

Stowarzyszenie Warmińsko – Mazurskich Samorządów Pogranicza

Gmina Dubeninki jest członkiem Stowarzyszenia Warmińsko-Mazurskich Samorządów Pogranicza od początku jego powstania, czyli od 2019 roku. Stowarzyszenie tworzy czternaście jednostek samorządu terytorialnego. Statutowe cele Stowarzyszenia obejmują m. in.: zapewnienie gminom przygranicznym priorytetowych warunków pozyskiwania

wsparcia finansowego dla przedsięwzięć rozwojowych obszarów graniczących z obwodem Królewieckim Federacji Rosyjskiej. Stowarzyszenie od roku 2020 współpracuje ze Związkiem Miast Polskich, dzięki któremu zostało włączone do projektu Centrum Wsparcia Doradczego. W roku 2023 Stowarzyszenie nawiązało współpracę z Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego, który zadeklarował zawarcie porozumienia terytorialnego ze Stowarzyszeniem w celu współrealizacji projektów finansowanych ze środków FEWiM 2021-2027.

Stowarzyszenie EGO „Kraina Bociana”

Od 2003 r. Gmina Dubeninki należy do Stowarzyszenia EGO „Kraina Bociana”. Do zadań Stowarzyszenia należy w szczególności wspieranie rozwoju samorządności lokalnej i regionalnej oraz współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie rozwoju gospodarczego, kulturalnego, oświatowego i społecznego, ochrony środowiska naturalnego oraz organizacji usług publicznych między gminami i powiatami należącymi do Stowarzyszenia.

3.11 Infrastruktura techniczna

3.11.1 Zasoby i warunki mieszkaniowe

Większość budynków mieszkalnych w Żytkiejmach powstała pod koniec XIX i na początku XX wieku. Zdecydowana większość zabudowań z okresu przed II wojną światową jest w złym stanie technicznym. Na bazie zasobów mieszkaniowych byłego PGR powołano Spółdzielnię Mieszkaniową w Żytkiejmach. W skład zasobów spółdzielni wchodzi mieszkania zajmowane przez byłych pracowników PGR. Są to mieszkania w budynkach wielorodzinnych wyposażonych we wszystkie instalacje, ogrzewane z własnej kotłowni osiedlowej.

3.11.2 Sieć drogowa i dostępność komunikacyjna

Przez Żytkiejmy przebiega droga wojewódzka Nr 651 relacji Gołdap - Szypliszki oraz droga powiatowa Nr 40424 Żytkiejmy - Skajzgiry.

Większość dróg gminnych pokryta jest nawierzchnią żwirową wymagającą nieustannych nakładów inwestycyjnych.

Komunikacja publiczna obsługiwana jest przez PKS Nova. Żytkiejmy posiadają bezpośrednie połączenie autobusowe z Suwałkami, Gołdapią i miejscowościami w gminach ościennych. Ponadto zorganizowany jest dowóz dzieci i młodzieży szkolnej do szkoły w Żytkiejmach i Dubeninkach. Przystanek w miejscowości jest zadaszony, i wymaga modernizacji.

Najbliższa stacja PKP znajduje się w Suwałkach (46 km od Żytkiejm) i w Ełku (75 km od Żytkiejm). Na terenie miejscowości brakuje wystarczającej liczby miejsc parkingowych, szczególnie podczas organizowanych tu licznych imprez masowych, zarówno świeckich jak i kościelnych, gdy do Żytkiejm przyjeżdżają mieszkańcy okolicznych miejscowości. Ponadto na wszystkich traktach pieszych znajduje się nawierzchnia utwardzona. Część z nich wciąż wymaga wyłożenia nowej nawierzchni (kostki) np. wzdłuż ul. M. Konopnickiej.

3.11.3 Sieć kanalizacyjna i wodociągowa Kanalizacja

W Żytkiemach znajduje się oczyszczalnia ścieków o przepustowości 45m³ na dobę, do której tłoczone są nieczystości płynne z miejscowości. Taborem asenizacyjnym dowożone są również ścieki z okolicznych wsi nie posiadających infrastruktury sanitarnej. W Żytkiemach do sieci kanalizacyjnej o długości 15 km przyłączonych jest 231 gospodarstw.

Wodociąg

Na terenie miejscowości funkcjonuje stacja uzdatniania wody zaspokajająca potrzeby bytowo - gospodarcze ludności. Na obszarze Parku Krajobrazowego i jego otuliny zasoby warstwy wodonośnej określa się jako bardzo dobre. W roku 2009 została zmodernizowana stacja uzdatniania wody w miejscowości Żytkiejmy. Ze stacji tej woda dostarczana jest do miejscowości leżących w okolicy Żytkiem. Woda dostarczana odbiorcom ze stacji spełnia wszelkie wymagania w zakresie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

3.11.4 Gospodarka odpadami

Na terenie Żytkiem od 01.07.2013 r. system gospodarowania odpadami i obejmuje selektywną zbiórkę odpadów komunalnych z podziałem na dwie frakcje: suchą i moką. Odbiór odpadów prowadzi firma wyłoniona w przetargu zorganizowanym przez Gminę. Odpady komunalne z terenu miejscowości odbierane od właścicieli nieruchomości trafiają do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Siedliskach k/Elku. Zakład ten został wybudowany w ramach Związku Międzygminnego „Gospodarka Komunalna”, którego członkami jest 12 gmin w tym Gmina Dubeninki.

Na terenie Żytkiem znajduje się nieczynne gminne składowisko odpadów komunalnych. Składowisko odpadów stałych zlokalizowane jest po lewej stronie drogi łączącej Żytkiejmy z Wiżajnami, w odległości około 800 m od Żytkiem, w miejscu starego wyrobiska poźwirowego. Powierzchnia wysypiska wynosi 0,2 ha. Zostało ono zamknięte 31.XII.2009 r. Obecnie prowadzony jest monitoring wód gruntowych poprzez zainstalowanie piezometrów (otwory wydrążone w ziemi umożliwiające pobranie próbek wód gruntowych i zbadanie właściwości chemicznych pobranej próbki).

3.11.5 Gazownictwo i ciepłownictwo

W Żytkiejmach nie ma dostępu do gazu ziemnego. Dostępny jest jedynie propan - butan dostarczany w butlach. Większość domów mieszkalnych opalanych jest drewnem, węglem lub koksem z własnych kotłowni. W okresie grzewczym wyraźnie wzrasta emisja zanieczyszczeń powietrza. Zmiany ogrzewania tradycyjnego na olejowe dokonano jedynie w kilku obiektach użyteczności publicznej oraz na osiedlu SM Żytkiejmy. Pożądana jest budowa sieci gazowniczej oraz modernizacja istniejących kotłowni w kierunku wykorzystania energii odnawialnej.

3.11.6 Elektroenergetyka i łączność

Żytkiejmy podobnie jak cała Gmina Dubeninki, obszarowo obsługiwana jest przez Zakład Energetyczny S.A. w Białymstoku i podległe mu Rejony Energetyczne w Ełku i Suwałkach. Posterunki energetyczne znajdują się w Gołdapi, Filipowie i Szypliszkach. W przypadku rozwoju funkcji turystycznej miejscowości i powstaniem nowych obiektów do obsługi ruchu turystycznego zwiększy się zapotrzebowanie na energię elektryczną. Sytuacja taka wymagać będzie poczynienia dodatkowych inwestycji w kierunku rozbudowy istniejącej infrastruktury.

W Żytkiejmach znajduje się cyfrowa centrala telefoniczna. Każde gospodarstwo domowe ma możliwość podłączenia do sieci teleinformatycznej. Dostępne są usługi Internetu szerokopasmowego. Problem z powszechnym dostępem do sieci internetowej związany jest z sytuacją ekonomiczną mieszkańców, a istniejący w Filii Bibliotecznej punkt dostępu do Internetu nie spełnia wszystkich potrzeb w tym zakresie. Obecnie funkcjonujące 5 stanowisk komputerowych, to za mało w odniesieniu możliwości, jakie daje większa liczba komputerów z dostępem do Internetu, m.in. związanych z organizowaniem szkoleń informatycznych i innych, działalnością kół zainteresowań, dodatkowych zajęć informatycznych dla młodzieży, warsztatów, zajęć z języka angielskiego z wykorzystaniem komputerów itp.

W celu zapewnienia bardziej powszechnego dostępu do sieci internetowej, szczególnie dla bezrobotnych jak też dzieci i młodzieży oraz umożliwienia przeprowadzania szkoleń z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, niezbędne są dodatkowe stanowiska np. w ramach kawiarenki internetowej w bibliotece, świetlicy lub innym zagospodarowanym na ten cel pomieszczeniu.

Gmina Dubeninki została objęta Projektem „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej - województwo warmińsko-mazurskie” Celem Projektu było wybudowanie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego sieci szkieletowo-dystrybucyjnej, która zapewniła mieszkańcom, podmiotom publicznym i gospodarczym możliwość

korzystania z usług teleinformatycznych, oraz z multimedialnych zasobów informacji i usług świadczonych elektronicznie. W wyniku jego realizacji m.in. w Żytkiejmach powstała nowoczesna infrastruktura szerokopasmowa. Równy dostęp do niej będą mają wszyscy zainteresowani operatorzy, którzy świadczą usługi mieszkańcom regionu, tutejszym firmom oraz instytucjom. Realizacja przedsięwzięcia pozwala na zmniejszanie wykluczenia cyfrowego jakie występuje na terenie miejscowości.

4. Zestawienie tabelaryczne zasobów miejscowości Żytkiejmy

Rodzaj zasobu	BRAK	Jest o małym znaczeniu	Jest o średnim znaczeniu	Jest o dużym znaczeniu
Środowisko przyrodnicze				
1. Walory krajobrazu.				X
2. Walory przyrodnicze				X
3. Walory klimatu (mikroklimat, wiatr, nasłonecznienie).		X		
4. Walory szaty roślinnej (np. runo leśne).				X
5. Cenne przyrodniczo obszary lub obiekty.				X
6. Świat zwierzęcy (ostoje, siedliska).			X	
7. Osobliwości przyrodnicze.				X
8. Wody powierzchniowe (cieki, rzeki, stawy).			X	
9. Podłoże, warunki hydrogeologiczne.			X	
10. Gleby, kopaliny		X		
Środowisko kulturowe				
1. Walory architektury wiejskiej i osobliwości kulturowe.				X
2. Walory zagospodarowania przestrzennego.				X
3. Zabytki.			X	
4. Zespoły artystyczne.				X
Dziedzictwo religijne i historyczne				
1. Miejsce, osoby i przedmioty kultu.			X	
2. Świąta, odpusty, pielgrzymki.			X	

3. Tradycje, obrzędy, gwara.				X
4. Legendy, podania i fakty historyczne.				X
5. Ważne postacie historyczne.				X
6. Specyficzne nazwy.				X
Obiekty i tereny				
1. Działki pod zabudowę mieszkalną	X			
2. Działki pod domy letniskowe.	X			
3. Działki pod zakłady usługowe i przemysł.		X		
4. Pustostany mieszkaniowe, magazynowe i poprzemysłowe.	X			
5. Tradycyjne obiekty gospodarskie wsi (kuźnie, młyny).			X	
6. Place i miejsca publicznych spotkań.			X	
7. Miejsca sportu i rekreacji.		X		
Gospodarka, rolnictwo				
1. Specyficzne produkty (hodowle, uprawy polowe).	X			
2. Znane firmy produkcyjne i zakłady usługowe.	X			
3. Możliwe do wykorzystania odpady poprodukcyjne	X			
Sąsiedzi i przyjezdni				
1. Korzystne, atrakcyjne sąsiedztwo (duże miasto, arteria komunikacyjna, atrakcja turystyczna).			X	
2. Ruch tranzytowy		X		
Potencjał instytucjonalny				
1. Placówki opieki społecznej.	X			
2. Placówki oświatowe.				X
3. Dom Kultury (świetlica)				X
4. Poczta		X		
5. Bank	X			
6. Ośrodek zdrowia	X			
Ludzie, organizacje, zrzeszenia				
OSP				X
Zespoły ludowe, Koło Gospodyń Wiejskich				X

Stowarzyszenia				X
Kluby sportowe	X			

5. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno – przestrzenne.

Obecna forma zabudowy miejscowości opiera się o układ zabudowy rynkowej z elementami rozproszonego osadnictwa. W promieniu około 2 km od centrum wsi znajduje się kilka przysiółków. W latach 70-tych zabudowa Żytkiem została poszerzona o osiedle bloków dla pracowników PGR.

Za obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno - przestrzenne przyjęto dwie sąsiadujące ze sobą lokalizację. Pierwszą stanowi zabudowa skupiona wokół głównego placu miejscowości, jaką stanowi ul. Plac Wolności, ul. Gen. Świerczewskiego (w przebiegu drogi wojewódzkiej nr 651) oraz ul. M. Konopnickiej. Przedstawiony obszar stanowi miejsce świadczenia usług handlu detalicznego, znajduje się też tu punkt pocztowy, szkoła podstawowa i gimnazjum,.

Drugi obszar zlokalizowany przy ulicy Szkolnej stanowi miejsce największej koncentracji zamieszkania (osiedle bloków - zabudowa wielorodzinna) w miejscowości. Uzupełniony jest lokalizacją siedziby Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej.

6. Ocena mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (Analiza SWOT)

Mocne strony	Słabe strony
<p>Zachowany dawny układ przestrzenny wsi oraz walory historycznej architektury, zabytki w tym zabytkowe obiekty sakralne</p> <p>Usytuowanie miejscowości w otulinie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej</p> <p>Bezpośrednia bliskość znanych w całym kraju i licznie odwiedzanych zabytków techniki stanowiących przykłady dziedzictwa kulturowego regionu takich jak wiadukty w Stańczykach</p> <p>Wybitne walory przyrodniczo - kulturalne oraz bogactwo fauny i flory</p> <p>Lokalizacja miejscowości (przy drodze wojewódzkiej Nr 651)</p> <p>Aktywna społeczność pielęgnująca kulturę i tradycje lokalne</p> <p>Grupa osób mająca potencjał, który należy właściwie wykorzystać</p> <p>Liczne instytucje użyteczności publicznej (świadczące usługi z zakresu kultury, edukacji, bezpieczeństwa publicznego, ochrony przyrody)</p> <p>Atrakcje turystyczne (Puszcza Romincka, ścieżki dydaktyczne i historyczna, Ekomuzeum, trójstyk granic, podziemna rzeka, gra terenowa, Questy, imprezy plenerowe</p> <p>Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, w tym działające na rzecz kultywowania tradycji</p> <p>Aktywność miejscowości w ramach Lokalnej Grupa Działania dla obszarów wiejskich Subregionu EGO "Lider w EGO", Grupy Odnowy Wsi w ramach Programu Odnowy Wsi Województwa Warmińsko- Mazurskiego</p> <p>Dostęp do infrastruktury (sieć teleinformatyczna, wodociąg, kanalizacja)</p> <p>Niskie zużycie środków ochrony roślin, nawozów sztucznych i stymulatorów wzrostu w rolnictwie</p> <p>Nie zdegradowane środowisko</p>	<p>Brak instytucji użyteczności publicznej z zakresie ochrony zdrowia</p> <p>Brak odpowiedniego zaplecza i wyposażania technicznego do prowadzenia działalności kulturalnej</p> <p>Brak odpowiedniej infrastruktury do prowadzenia działalności sportowej</p> <p>Niezagospodarowane obszary pod funkcję rekreacyjną</p> <p>Niewystarczająca estetyka tradycyjnego budownictwa wiejskiego wynikająca ze złego stanu technicznego budynków mieszkalnych</p> <p>Brak wystarczającej oferty w zakresie dostępu do bezpłatnego Internetu dla wszystkich mieszkańców</p> <p>Zły stan nawierzchni drogi wojewódzkiej 651</p> <p>Niedostateczne wyposażenie miejscowości w ciągu komunikacji pieszej i parkingi</p> <p>Większość dróg gminnych prowadzących przez miejscowość ma nawierzchnię nieutwardzoną</p> <p>Rozwiązania infrastrukturalne niedostosowane do potrzeb i obowiązujących standardów (niska przepustowość kanalizacji, konieczność modernizacji stacji uzdatniania wody),</p> <p>Braki infrastrukturalne (gazyfikacja, oświetlenie uliczne, punkty gastronomiczne, miejsca biwakowe)</p> <p>Brak powszechnego do Internetu</p> <p>Średni i zły stan techniczny obiektów wpisanych do rejestru zabytków</p> <p>Brak ofert aktywnego spędzania wolnego czasu oraz rozwoju intelektualnego młodzieży</p> <p>Położenie miejscowości w otulinie parku i konieczność przestrzegania rygorystycznych form ochrony przyrody ogranicza możliwości inwestowania w przypadku działalności przemysłowej</p>

	<p>Szkody w rolnictwie (wilki, bobry, dziki)</p> <p>Brak rynków zbytu wytworzonych produktów</p> <p>Lokalny rynek pracy o dużym stopniu sezonowości oraz brak aktywności zawodowej mieszkańców (szczególnie wśród byłych pracowników gospodarstw uspołecznionych)</p> <p>Duża odległość od zakładów przetwórczych</p> <p>Trudności ekonomiczne części mieszkańców</p> <p>Brak grup producenckich</p> <p>Mała aktywność społeczeństwa</p> <p>Brak młodzieży i perspektyw dla młodego pokolenia</p>
<p>Szanse</p> <p>Wykorzystanie potencjału miejscowości i jej otoczenia dla rozwoju bazy noclegowej oraz form turystyki aktywnej i krajobrazowej</p> <p>Wykorzystanie kapitału ludzkiego na rzecz lokalnego środowiska kulturowego</p> <p>Doświadczenie życiowe</p> <p>Poprawa infrastruktury kulturalnej i sportowej</p> <p>Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu</p> <p>Ścieżka rowerowa ściany wschodniej</p> <p>Rozwój i tworzenie organizacji pozarządowych</p> <p>Poprawa estetyki wsi oraz rozwój w ramach funkcji mieszkalnej i turystyczno – rekreacyjnej</p> <p>Aktywizacja zawodowa i społeczna oraz dostosowanie kwalifikacji zawodowych mieszkańców do wymogów rynku pracy</p> <p>Rozwój rolnictwa ekologicznego</p> <p>Rozwój agroturystyki</p> <p>Strefa Schengen</p> <p>Działalność w ramach Lokalnej Grupy Działania, Grupy Odnowy Wsi w ramach Programu Odnowy Wsi Województwa Warmińsko- Mazurskiego</p> <p>Promocja wsi i dorobku mieszkańców</p> <p>Regionalna zdrowa żywność</p>	<p>Zagrożenia</p> <p>Ujemny przyrost naturalny</p> <p>Stopniowe starzenie się ludności i zagrożenie odpływem ludności spowodowanym emigracją zarobkową</p> <p>Ubożenie i wzrost liczby ludności bezrobotnej i pobierającej świadczenia socjalne</p> <p>Utrzymująca się bezradność życiowa, zjawiska z kręgu patologii społecznej, niska aktywność zawodowa społeczeństwa</p> <p>Niewykorzystanie szansy, jakie dają fundusze strukturalne UE</p> <p>Eskalacja konfliktu wywołanego przez FR</p> <p>Pogłębiający się wzrost zachorowań i wad postawy</p> <p>Degradacja wartości przyrodniczych w wyniku niewłaściwej gospodarki turystycznej i rolniczej</p> <p>Zanik wartości stanowiących o dziedzictwie kulturowym Żytkiejm</p> <p>Brak turystów</p> <p>Zmienne przepisy unijne</p> <p>Zmienność cen</p>

<p>Współfinansowanie inwestycji ze środków UE</p> <p>Napływ inwestorów indywidualnych</p> <p>Edukacja ekologiczna prowadzona przez PKPR</p> <p>Wykorzystanie do ogrzewania pomieszczeń energii przyjaznych środowisku, w tym ze źródeł odnawialnych</p>	
---	--

7. Wizja rozwoju miejscowości

W celu aktualizacji Planu Odnowy Wsi Żytkiejmy i określenia jej wizji rozwoju Grupa Odnowy Wsi przeprowadziła ankietę wśród mieszkańców. W ankiecie udział wzięło 132 mieszkańców wsi Żytkiejmy, w tym 78 kobiet i 54 mężczyzn. Według ankietowanych, wieś Żytkiejmy ma pełnić funkcje kulturalno-oświatowe, a wyróżniać mają ją dobrze wyposażone obiekty służące działalności kulturalnej, sportowej i wypoczynkowej. Wieś ma być bezpieczna, estetyczna i dająca utrzymanie dla rodzin z pracy w rolnictwie.

Mieszkańcy wskazywali również na inne potrzeby takie jak: modernizacja zagospodarowania centrum wsi, utworzenie Uniwersytetu III wieku, odnowienie oznakowania i unowocześnienie atrakcji lokalnych m. in. Ścieżki historycznej, informacji turystycznej, modernizacja sceny z nagłośnieniem na imprezy plenerowe gdzie odbywa się m. in. Święto sękacza, Utworzenie lub modernizacja parkingów, ścieżki rowerowej. Dobrym pomysłem byłoby odbudowa szpitala Joannitów i budowy pomnika „Sękacza”. W związku z istniejącymi jeszcze na terenie wsi nie wykorzystanymi przestrzeniami publicznymi należałoby je zagospodarować.

Poniżej odpowiedzi, wg gradacji od najważniejszej cechy według respondentów.

Co ma ją wyróżniać?	<ul style="list-style-type: none"> > dobrze wyposażone obiekty służące działalności kulturalnej, sportowej i wypoczynkowej > estetyka zabudowy i posesji z zachowaniem tradycyjnego układu zabudowy > aktywność mieszkańców > kultywowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego- > zintegrowana społeczność > godne życie mieszkańców
Jakie ma pełnić funkcje?	<ul style="list-style-type: none"> > kulturalno - oświatowe > turystyczne > rolnicze
Jacy mają być mieszkańcy?	<ul style="list-style-type: none"> > aktywni > identyfikujący się z miejscowością > przedsiębiorczy

	<ul style="list-style-type: none"> > wykształceni > dbający o zachowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego > wykorzystanie swoich umiejętności i tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze kultury
Co ma dać utrzymanie?	<ul style="list-style-type: none"> > praca w rolnictwie > działalność gospodarcza (sektor handlu i usług) > leśnictwo > agroturystyka > turystyka > godny dojazd do większych ośrodków
W jaki sposób mają być rozwiązywane problemy?	<ul style="list-style-type: none"> > współpraca z Urzędem Gminy > dyskusje na zebraniach wiejskich > pomoc sąsiedzka > współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej > częstsze autobusy > subwencje, dotacje
Jak ma wyglądać nasza wieś?	<ul style="list-style-type: none"> > bezpieczna > estetyczna > atrakcyjna > wyróżniająca się na tle innych miejscowości > kultywowaniem tradycji
Jakie obyczaje i tradycje mają być u nas pielęgnowane i rozwijane?	<ul style="list-style-type: none"> > Święto sękacza > tradycjami i obrzędami > związane z historią, (Obrzędy w kościele-adwent, Boże Narodzenie, Wielkanoc)
Jak mają wyglądać mieszkania i obejścia?	<ul style="list-style-type: none"> > estetyczne i czyste > funkcjonalne > stanowiące całość architektoniczną > atrakcyjne
Jaki ma być stan otoczenia i środowiska?	<ul style="list-style-type: none"> > dostosowany do potrzeb mieszkańców > funkcjonalny > ekologiczny > atrakcyjny
Jakie ma być rolnictwo?	<ul style="list-style-type: none"> > zapewniające warunki utrzymania

	<ul style="list-style-type: none"> > nowoczesne > nieuciążliwe dla środowiska > ekologiczne
Jakie mają być powiązania komunikacyjne?	<ul style="list-style-type: none"> > dostosowane do potrzeb mieszkańców > autobusowe > bezpieczne drogi
Co zaproponujemy dzieciom i młodzieży?	<ul style="list-style-type: none"> > aktywny udział w życiu kulturalno-oświatowym i sportowym > bezpłatne zajęcia pozalekcyjne > korzystanie z nowoczesnie wyposażonej świetlicy i biblioteki > bezpłatny powszechny dostęp do Internetu > aktywność obywatelską > poznawanie świata

>

> 8. Zestawienie i opis priorytetów, celów i programów

Priorytet I. Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej

Cele:

- Podniesienie atrakcyjności turystycznej wsi,
- Zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych mieszkańców,
- Kulturowanie dawnych zwyczajów i tradycji,
- Integracja społeczności wiejskiej,
- Wzrost poziomu sprawności fizycznej mieszkańców,
- Podniesienie standardu życia mieszkańców wsi, poprawa atrakcyjności zamieszkania,
- Nieskrępowany dostęp do wiedzy i informacji dla wszystkich mieszkańców,
- Poprawa estetyki i wyglądu wsi.

Zadania:

- 1.1. Doposażenie i unowocześnienie świetlicy wiejskiej i filii bibliotecznej,
- 1.2. Organizacja miejsca spotkań i rekreacji społeczności wiejskiej,
- 1.3. Organizacja Punktu Aktywności Seniorów,
- 1.4. Modernizacja i doposażenie placu zabaw,
- 1.5. Modernizacja boiska trawiastego,
- 1.6. Modernizacja boiska gruntowego,
- 1.7. Zagospodarowanie zbiornika wodnego i terenów przyległych z przeznaczeniem na kąpielisko wiejskie i miejsce wypoczynku,

- 1.8. Adaptacja i wyposażenie obiektów przeznaczonych na cele publiczne i przystosowanie ich do funkcji powszechnie dostępnej, wiejskiej kawiarenki,
- 1.9. Adaptacja na cele publiczne niewykorzystanej części budynku po byłej remizie OSP i przystosowanie go do pełnienia funkcji „Galerii tradycji i kultury lokalnej”.
- 1.10. Modernizacja skweru zieleni w centrum wsi.
- 1.11. Wyznaczenie ścieżek rowerowych i pieszych w Żytkiejmach i okolicach.

Priorytet II. Odnowienie zabytków, w tym zabytkowych obiektów architektury sakralnej oraz oznaczenie zabytków i miejsc historycznych

Cele:

- Ochrona klimatu i krajobrazu kulturowego wsi, w tym wartości historycznych Żytkiejm,
- Zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności oraz promocja dziedzictwa kulturowego poprzez odnowienie kościoła parafialnego w Żytkiejmach,
- Zabezpieczenie zabytkowych cmentarzy przed zniszczeniem,
- Nadanie zabytkowym cmentarzom właściwej rangi społecznej i edukacyjnej wynikającej z ich dziedzictwa kulturowego i historycznego,
- Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego zabytkowych obiektów architektury sakralnej.

Zadania:

- 2.1. Odnowienie cmentarzy w Żytkiejmach,
- 2.2. Remont kościoła i plebani w Żytkiejmach,
- 2.3. Konserwacja i unowocześnienie ścieżki historycznej na terenie miejscowości.

Priorytet III. Rozwój i rozbudowa infrastruktury technicznej

Cele:

- Poprawa standardu życia i pracy na wsi,
- Wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej,
- Wzrost funkcji mieszkalnej,
- Poprawa stanu środowiska naturalnego,
- Zwiększenie bezpieczeństwa na drodze, również w odniesieniu do dzieci i młodzieży.

Zadania:

- 3.1. Renowacja ciągu pieszego wraz z uporządkowaniem otaczających terenów zielonych przy ulicy Plac Wolności,
- 3.2. Modernizacja nawierzchni dróg gminnych,
- 3.3. Uzupełnienie oświetlenia ulicznego na terenie wsi,
- 3.4. Budowa publicznego parkingu w centrum wsi, przy kościele parafialnym.
- 3.5. Budowa i modernizacja chodników.

Priorytet IV. Wzrost przedsiębiorczości oraz wyrównywanie szans na rynku pracy

Cele:

- Zwiększenie dochodów mieszkańców,
- Zwiększenie wykorzystania funduszy Unii Europejskiej przez mieszkańców wsi,
- Aktywizacja postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców,
- Tworzenie warunków sprzyjających do rozwoju funkcji turystycznej miejscowości,
- Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.

Zadania:

4.1. Szkolenia z zakresu:

- Zakładania, prowadzenia i finansowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Priorytet V. Rolnictwo

Cele:

- Poprawa kultury produkcji rolnej i rozwój rolnictwa ekologicznego,
- Zwiększenie potencjału sektora rolnego
- Ochrona środowiska naturalnego
- Dywersyfikacja źródeł dochodów gospodarstw.

Zadania:

5.1. Szkolenia zawodowe dla osób pracujących w rolnictwie,

5.2. Modernizacja gospodarstw rolnych,

5.3. Powstawanie grup producentów rolnych,

5.4. Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej i reorientacja zawodowa,

5.5 Sieciowanie produkcji tradycyjnej.

9. Harmonogram wdrażania planu wraz z kosztorysem

Lp.	Rodzaj działania	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1.1	Doposażenie świetlicy wiejskiej i biblioteki.	0	40000	0	60000	0	40000	0
1.2	Organizacja miejsca spotkań i rekreacji społeczności wiejskiej.	0	0	150000	0	0	0	0
1.3	Organizacja Punktu Aktywności Seniorów	15000	250000	40000	40000	40000	40000	40000
1.4	Modernizacja i doposażenie placu zabaw.	0	0	0	155000	0	0	0
1.5	Modernizacja boiska trawiastego.	0	0	0	83500	0	0	0
1.6	Modernizacja boiska gruntowego.	0	0	0	50000	0	0	0
1.7	Zagospodarowanie zbiornika wodnego i terenów przyległych z przeznaczeniem na kąpielisko wiejskie i miejsce wypoczynku.	0	2.000.000	5.510.000	10000	10000	10000	10000
1.8	Adaptacja i wyposażenie obiektów z przeznaczeniem na wiejską kawiarenkę.	0	0	0	0	150000	5000	5000
1.9	Adaptacja na cele publiczne budynku po byłej remizie OSP i przystosowanie go do pełnienia funkcji „Galerii tradycji i kultury lokalnej”.	150000	0	0	10000	0	0	0
1.10	Renowacja skweru zieleni w centrum wsi.	0	0	0	0	150000	0	0
2.1	Odnowienie cmentarzy w Żytkiejmach	0	20000	0	20000	0	20000	0
2.2	Remont Kościoła w Żytkiejmach	360000			0	0	0	0
2.3	Modernizacja ścieżki historycznej na obszarze miejscowości	0	20000	0	2000	5000	0	0
3.1	Renowacja ciągu pieszego wraz z uporządkowaniem otaczających terenów zielonych przy ulicy Plac Wolności	130000	0	100000	10000	0	10000	0

3.2	Modernizacja nawierzchni dróg gminnych,	0	100000	100000	3000000	100000	100000	0
3.3	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie miejscowości	0	0	0	50000	0	50000	0
3.4	Budowa publicznego parkingu w centrum wsi, przy kościele parafialnym.	0	0	100000	0	200000	0	0
4.1	Szkolenia z zakresu zakładania, prowadzenia i finansowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,							
5.1	Szkolenia zawodowe dla osób pracujących w rolnictwie,							
5.2	Modernizacja gospodarstw rolnych,							
5.3	Powstawanie grup producentów rolnych,							
5.4	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej i reorientacja zawodowa							
5.5	Sieciowanie produktu turystycznego	10000	5000	5000	3000	4000	3000	0

10. Karty zadań ujęte w Planie Odnowy Miejscowości

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjne
ZADANIE 1.1	Doposażenie świetlicy wiejskiej i biblioteki
Opis stanu istniejącego	<p>W Żytkiejmach Świetlica i Filia Biblioteczna znajduje się w tym samym budynku przy ulicy 1-go Maja 2 (świetlica wiejska zajmuje parter, a biblioteka pierwsze piętro). Budynek jest w kształcie prostopadłościanu, nakryty dachem dwuspadowym o jednakowych połaciach z dobudowanym wiatrołapem od strony południowej. Władze gminy przy pomocy własnych środków poczyniły część prac modernizacyjnych w obiekcie. Obiekt posiada nową stolarkę okienną i drzwiową, instalację CO, instalację elektryczną. Świetlica wyposażona jest w wyjście ewakuacyjne oraz podjazd dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>Do pełnego wykorzystania obiektu niezbędna jest modernizacja budynku, zwłaszcza w bibliotece, polegająca na dostosowaniu obiektu do standardów bezpieczeństwa i poprawa jego funkcjonalności. Aby pobudzić aktywność kulturalną, twórczą i sportową mieszkańców należy wyposażyć świetlicę wiejską w dodatkowy sprzęt i urządzenia, a przed wyjściem ewakuacyjnym (od strony miejsca spotkań) ułożyć kostkę brukową umożliwiającą prezentację twórczości lokalnej szerszemu audytorium. Dostosowanie odpowiedniego oświetlenia w świetlicy. Obecne jest nieodpowiednie dla prowadzenia zajęć i ich uczestników. Trwałość budynku zapewni opaska betonowa otaczająca budynek. Prace modernizacyjne i wyposażenie świetlicy wiejskiej przyczynią się do rozwoju kulturalno-edukacyjnego oraz aktywności sportowej całej społeczności. Rozszerzy się tym samym oferta spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Żytkiejm</p>
Prace planowane w ramach projektu	<p>1. Modernizacja świetlicy wiejskiej w opaskę betonową wokół budynku, taras wraz z zadaszeniem, modernizacja ciągu pieszego wokół budynku – łączącego wejścia do pomieszczeń świetlicy i biblioteki. Uzasadnienie: pozwoli to na bezpieczne korzystanie z budynku. Budowa tarasu od strony dodatkowych drzwi, umożliwi organizację imprez na wolnym powietrzu, również przy niesprzyjających warunkach atmosferycznych oraz wygląda nieestetycznie</p> <p>2. Wyposażenie świetlicy wiejskiej w sprzęt niezbędny do poprawy muzycznej aktywności mieszkańców, w tym sprzęt nagłaśniający oraz sprzęt muzyczny i kinowo – prezentacyjny. Uzasadnienie: w Żytkiejmach dynamicznie rozwija się działalność zespołów muzycznych, chór „zza lasu”, zespół muzyczny przy OSP Żytkiejmy. Odbywają się liczne festyny i imprezy, do których sprzęt ten jest niezbędny. Zakup sprzętu kinowego pozwoli na rozszerzenie oferty świetlicy.</p> <p>3. Wyposażenie świetlicy wiejskiej w sprzęt do ćwiczeń siłowych Uzasadnienie: w Żytkiejmach istnieją ograniczone możliwości w zakresie uprawiania sportu poza formami plenerowymi. Wyposażenie świetlicy w sprzęt do ćwiczeń umożliwi mieszkańcom uprawianie sportu przez cały rok, bez względu na porę roku czy warunki atmosferyczne.</p>

	<p>Tym samym pozytywnie przyczyniając się do krzewienia kultury fizycznej na terenie miejscowości, a osobom starszym poprawienie sprawności ruchowej.</p> <p>4. Modernizacja oświetlenia w świetlicy</p> <p>Uzasadnienie: Oświetlenie jest niedostosowane do warunków technicznych pomieszczeń. Odpowiednie oświetlenie dostosowane do warunków i potrzeb pozwoli na większy komfort użytkowników świetlicy i jej pracowników</p> <p>W ramach Projektu przewidziane są następujące działania</p> <p>(w każdym zawierają się materiały, robocizna i narzędzia):</p> <ul style="list-style-type: none"> > rolety do okien koszt 10000 zł > opaski betonowe, chroniące obiekt przed erozją budynku, koszt 20000 zł. > Zakup zestawu oświetleniowego: koszt, 25000 szt. > Zakup zestawu nagłaśniającego: kolumny 4 szt., wzmacniacz 1 szt., mikser x 1 szt. statywy. 3 szt., mikrofony x 3 szt., koszt 10000 zł > zakup sprzętu do ćwiczeń siłowych, koszt 15000 zł <p>Zakup sprzętu kinowego koszt, 60000 zł</p>
Beneficjenci ostateczni	<ul style="list-style-type: none"> > Mieszkańcy Żytkiejm > Turyści
Cel	<ul style="list-style-type: none"> > Zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych mieszkańców, > Integracja społeczności wiejskiej,
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjne
ZADANIE 1.2	Organizacja miejsca spotkań społeczności wiejskiej
Opis stanu istniejącego	W Żytkiejmach nie ma wyznaczonego stałego miejsca wypoczynku i rekreacji mieszkańców na wolnym powietrzu. Najczęściej wykorzystywanym miejscem do organizacji imprez wiejskich jest boisko o nawierzchni gruntowej przy sali gimnastycznej oraz plac przy Ośrodku Zdrowia. Równie atrakcyjnym miejscem byłby teren, przy którym umiejscowiona jest świetlica i biblioteka wiejska oraz budynek OSP wraz z przestrzenią publiczną położoną tuż za starą remizą. Tworzyłoby to swego rodzaju kompleks. Ze względu na usytuowanie tych instytucji, w tej części wsi mieszkańcy prowadzą życie kulturalne uczestnicząc w różnorodnych formach aktywności. Naturalnym jest, że miejsce to mogłoby być również wykorzystywane jako miejsce spotkań i wypoczynku mieszkańców. Organizacja tego miejsca poprawi estetykę wsi przyczyniając się do rozwoju funkcji turystycznej. Zakup płatków ochronnych pozwoli na bezpieczną organizację imprez masowych, które będą miały miejsce w Żytkiejmach
Prace planowane w ramach projektu	<ul style="list-style-type: none"> - wyrównanie i utwardzenie terenu, koszt 5000 zł - organizacja trawnika, koszt 5000 zł - zakup ok. 20 ławek, koszt 25000 zł - zakup ok. 8 stołów, koszt 20000 zł - Zakup płatków ochronnych, - koszt 70.000zł - wykonanie chodników, zatok z kostki brukowej, - zakup linarium 25000 zł
Beneficjenci ostateczni	<ul style="list-style-type: none"> > Mieszkańcy Żytkiejm > Turyści
Cel	<ul style="list-style-type: none"> > Integracja społeczności wiejskiej, > Zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych mieszkańców, > Integracja społeczności wiejskiej, > Poprawa estetyki i wyglądu wsi.
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej
ZADANIE 1.3	Organizacja Punktu Aktywności Seniorów
Opis stanu istniejącego	<p>Wśród mieszkańców Żytkiej bardzo duży udział stanowią osoby powyżej 60 roku życia. Odsetek ten z roku na rok będzie rósł, ponieważ społeczeństwo na wsi starzeje się. Seniorzy, często będący osobami samotnymi, borykającymi się z różnymi problemami natury psychicznej, emocjonalnej i fizycznej potrzebują wsparcia.</p> <p>Z myślą o potrzebach osób starszych we wsi powinien powstać Punkt Spotkań Seniorów, w którym mogliby oni spędzać wspólnie czas angażując się w różne przedsięwzięcia (np. warsztaty, zajęcia, spotkania z psychologami, dietetykami, lekarzami), uczestniczyć wspólnie w wydarzeniach (np. imprezach, spacerach, wycieczkach, wyjazdach do kina, teatru).</p> <p>Spotkania miałyby miejsce kilka razy w tygodniu w świetlicy wiejskiej. Układanie programu zajęć, organizacja spotkań oraz opieka nad grupą wymagałby zatrudnienia pracownika.</p>
Prace planowane w ramach projektu	<ul style="list-style-type: none"> - wynagrodzenie pracownika prowadzącego Punkt Aktywności Seniorów 20.000 zł/rocznie - wynagrodzenie specjalistów prowadzących zajęcia, warsztaty, spotkania - 10.000 zł/rocznie - organizacja wyjazdów - 10.000 zł/rocznie - wyposażenie sali w sprzęty, materiały, pomoce - 155.000 zł - koszty utrzymania pomieszczenia - 10.000 zł/rocznie
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiej - osoby starsze
Cel	> Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych poprzez aktywne zagospodarowanie czasu i udzielanie wsparcia w ramach działań Punktu Aktywności Seniorów.
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej
ZADANIE 1.4	Modernizacja placu zabaw przy Szkole Podstawowej
Opis stanu istniejącego	Boisko o nawierzchni mineralnej ogrodzone, wykorzystywane obecnie jako plac zabaw dla dzieci. Boisko wyposażone w wielofunkcyjny zestaw zabawowy, huśtawki, karuzele i sprężynowce. Nawierzchnia amortyzująca ewentualne upadki na placu wykonana ze żwirku zaokrąglonego. Ogrodzenie obiektu wymaga podwyższenia i uzupełnienia. Brakuje ławek oraz oświetlenia obiektu. Utworzenie Miasteczka Ruchu drogowego
Prace planowane w ramach projektu	Prace planowane w ramach projektu: Na placu niezbędna jest wymiana ogrodzenia i ustawienie ławek. Wskazane jest również uzupełnienie placu o nowe elementy zabawowe, co uatrakcyjni miejsce zabaw i wypoczynku dzieci i opiekunów. Zakres prac: - wymiana ogrodzenia; koszt 15000 zł - zakup ławek; koszt 10000 zł - wykonanie oświetlenia; koszt 10000 zł - doposażenie placu zabaw; koszt 20000 zł - Utworzenie Miasteczka Ruchu drogowego; koszt 100.000
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiej > Turyści
Cel	> Zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych mieszkańców, > Wzrost poziomu sprawności fizycznej mieszkańców,
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej
ZADANIE 1.5	Modernizacja boiska trawiastego
Opis stanu istniejącego	Boisko trawiaste, przeznaczone do gry w piłkę nożną wymaga niezbędnych nakładów inwestycyjnych w przypadku potrzeby wykorzystania na potrzeby rozgrywek ligowych lub utworzenia miasteczka ruchu drogowego.
Prace planowane w ramach projektu	Niezbędna jest renowacja murawy, zakup bramek (umocowanie i konstrukcja obecnie wykorzystywanych stanowi zagrożenia dla zdrowia i życia użytkowników boiska). Wielofunkcyjny charakter obiektu nadałoby utworzenie bieżni tartanowej wokół boiska umożliwiającej rozwój dyscyplin sportowych związanych z bieganiem. Należałoby wymienić ogrodzenie wokół obiektu kompletując i dostosowując do wymaganej wysokości. Dla zapewnienia właściwego komfortu zawodników oraz kibiców konieczne jest wyposażenie obiektu w ławeczki, zadaszoną wiatę dla zawodników oraz oświetlenie. Zakres prac: <ul style="list-style-type: none"> - wyrównanie i przygotowanie terenu 2000 m², koszt 15000 zł - wymiana murawy 200 m², koszt 10000 zł - montaż bieżni o nawierzchni tartanowej 60 m, koszt 20000 zł - zakup i montaż bramek 2 szt., koszt 7000 zł - zakup i montaż siatki ogrodzeniowej wokół obiektu 80 m, koszt 20000 zł - zakup i montaż ławek - 50 szt., koszt 10000 zł - zakup sprzętu sportowego, w tym piłek, koszt 1500 zł - zakup i instalacja słupów oświetleniowych 4 szt. koszt 8500 zł
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiej > Turyści
Cel	> Zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych mieszkańców, > Wzrost poziomu sprawności fizycznej mieszkańców,
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej
ZADANIE 1.6	Modernizacja boiska gruntowego
Opis stanu istniejącego	Boisko o nawierzchni gruntowej. Charakter występującej nawierzchni całkowicie dyskwalifikuje obiekt do wykorzystania go do bezpiecznego uprawiania sportu oraz znacznie ogranicza funkcję obiektu w niesprzyjających warunkach atmosferycznych. Miętkość podłoża oraz znajdujące się w nim zanieczyszczenia (kamienie, odpady m.in. szklane i inne) stwarzają znaczne zagrożenie urazami (obtarcia, stłuczenia, złamania). Umocowanie oraz budowa konstrukcyjna bramek stwarza
	istotne zagrożenia dla użytkowników. Brakuje ławek, oświetlenia oraz ogrodzenia. Usytuowanie przy sali sportowej determinuje rozwój funkcji sportowej obiektu. Niezbędne są tu jednak pilne prace inwestycyjne, które umożliwią bezpieczne wykorzystanie boiska do rozwoju sportu amatorskiego na terenie Żytkiej. W tym celu należałoby wyłożyć nawierzchnię boiska nowoczesnym tartanem. Wielofunkcyjny charakter obiektu nadałoby utworzenie tartanowej bieżni o dł. 200 m oraz
Prace planowane w ramach projektu	Należałoby wyłożyć nawierzchnię boiska nowoczesnym tartanem. Zakupić bramki, nowoczesne słupy do koszykówki, wyposażyć obiekt w ogrodzenie, ławeczki, oświetlenie. Zakres prac: - wyrównanie i przygotowanie terenu 600 m ² , koszt 15000 zł - montaż nawierzchni tartanowej m ² , koszt 7000 zł - zakup i montaż koszy do koszykówki 2 szt., koszt 5000 zł
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiej > Turyści
Cel	> Zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych mieszkańców, > Wzrost poziomu sprawności fizycznej mieszkańców.
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej
ZADANIE 1.7	Zagospodarowanie zbiornika wodnego i terenów przyległych z przeznaczeniem na kąpielisko wiejskie i miejsce wypoczynku.
Opis stanu istniejącego	Jedynym akwem wodnym na terenie miejscowości jest staw młyński, który pełni funkcję zwyczajowego miejsca spotkań i rekreacji mieszkańców. Teren wokół stawu wymaga zagospodarowania. Brakuje tu bowiem wydzielonego miejsca na plażę, a także niezbędnej infrastruktury rekreacyjnej (m.in. pomostu, wiat, stolików, ławek) oraz stołu do tenisa stołowego na wolnym powietrzu, który posłuży mieszkańcom do organizacji zawodów w tej dyscyplinie sportu. Dno stawu jest pokryte mułem. Możliwe jest utwardzenie fragmentu dna i przystosowanie akwenu do pełnienia funkcji kąpieliska wiejskiego. Zagospodarowanie stawu przyczyni się do poprawy estetyki wsi.
Prace planowane w ramach projektu	- utwardzenie fragmentu dna stawu, wyczyszczenie stawu, budowa pomostu, zakup i montaż wiat wypoczynkowych, zakup i montaż stolików, ławek, innych elementów małej infrastruktury – koszt 7.500.000zł - roczne utrzymanie terenu 10.000zł
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiem > Turyści
Cel	> Zaspokojenie potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych mieszkańców, > Podniesienie atrakcyjności turystycznej wsi, > Poprawa estetyki i wyglądu wsi
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej
ZADANIE 1.8	Adaptacja i wyposażenie obiektów przeznaczonych na cele publiczne i przystosowanie ich do funkcji powszechnie dostępnej, wiejskiej kawiarenki internetowej.
Opis stanu istniejącego	<p>Problem z powszechnym dostępem do sieci internetowej związany jest z sytuacją ekonomiczną mieszkańców, a istniejący w Filii Bibliotecznej punkt dostępu do Internetu nie spełnia wszystkich potrzeb mieszkańców w tym zakresie. Obecnie funkcjonujące 5 stanowisk komputerowych to za mało w odniesieniu do potrzeb mieszkańców związanych z organizowaniem szkoleń informatycznych i innych z wykorzystaniem sprzętu komputerowego, działalnością kół zainteresowań, dodatkowych zajęć informatycznych dla młodzieży, warsztatów, zajęć z języka angielskiego z wykorzystaniem komputerów itp. Świetlica posiada jedno stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu.</p>
Prace planowane w ramach projektu	<p>W celu zapewnienia bardziej powszechnego dostępu do sieci internetowej, szczególnie dla bezrobotnych, jak też dzieci i młodzieży, niezbędne są dodatkowe stanowiska np. w ramach kawiarenki internetowej w świetlicy i bibliotece. Możliwa jest też adaptacja pomieszczeń na kawiarenkę, przy Parafii Rzymsko - Katolickiej pw. Św. Michała Archanioła w Żytkiejmach, które parafia udostępni na cele publiczne. Niezbędne są jednak prace modernizacyjne i zakup sprzętu komputerowego.</p> <ul style="list-style-type: none"> - przystosowanie budynku, koszt 16000 zł - przygotowanie posadzki 100 m², koszt 20000 zł, - montaż okien i drzwi 8 szt., koszt 10000 zł, - doprowadzenie sieci komputerowej i elektrycznej, koszt 2000 zł, - malowanie ścian wewnętrznych, koszt 3000 zł, - zakup 10 szt. stołów (biurek), koszt 3000 zł, - zakup 40 szt. krzeseł, koszt 6000 zł, - zakup wyposażenia, koszt 900000,
Beneficjenci ostateczni	<ul style="list-style-type: none"> > Mieszkańcy Żytkiejm > Turyści
Cel	> Adaptacja i wyposażenie obiektów przeznaczonych na cele publiczne i przystosowanie ich do funkcji powszechnie dostępnej, wiejskiej kawiarenki internetowej,
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej
ZADANIE 1.9	Adaptacja na cele publiczne budynku po byłej remizie OSP i przystosowanie go do pełnienia funkcji „Galerii tradycji i kultury lokalnej”.
Opis stanu istniejącego	Mieszkańców Żytkiejm charakteryzuje znaczna aktywność w kierunku kultywowania tradycji i kultury. Działające w miejscowości instytucje kultury i organizacje pozarządowe pozyskały znaczne środki i zrealizowały szereg wartościowych projektów, które przyczyniły się do odtworzenia dawnych tradycji i obyczajów związanych z dziedzictwem kulturowym wsi. W celu dalszego propagowania działań kultywujących dorobek wsi w części drewnianego, historycznego budynku po dawnej remizie OSP powstało Ekomuzeum „Żytkiejmski Trójstyk”. W jednym zaadoptowanym na ten cel pomieszczeniu prezentowane są zarówno historyczne jak i współczesne wyroby rękodzielnicze stworzone w oparciu o tradycyjne metody produkcji, stare zdjęcia i dawne narzędzia używane w gospodarstwach domowych. Ekomuzeum stwarza możliwość prowadzenia warsztatów rękodzielniczych. Tworzenie oraz promocja wyrobów regionalnych i tradycyjnych jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i realizację założeń II filaru Wspólnej Polityki Rolnej. Zaangażowanie mieszkańców wsi w tworzenie wyrobów i potraw związanych z regionem przyczyni się on do zróżnicowania zatrudnienia na obszarach wiejskich tworząc na pozarolnicze źródła utrzymania oraz zwiększy dochody producentów. Ma to ogromne znaczenie, w szczególności dla mieszkańców Żytkiejm, obszaru o niekorzystnych warunkach gospodarowania, a jednocześnie odległego od głównych miast i centrów rozwoju, gdyż zapobiega wyludnianiu się tych terenów. Za sprawą systemu produkcji i promocji produktów regionalnych i tradycyjnych chroni się także dziedzictwo kulturowe wsi, co w dużym stopniu przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich i rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej. Dalsza adaptacja budynku pozwoli na wzmocnienie i rozwój działań mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego i edukację regionalną i większą ofertę
Prace planowane w ramach projektu	- Adaptacja budynku poprzez modernizację i dostosowanie do stanu używalności, koszt 100000 zł, - zakup wyposażenia, koszt 12000 zł,
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiejm > Turyści
Cel	> Podniesienie atrakcyjności turystycznej wsi, > Kultywowanie dawnych zwyczajów i tradycji,
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET I	Modernizacja i rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej
ZADANIE 1.10	Zagospodarowanie skweru zieleni w centrum wsi.
Opis stanu istniejącego	W Żytkiemach brakuje parku lub innego skweru zieleni, który pełniłby funkcję rekreacyjno-wypoczynkową i byłby miejscem spotkań mieszkańców. W centrum miejscowości, w pobliżu budynku świetlicy wiejskiej, znajduje się niezagospodarowana działka gminna, porośnięta trawnikiem, którą można by zaadoptować na takie cele. Prace powinny objąć zaprojektowanie i nasadzenie roślinności (drzewa, krzewy, byliny, rośliny okrywowe), budowę alejek, postawienie ławek, innych urządzeń małej architektury uatrakcyjniających skwer, a także ogrodzenie terenu w szczególności od strony drogi asfaltowej. Zagospodarowany skwer byłby miejscem chętnie odwiedzanym przez młodzież, osoby starsze, czy rodziny z dziećmi. Drugim takim miejscem jest teren położony tuż za byłą remizą OSP, obecnie EkoMuzeum. Ze względu na znajdującą się obok świetlicę i bibliotekę stanowiłoby to rekreacyjny kompleks
Prace planowane w ramach projektu	- projekt architektoniczny - 10.000 zł prace budowlane (alejki, ławki, ogrodzenie, mała architektura, nasadzenia roślin) - 140.000 zł
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiem - Turyści
Cel	> > Zapewnienie miejsca rekreacji i spotkań na wolnym powietrzu w centrum wsi dla mieszkańców oraz turystów.
Źródła finansowania	> PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET II	Odnowienie zabytków, w tym zabytkowych obiektów architektury sakralnej oraz oznaczenie zabytków i miejsc historycznych
ZADANIE 2.1	Odnowienie cmentarzy w Żytkiejmach
Opis stanu istniejącego	W Żytkiejmach znajduje się kilka cmentarzy grzebalnych założonych w XIX wieku, które zasługują aby objąć je ochroną i czcią. Cmentarze położone są na wzgórzach, niektóre wpisane są do rejestru zabytków. Często porośnięte są wysoką trawą i krzewami. Na każdym z nich znajduje się od kilkunastu do kilkudziesięciu grobów, w większości w złym stanie. Miejsce spoczynku porastają rośliny charakterystyczne dla ówczesnych cmentarzy. Obszary cmentarne wymagają pilnego uporządkowania i odnowienia. Celem projektów będzie ocalenie cmentarzy od zapomnienia.
Prace planowane w ramach projektu	Zakres prac: - oczyszczenie terenu z nieczystości, koszt 10000 zł, - oczyszczenie i renowacja 50 szt. płyt nagrobnych, koszt 25000 zł, - uporządkowanie roślinności cmentarnej, koszt 5000 zł, - ogrodzenie terenu koszt 20000 zł,
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiejm > Turyści
Cel	> Zabezpieczenie zabytkowych cmentarzy przed zniszczeniem, > Nadanie zabytkowym cmentarzom właściwej rangi społecznej i edukacyjnej. wynikającej z ich dziedzictwa kulturowego i historycznego,
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET II	Odnowienie zabytków, w tym zabytkowych obiektów architektury sakralnej oraz oznaczenie zabytków i miejsc historycznych
ZADANIE 2.2	Remont kościoła w Żytkiejmach
Opis stanu istniejącego	Kościół rzymsko - katolicki pw. Św. Michała, murowany z około 1580 roku, przebudowany w 1879 roku. Kościół usytuowany jest na wysokiej skarpie nad stawem młyńskim. Z przedwojennego wyposażenia zachował się fragment ołtarza, ambona i organy. Obiekt znajduje się w średnim stanie technicznym i wymaga odnowienia witraży, schodów wejściowych oraz termomodernizacji budynku i stropu.
Prace planowane w	Zakres prac: Remont kościoła w Żytkiejmach w tym:
ramach projektu	<ul style="list-style-type: none"> - termomodernizacja elementów budynku kościoła i plebanii - wymiana schodów wejściowych z podjazdem dla niepełnosprawnych
Beneficjenci	> Mieszkańcy Żytkiejm
ostateczni	> Turyści
Cel	<ul style="list-style-type: none"> > Zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności, > Promocją dziedzictwa kulturowego poprzez odnowienie kościoła
Źródła	Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, KPO, środki własne środki własne Parafii
finansowania	

PRIORYTET II	Odnowienie zabytków, w tym zabytkowych obiektów architektury sakralnej oraz oznaczenie zabytków i miejsc historycznych
ZADANIE 2.3	Modernizacja ścieżki historycznej na obszarze miejscowości
Opis stanu istniejącego	<p>Żytkiejmy to miejscowość o bogatej i interesującej historii, której ślady znajdujemy na niemalże każdym kroku. Znaczna ilość obiektów zabytkowych, w tym obiektów wpisanych do rejestru zabytków, które przetrwały próbę czasu i zmagania I i II wojny światowej stanowi atrakcję turystyczną miejscowości. Należy podjąć działanie w kierunku wyeksponowania miejsc i obiektów zabytkowych oraz związanych z nimi historią ludzi, którzy żyli w tym miejscu.</p> <p>W tym celu pojawiła się inicjatywa utworzenia na terenie Żytkiejm ścieżki historycznej i oznaczenia miejsc związanych z historią. Realizacja zadania wpłynęła na zwiększenie świadomości historycznej mieszkańców i stanowi atrakcję dla turystów. Obecnie ścieżka wymaga modernizacji i unowocześnienia. Realizacji przedsięwzięcia podejmie się Grupa Odnowy Wsi, która w działania zaangażuje również lokalne społeczeństwo. Mieszkańcy podczas zebrania wiejskiego wspólnie zdecydują o wyborze przedsięwzięcia do realizacji. Mieszkańcy zaangażują się w zbieranie starych zdjęć i informacji od osób starszych czy też różnych publikacji dotyczących miejscowości. Grupa Odnowy Wsi podda też konsultacjom szlak ścieżki i elementy, które należy zaktualizować, i które należałoby odnowić.</p>
Prace planowane w ramach projektu	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie, wykonanie i montaż 11 tablic informacyjnych przy obiektach zabytkowych. koszt 20000 zł, - zagospodarowanie terenu wokół tablic, koszt 7000zł
Beneficjenci ostateczni	<ul style="list-style-type: none"> > Mieszkańcy Żytkiejm > Turyści
Cel	> Ochrona klimatu i krajobrazu kulturowego wsi, w tym wartości historycznych Żytkiejm,
Źródła finansowania	Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET III	Rozwój i rozbudowa infrastruktury technicznej
ZADANIE 3.1	Renowacja ciągu pieszego wraz z uporządkowaniem otaczających terenów zielonych przy ulicy Plac Wolności
Opis stanu istniejącego	Przy ulicy Plac Wolności, pomiędzy centralnym skrzyżowaniem wsi a budynkiem świetlicy wiejskiej i biblioteki oraz siedzibą OSP prowadzi aleja spacerowa o zniszczonej nawierzchni. Należałoby zmodernizować aleję i teren do niej przylegający, aby nadal pełniła swoją funkcję i poprawiała estetykę wsi w tym miejscu trakt pieszego (ciąg pieszego z polbruku) oraz uporządkować otaczający go trawnik. Realizacja inwestycji przyczyni się do podniesienia bezpieczeństwa drogowego w miejscowości oraz znacznie zwiększy atrakcyjność zamieszkania i turystyczną na obszarze miejscowości. Ustawienie tuż przy alejce ławek rzeźby sękacza pozwoli na wzmocnienie identyfikacji symbolu Żytkiejm jakim stał się sękacz. Na terenie tym powstanie również napis przestrzenny „Żytkiejmy”.
Prace planowane w ramach projektu	<ul style="list-style-type: none"> - wyrównanie i utwardzenie terenu, koszt 10000 zł, - zakup i naprawa/uzupełnienie kostki brukowej, koszt 25000zł, - zagospodarowanie terenów zielonych w otoczeniu, koszt 15000, - ustawienie symbolu Żytkiejm – rzeźby sękacza 100000 zł - napis przestrzenny – 100000 zł
Beneficjenci ostateczni	<ul style="list-style-type: none"> > Mieszkańcy Żytkiejm > Turyści
Cel	> Wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej,,
Źródła finansowania	Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027, KPO, środki własne

PRIORYTET III	Rozwój i rozbudowa infrastruktury technicznej
ZADANIE 3.2	Modernizacja nawierzchni dróg gminnych.
Opis stanu istniejącego	Przez Żytkiejmy przebiega droga wojewódzka Nr 651 relacji Gołdap - Szypliszki oraz droga powiatowa Nr 40424 Żytkiejmy - Skajzgiry. Drogi gminne: Nr 4021020 Żytkiejmy - Granica Państwa pokryte są nawierzchnią żwirową wymagającą nieustannych nakładów inwestycyjnych. Podczas przeprowadzonej ankiety otwartej wśród mieszkańców najwięcej osób (60 %) wskazało na potrzebę remontu dróg i ulic na obszarze całej miejscowości.
Prace planowane w ramach projektu	- wyrównanie 15 km dróg, koszt 700.000, - utwardzenie nawierzchni 15 km dróg, koszt 2.500.000, - uporządkowanie poboczy o długości 30 km, koszt 200.000,
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiejm > Turyści > Inwestorzy zewnętrzni
Cel	> Wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej, > Zwiększenie bezpieczeństwa na drodze, również w odniesieniu do dzieci i młodzieży
Źródła finansowania	Fundusze Wojewódzkiego Zarządu Dróg, Powiatowego Zarządu Dróg, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET III	Rozwój i rozbudowa infrastruktury technicznej
ZADANIE 3.3	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie miejscowości
Opis stanu istniejącego	Niedostateczne jest oświetlenie uliczne na obszarze miejscowości. Szczególnie w miejscach licznie zamieszkałych m.in. na osiedlu mieszkaniowym i innych ulicach. Brak oświetlenia sprawia, że wieczorami trudno jest dojść do posesji, zwiększa się tym samym dyskomfort mieszkańców tych rejonów wsi.
Prace planowane w ramach projektu	- wytyczenie punktów i przygotowanie terenu, koszt 6000 zł, - zakup i montaż 10 szt. latarni, koszt 50000 zł,
Beneficjenci	> Mieszkańcy Żytkiejm
Cel	> Zwiększenie bezpieczeństwa na drodze, również w odniesieniu do dzieci i młodzieży,
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET III	Rozwój i rozbudowa infrastruktury technicznej
ZADANIE 3.4	Budowa publicznego parkingu w centrum wsi, przy kościele parafialnym.
Opis stanu istniejącego	W miejscowości brakuje wystarczającej liczby miejsc parkingowych, szczególnie podczas imprez świeckich i uroczystościach kościelnych, gdy do Żytkiej przyjeżdżają mieszkańcy okolicznych miejscowości. Sytuację rozwiązałaby budowa publicznego parkingu w centrum wsi, przy kościele parafialnym. Grunt pod budowę parkingu, na cele publiczne przeznaczy Parafia Rzymsko - Katolicka PW. Św. Michała Archanioła w Żytkiejmach.
Prace planowane w ramach projektu	- utwardzenie terenu o obszarze 500 m ² , koszt 100.000, - budowa parkingu o nawierzchni asfaltowej i powierzchni 500 m ² , koszt 200000 zł
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiej > Turyści
Cel	> Zapewnienie dostatecznej ilości miejsc parkingowych dla okolicznych mieszkańców oraz turystów.
Źródła finansowania	PROW działanie Odnowa i Rozwój Wsi, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, środki własne

PRIORYTET IV	Wzrost przedsiębiorczości oraz wyrównywanie szans na rynku pracy
ZADANIE 4.1	Szkolenia z zakresu zakładania, prowadzenia i finansowania działalności gospodarczej
Opis stanu istniejącego	Struktura działalności gospodarczej na terenie miejscowości Żytkiejmy w przeważającej mierze opiera się na sektorze usługowym. Na terenie wsi działalność prowadzi 6 podmiotów usługowych w tym 3 w sektorze handlowym. Rozwój funkcji turystycznej, szczególnie w zakresie tworzenia obiektów turystyki wiejskiej, oferujących miejsca noclegowe dla przyjezdnych korzystających z atrakcji gminy, spowodowałby zwiększenie liczby firm prowadzących działalność około turystyczną. Do tego potrzebne są jednak działania ukierunkowane na pobudzenie postaw przedsiębiorczych mieszkańców.
Prace planowane w ramach projektu	Szkolenia realizowane w świetlicy wiejskiej w Żytkiejmach z zakresu: - zakładania i form prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, - finansowania działalności gospodarczej ze środków publicznych, w tym Unii Europejskiej,
Beneficjenci ostateczni	> Mieszkańcy Żytkiejm
Cel	> Aktywizacja postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców > Zwiększenie dochodów mieszkańców,
Źródła	> Fundusze Unii Europejskiej, środki własne

PRIORYTET V	Rolnictwo
ZADANIE 5.1	Szkolenia zawodowe dla osób pracujących w rolnictwie
Opis stanu istniejącego	W celu podniesienia jakości produkcji, rolnicy z Żytkiem powinni nieustannie wzbogacać wiedzę nt. kierunków rozwoju gospodarstw rolnych i możliwości pozyskania na te działania środków, zarówno krajowych jak i pochodzących z Unii Europejskiej.
Prace planowane w ramach projektu	Szkolenia dla osób zatrudnionych w rolnictwie prowadzone w świetlicy wiejskiej w Żytkiemach nt.: <ul style="list-style-type: none"> - organizacji i funkcjonowania grup producentów rolnych, - aktualnych regulacji prawnych dla sektora rolnego, - dopłat do paliwa rolniczego, - rent strukturalnych,- ochronie roślin, - zalesiania gruntów rolnych, - udzielania pożyczek na tworzenie stanowisk pracy, - nowych technologii w produkcji roślinnej na potrzeby przemysłowe - wykorzystania odnawialnych źródeł energii, - ubezpieczeń w rolnictwie, - praktycznego szkolenia z wykorzystania komputera i programów komputerowych w gospodarstwie rolnym, rachunkowości rolnej, kalkulacji rolniczych, - zasad opodatkowania w rolnictwie, - rolnictwa ekologicznego, - zasad finansowania działalności rolniczej ze funduszy unijnych.
Beneficjenci ostateczni	> Rolnicy z gminy Dubeninki, w szczególności rolnicy z Żytkiem
Cel	> Poprawa kultury produkcji rolnej i rozwój rolnictwa ekologicznego
Źródła finansowania	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne

PRIORYTET V	Rolnictwo
ZADANIE 5.2	Modernizacja gospodarstw rolnych
Opis stanu istniejącego	Infrastruktura techniczna gospodarstw rolnych w Żytkiejmach wymaga modernizacji, by móc dostosować produkcję do wymogów dotyczących ochrony środowiska naturalnego, standardów sanitarnych, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz warunków utrzymania zwierząt. Niezbędne jest wsparcie inwestycyjne w gospodarstwach rolnych.
Prace planowane w ramach projektu	Modernizacja gospodarstw rolnych: 1. budowa, przebudowa, remont połączony z modernizacją obiektów służących do produkcji rolnej oraz przechowywania, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych lub sprzedaży bezpośredniej wraz z zakupem infrastruktury, 2. zakup i instalacja maszyn, wyposażenia do produkcji rolnej, przechowywania, uprawy, suszenia, magazynowania oraz przygotowania do sprzedaży, spełniających normy i standardy UE. 3. zakup gruntów rolnych i nieruchomości, 4. zakładanie i modernizację sadów i plantacji wieloletnich, w tym
	plantacji roślin ekologicznych, łącznie z ogrodzeniem i wyposażeniem w urządzenia techniczne, 5. budowa elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej.
Beneficjenci ostateczni	> Rolnicy z gminy Dubeninki, w szczególności rolnicy z Żytkiejm
Cel	> Poprawa kultury produkcji rolnej i rozwój rolnictwa ekologicznego
Źródła finansowania	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne

PRIORYTET V	Rolnictwo
ZADANIE 5.3	Powstawanie grup producentów rolnych
Opis stanu istniejącego	<p>Istotnym elementem dostosowywania się polskiego rolnictwa do wymogów gospodarki rynkowej jest organizacja rynku produktów rolnych i dostosowanie produkcji do wymagań odbiorcy pod względem jakości, ilości i asortymentu, z jednoczesnym stosowaniem zasad ochrony środowiska na wszystkich etapach produkcji, przechowywania i dystrybucji produktów rolnych. Wdrażane mechanizmy pozwalają rolnikom poprawiać ekonomiczną efektywność gospodarowania, a konsumentom zapewniają dobry jakościowo i stosunkowo tani produkt.</p> <p>W Żytkiemach nie ma na dzień dzisiejszy grup producentów rolnych w rozumieniu przepisów ustawy z 15 września 2000r. o grupach producentów rolnych. Rolnicy z Żytkiem mają małą wiedzę dotyczącą tej tematyki i możliwości jakie niosą ze sobą grupy producenckie (wspieranie grup w pierwszym okresie ich funkcjonowania, zarówno ze środków marszałka województwa warmińsko-mazurskiego jak i z funduszy unijnych).</p>
Prace planowane w ramach projektu	- tworzenie grup producentów rolnych.
Beneficjenci ostateczni	> Rolnicy z gminy Dubeninki, w szczególności rolnicy z Żytkiem
Cel	> Zwiększenie potencjału sektora rolnego
Źródła finansowania	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne

PRIORYTET V	Rolnictwo
ZADANIE 5.3	Powstawanie grup producentów rolnych
Opis stanu istniejącego	<p>Istotnym elementem dostosowywania się polskiego rolnictwa do wymogów gospodarki rynkowej jest organizacja rynku produktów rolnych i dostosowanie produkcji do wymagań odbiorcy pod względem jakości, ilości i asortymentu, z jednoczesnym stosowaniem zasad ochrony środowiska na wszystkich etapach produkcji, przechowywania i dystrybucji produktów rolnych. Wdrażane mechanizmy pozwalają rolnikom poprawiać ekonomiczną efektywność gospodarowania, a konsumentom zapewniają dobry jakościowo i stosunkowo tani produkt.</p> <p>W Żytkiemach nie ma na dzień dzisiejszy grup producentów rolnych w rozumieniu przepisów ustawy z 15 września 2000r. o grupach producentów rolnych. Rolnicy z Żytkiem mają małą wiedzę dotyczącą tej tematyki i możliwości jakie niosą ze sobą grupy producenckie (wspieranie grup w pierwszym okresie ich funkcjonowania, zarówno ze środków marszałka województwa warmińsko-mazurskiego jak i z funduszy unijnych).</p>
Prace planowane w ramach projektu	- tworzenie grup producentów rolnych.
Beneficjenci ostateczni	> Rolnicy z gminy Dubeninki, w szczególności rolnicy z Żytkiem
Cel	> Zwiększenie potencjału sektora rolnego
Źródła finansowania	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne

PRIORYTET V	Rolnictwo
ZADANIE 5.4	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej i reorientacja zawodowa
Opis stanu istniejącego	Mechanizmy rynkowe wymuszają zmiany strukturalne sektora rolnego w kierunku koncentracji produkcji w grupie o największym potencjale ekonomicznym. W przypadku gospodarstw niskotowarowych postępować będzie proces dywersyfikacji źródeł dochodu w kierunkach nierolniczych.
Prace planowane w ramach projektu	Szkolenia organizowane w ramach świetlicy wiejskiej: szkolenia z zakresu tworzenia firm i prowadzenia działalności gospodarczej oraz zasad korzystania ze wsparcia UE wsparcie inwestycji związanych z rozpoczęciem lub rozwojem działalności pozarolniczej przez rolników i członków ich rodzin, w
	dziedzinie: - usług dla rolnictwa lub leśnictwa, - usług dla ludności, - drobnej wytwórczości, - rzemiosła lub rękodzieła,
	W przypadku osób odchodzących z rolnictwa należy dostosowywać kwalifikacje zawodowe tych osób w kierunku potrzeb rynku pracy. Szczególną rolę w tym procesie odgrywają szkolenia i doradztwo zawodowe finansowane ze środków publicznych, w tym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.
Beneficjenci docelowi	> Rolnicy i domownicy ubezpieczeni w KRUS oraz osoby zatrudnione w rolnictwie.
Cel	> Dywersyfikacja źródeł dochodów gospodarstw.
Źródła finansowania	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne

PRIORYTET V	Rolnictwo
ZADANIE 5.5	Sieciowanie produktu turystycznego
Opis stanu istniejącego	Mechanizmy rynkowe wymuszają zmiany strukturalne sektora rolnego w kierunku koncentracji produkcji w grupie. Pozwala to wzmacniać proces dywersyfikacji źródeł dochodu w kierunkach nierolniczych.
Prace planowane w ramach projektu	Szkolenia organizowane w ramach świetlicy wiejskiej: szkolenia z zakresu tworzenia firm i prowadzenia działalności gospodarczej oraz zasad korzystania ze wsparcia UE wsparcie inwestycji związanych z rozpoczęciem lub rozwojem działalności pozarolniczej przez rolników i członków ich rodzin, w dziedzinie: drobnej wytwórczości, rzemiosła lub rękodzieła, turystyki wiejskiej oraz usług związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem Wsparcie grupy przy procesie sieciowania Wyjazdy studyjne Szacowany koszt: 30000zł
Beneficjenci ostateczni	> Rolnicy i domownicy ubezpieczeni w KRUS oraz osoby zatrudnione w rolnictwie
Cel	> Dywersyfikacja źródeł dochodów gospodarstw. Budowa silnego gracza rynkowego w regionie
Źródła finansowania	Fundusze Unii Europejskiej, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, KPO, środki własne

11. Społeczna analiza zapotrzebowania

Prace związane z przygotowaniem Planu Odnowy Miejscowości zostały oparte o konsultacje społeczne mające na celu poznanie opinii mieszkańców wsi na temat najważniejszych problemów społecznych oraz kierunków odnowy i dalszego rozwoju Żytkiejm.

Spośród wszystkich ankietowanych 100 % wyraziło przekonanie że w Żytkiejmach należy realizować działania związane z odnową wsi. Spośród respondentów 89 % uważa działania zawarte w Planie Odnowy Miejscowości za zdecydowanie właściwie wskazane, natomiast 11 % stwierdziło, że przedstawione działania są raczej właściwe, nikt z przebadanych mieszkańców wsi nie wskazał, że przedstawiony zakres inwestycji nie odpowiada ich potrzebom.

Według badanych mieszkańców Żytkiejm najważniejszymi problemami występującymi na terenie wsi jest: bezrobocie oraz niewystarczająca dostępność komunikacyjna i zły stan dróg wraz z brakiem form kultywowania tradycji (w ankiecie wskazano sześć obszarów problemowych, które zostały ocenione w skali od 1 do 6 z czego wyciągnięto średnią punktową w zaokrągleniu do dziesiątych wartości).

Problemy występujące na terenie wsi (średnia ocena):

- niewystarczająca dostępność komunikacyjna i zły stan dróg - 5,8
- bezrobocie - 6,0
- słabo rozwinięta infrastruktura - 5,6
- słaby rozwój sektora prywatnego - 5,6
- patologie społeczne - 5,6
- brak form kultywowania tradycji - 5,8

Za największy problem w zagospodarowaniu przestrzeni publicznej ankietowani uznali brak publicznego dostępu do Internetu oraz wskazali na słabe wyposażenie świetlicy, biblioteki i placu zabaw, także zbyt małą ilość ścieżek edukacyjnych (w ankiecie wskazano sześć zagadnień, które zostały ocenione w skali od 1 do 7 z czego wyciągnięto średnią punktową w zaokrągleniu do dziesiątych wartości).

Jak jest zagospodarowana przestrzeń publiczna wg Pani/Pana:

- świetlice i biblioteki- 3,1
- place zabaw- 3,1
- boiska sportowe- 3,0
- ogólnodostępne miejsca spotkań- 3,0
- ścieżki edukacyjne – 3,1

- publiczny dostęp do internetu – 3,4

Spośród działań inwestycyjnych zawartych w Planie Odnowy Miejscowości najwyższej oceniona została potrzeba działań dotyczących infrastruktury drogowej, działań dotyczących instytucji kultury i obiektów użyteczności publicznej oraz obiektów związanych z rekreacją publiczną (w ankiecie wskazano cztery dziedziny działań, które zostały ocenione w skali od 1 do 4 z czego wyciągnięto średnią punktową w zaokrągleniu do dziesiętnych wartości).

Potrzeby inwestycyjne na terenie wsi (średnia ocena):

- Działania dotyczące infrastruktury drogowej (modernizacja nawierzchni dróg gminnych, uzupełnienie oświetlenia ulicznego, budowa ciągu pieszego wraz z uporządkowaniem otaczających terenów zielonych przy ulicy Plac Wolności, budowa publicznego parkingu w centrum wsi, przy kościele parafialnym) - 8,5
- Działania dotyczące instytucji kultury i obiektów użyteczności publicznej (modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej i biblioteki, adaptacja i wyposażenie obiektów wiejskich z przeznaczeniem na wiejską kawiarenkę internetową, organizacja miejsca spotkań i rekreacji społeczności wiejskiej, adaptacja na cele publiczne budynku po byłej remizie OSP i przystosowanie go do pełnienia funkcji „Galerii tradycji i kultury lokalnej”) - 8,5
- Działania dotyczące obiektów związanych z rekreacją publiczną (modernizacja boiska trawiastego i gruntowego, modernizacja placu zabaw, zagospodarowanie zbiornika wodnego i terenów przyległych z przeznaczeniem na kąpielisko wiejskie i miejsce wypoczynku) - 8,5
- Inwestycje związane z edukacją historyczną i ochroną dziedzictwa kulturowego (odnowienie dachu budynku Kościoła PW. Św. Michała Archaniola w Żytkiejmach, stworzenie ścieżki dydaktycznej na obszarze miejscowości, odnowienie cmentarzy) - 7,5

82 % mieszkańców wsi stwierdziło, że realizacja elementów szkoleniowych zawartych w Planie Odnowy Miejscowości zdecydowanie przyczyni się do poprawy warunków życia we wsi, 18 % ankietowanych wyraziło opinie że realizacja działań o charakterze nieinwestycyjnym prawdopodobnie będzie miała korzystny wpływ na poziom ich życia.

Wszystkie działania zawarte w Planie Odnowy Miejscowości Żytkiejmy zostały wskazane przez mieszkańców wsi i stanowią wyraz ich potrzeb. Informacje otrzymane na drodze społecznej analizy zapotrzebowania uległy zestawieniu z możliwościami inwestycyjnymi gminy (środki finansowe, wymogi prawa, dostępne obiekty i grunty itp.) w celu sporządzenia harmonogramu wdrażania wydzielonych zadań.

12. Sposób monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

Monitoring stopnia wykonania zadań przewidzianych w Planie Odnowy Miejscowości będzie realizowany przez Radę Sołecką wsi, Sołtysa oraz Gminę Dubeninki poprzez:

- analizę budżetu Gminy i stopnia wykonania poszczególnych zadań,
- sprawozdania z wykonania budżetu,
- dokumentację z odbioru robót inwestycyjnych.

Informacje o podejmowanych działaniach będą publikowane za pośrednictwem:

- tablicy informacyjnej we wsi Żytkiejmy,
- lokalne media.

Komunikacja i wymiana opinii nt. postępów realizacji zadań oraz planowanych przedsięwzięć będzie się odbywała podczas spotkań wiejskich. Każdy pełnoletni mieszkaniec Żytkiejm będzie uprawniony do monitorowania zakresu oraz stopnia wdrażania planu.

Kontakt pomiędzy wsią a Gminą będzie zachowany poprzez Sołtysa oraz aktywnych mieszkańców miejscowości.

Plan rozwoju wsi Żytkiejmy powstał przy współudziale mieszkańców wsi Żytkiejmy, Rady Sołeckiej oraz gminy Dubeninki. Wypracowane priorytety i zadania są wynikiem konsultacji społecznych i stanowią dobro wspólne, którego realizacja leży w interesie Stron.